

PROFILER

Eliteidræt i Danmark

Rapport

afgivet af den af kulturministeren nedsatte arbejdsgruppe
vedrørende loven om eliteidrættens fremme

ELITEIDRÆT I DANMARK

Rapport

afgivet af den af kulturministeren nedsatte arbejdsgruppe
vedrørende loven om eliteidrættens fremme

Eliteidræt i Danmark

Rapport

afgivet af den af kulturministeren nedsatte arbejdsgruppe vedrørende loven om eliteidrættens fremme

Udgivet af:

Kulturministeriet

Postboks 2140

Nybrogade 2

1015 København K

Tlf.: 33 92 33 70

Fax: 33 91 33 88

E-post: kum@kum.dk

Hjemmeside www.kum.dk

Januar 2001

Teksten kan bringes frit med angivelse af kilde

Grafisk produktion: Sangill Grafisk Produktion (miljøcertificeret)

Flere eksemplarer kan rekvireres fra

Kulturministeriet

Infoteket

Postboks 2140

Nybrogade 2

1015 København K

Tlf.: 33 92 35 00

Rapporten foreligger også i elektronisk version

Oplag: 1000

ISBN: 87-7960-003-4

Elektronisk ISBN: 87-7960-004-2

Indhold

1.	INDLEDNING	5
	<i>Arbejdsgruppens nedsættelse og virksomhed · Sammenfatning</i>	
A.	TEAM DANMARKS OPRETTELSE OG UDVIKLING	9
2.	TEAM DANMARKS OPRETTELSE	9
	<i>Udvalg · Betænkning · Lovforslag</i>	
3.	DANSK ELITEIDRÆT 1984-2000	13
	<i>Den internationale udvikling · Oprettelsen og udbygningen af Team Danmark · De sportslige resultater</i>	
B.	AKTUELLE UDFORDRINGER	17
4.	ELITEIDRÆTTENS KULTURPOLITISKE DIMENSION	17
	<i>Kulturpolitik · Eliteidræt som kunst? · Samarbejde mellem den offentlige og den frivillige sektor · Den etiske dimension · Den æstetiske dimension · Vurderinger</i>	
5.	DE AKTIVE	23
	<i>Portræt af en eliteidrætsudøver · Økonomisk støtte · Anden støtte · Uddannelse og erhverv · Trænerne · Aldersgrænse · Vurderinger</i>	
6.	STRUKTUR	29
	<i>Bestyrelse og repræsentantskab · Træner-Aktiv Gruppen · Samarbejde mellem Team Danmark og DIF · Vurderinger</i>	
7.	ØKONOMI	33
	<i>Finansieringsmodel · Finansieringsudviklingen 1984-1998 · Udgifterne · Finansieringsbehov · Vurderinger</i>	
8.	DOPING	39
	<i>Team Danmarks indsats · Samfundets involvering · Hvidbog om doping · Anti-Doping Danmark · Vurderinger</i>	
9.	FORSKNING	43
	<i>Team Danmarks forskningsbidrag · Finansiering · Vurderinger</i>	
10.	MEDIERNES ROLLE	45
	<i>Gensidig afhængighed · Transmissionsrettigheder og økonomi · EU-direktivet · Betydningen af eksponering · Produktudvikling og autonomi · Fremtidens mediebillende · Vurderinger</i>	
11.	KOMMUNERNE OG ELITEIDRÆTTEN	51
	<i>Kommunal eliteidrætspolitik · Kommunal støtte til eliteidræt · Perspektiver</i>	
12.	ELITEIDRÆTTENS ORGANISERING I UDVALGTE LANDE	53
	<i>Norge · Sverige · Holland</i>	
C.	PERSPEKTIV	55
13.	KONKLUSIONER OG FORSLAG	55
	<i>Konklusioner · Forslag og anbefalinger · Lovændringer · Anbefalinger</i>	
D.	BILAG	61
A.	LITTERATUR	61
B.	RAPPORT OVER KOMMUNERNES INVOLVERING I ELITEIDRÆT	63

Kapitel 1

Indledning

ARBEJDSGRUPPENS NEDSÆTTELSE OG VIRKSOMHED

I juni 1999 nedsatte kulturministeren en arbejdsgruppe med følgende kommissorium:

”Med det formål at fremme dansk eliteidræts udvikling på en social og samfundsmæssig forsvarlig måde, blev Team Danmark oprettet som en selvejende institution i forbindelse med vedtagelsen af lov om eliteidrættens fremme i 1984.

Siden er eliteidrættens samfundsmæssige situation forandret betydeligt. Det skal derfor undersøges, om lovgrundlaget i tilstrækkeligt omfang lever op til de fremtidige udfordringer.

Arbejdsgruppen har til opgave at analysere behovet for en revision af lov om eliteidrættens fremme. Gruppen skal herunder undersøge

- Team Danmarks samarbejdsrelationer med specialforbund og DIF
- Team Danmarks indtægtsgrundlag og forskellige finansieringsmodeller
- Team Danmarks styrelsesmodel
- De aktives uddannelses- og arbejdsmarkeds-mæssige vilkår
- De aktives overgang til civil karriere
- Behovet for en særlig forskningsindsats herunder testcentrenes opgaver
- Ansvar og vilkår for dopingbekæmpelsen
- Støttekriterierne i forhold til professionel idrætsvirksomhed
- Vilkår for og udvikling af centerstrukturen
- Behovet for en nedre aldersgrænse på 15 år
- Eliteidrættens kulturelle forpligtelse og værdigrundlag
- Mediernes rolle i forhold til eliteidrættens
- Balancen mellem eliten og den brede, folkelige idræt.

Arbejdsgruppen kan i øvrigt inddrage de forhold, den finder nødvendigt.

Det forudsættes, at arbejdsgruppen vil gøre brug af de analyser, der er gennemført de senere år af Team Danmarks virksomhed, og orientere sig i de ordninger, der er opbygget i lande, vi normalt sammenligner os med.

Arbejdsgruppens arbejde er baseret på den forudsætning, at statens involvering i eliteidrættens fortsat vil finde sted gennem Team Danmark, og at Team Danmark opretholdes som en selvstændig institution.”

Arbejdsgruppen fik følgende sammensætning:

Udviklingschef Claus Bøje
Lektor Jens B. Christensen, Træner-Aktiv Gruppen
Foredragsholder Marianne Florman
Kontorchef Henrik Kjær Hansen (formand), Kulturministeriet (afløste den 1. januar 2000 kontorchef Paul Møllerup)
Direktør Karl Chr. Koch, DIF
Direktør Preben Kragelund, Team Danmark
Lektor Else Trangbæk.

Sekretariat: specialkonsulent Søren Riiskjær og studentermedhjælp Helle V. Hartmann.

Arbejdsgruppen samledes første gang i september 1999 og har i alt afholdt 15 møder.

Som led i arbejdsgruppens arbejde blev der i efteråret gennemført en undersøgelse af kommunernes involvering i eliteidræt. Rapporten fra denne undersøgelse indgår som bilag til arbejdsgruppens rapport.

Arbejdsgruppen har i sit arbejde forudsat, at statens finansieringsbidrag i den nærmeste fremtid vil ligge fast på det nuværende niveau.

SAMMENFATNING

Rapporten er inddelt i tre hovedafsnit: Et tilbageblik (kapitel 2-3), et analyserende (kapitel 4-12) og et fremadrettet (kapitel 13).

I *kapitel 2 og 3* beskrives tilblivelsen af lov om eliteidrættens fremme og de intentioner, der lå bag loven, samt Team Danmarks virksomhed de første 15 år. Det er en periode, hvor international eliteidræt har gennemløbet en voldsom udvikling, og hvor de kommercielle interesser er blevet ganske markante. Det konstateres, at Team Danmark har haft stor betydning for eliteidrættens udvikling det seneste årti, selv om det ikke har været konfliktfrit at etablere et samarbejde med de enkelte specialforbund. Team Danmarks tilstedeværelse har haft en synlig effekt på antallet af medaljer og mesterskaber vundet til Danmark, men de senere år kan der dog spores en tendens til stagnation i forhold til de lande, vi normalt sammenligner os med.

I *kapitel 4* indkredses eliteidrættens kulturpolitiske forpligtelse. Det slås fast, at eliteidrætten er medspiller i realiseringen af de generelle kulturpolitiske målsætninger og derfor også underlagt de vedtagne principper i dansk kulturpolitik. Konkret indebærer den kulturpolitiske forpligtelse, at eliteidrætten må være forankret i et samarbejde mellem den offentlige og den frivillige sektor, samt at såvel den etiske som den æstetiske dimension må fastholdes og udvikles. Arbejdsgruppen konkluderer, at der bør udvikles et tættere samspil mellem staten og idrætssektoren, når det gælder den fremtidige udvikling af eliteidrætten, og at opmærksomheden om eliteidrættens værdigrundlag bør skærpes. Det indebærer bl.a. en klar forpligtelse til at bekæmpe doping og udvikling af de eksperimenterende sider af eliteidrætten og af et alsidigt udtryksregister.

De aktives vilkår gennemgås i *kapitel 5*. Der tegnes en profil af den typiske eliteidrætsudøver, og det konstateres, at tidsforbruget på eliteidræt ikke alene er ganske stort, men også er steget betydeligt siden begyndelsen af 1980'erne. De aktive er gennemgående tilfredse med Team Danmarks tilbud, som også beskrives i kapitlet; men de efterlyser gennemgående mere tid til træning og flere økonomiske ressourcer. Arbejdsgruppen holder imidlertid fast i, at en satsning på eliteidræt skal kombineres med et langsigtet livsperspektiv; men hvis det er muligt, bør der udvikles endnu mere fleksible uddannelsesordninger, ligesom det bør være muligt at kombinere eliteidræt med børn og graviditet. Endelig foreslår arbejdsgruppen, at den nuværende aldersgrænse på 15 år i loven

fjernes, så Team Danmark også kan sikre, at der tages vare om de yngste eliteidrætsudøvere, og at de gennemgår en forsvarlig social, uddannelsesmæssig og motorisk udvikling.

I *kapitel 6* vurderes både den formelle struktur, som den er nedfældet i loven, og den uformelle, som den har udviklet sig især i samarbejde med DIF og specialforbundene. På baggrund af udviklingen i international eliteidræt finder arbejdsgruppen det nødvendigt, at Team Danmark sikres en højere grad af samfundsmæssig forankring og involvering. Derfor foreslås det, at bestyrelsen tildeles en mere aktiv rolle, og at samfundets repræsentation i såvel bestyrelse som repræsentantskab styrkes. Arbejdsgruppen slår imidlertid fast, dels at bestyrelsen fortsat skal bevare armslængdeprincippet, dels at aktive og trænere fortsat skal sikres en direkte indflydelse. Endelig stiller arbejdsgruppen forslag om et tættere samarbejde mellem Team Danmark og DIF om markedsføring og salg af idrættens kommercielle rettigheder.

Arbejdsgruppen konstaterer i *kapitel 7* om Team Danmarks økonomi, at eliteidrættens finansieringsbehov stort set er ubegrænset. Arbejdsgruppen konstaterer også, at niveauet for de statslige tilskud formodentlig ville ligge nogenlunde fast de nærmeste år. En øget finansiering må derfor tilvejebringes dels gennem en samordning af den kommunale og Team Danmarks nationale indsats, dels – og først og fremmest – gennem en samordnet udnyttelse af de kommercielle rettigheder i samarbejde med DIF. Men arbejdsgruppen forudser også, at det alligevel kan blive aktuelt at gennemføre en stærkere prioritering af midlerne fremover.

Intet tyder på, at dopingproblemet er aftagende, fastslås det i *kapitel 8*. Skal eliteidrætten bevare sin samfundsmæssige forankring, må indsatsen mod doping derfor også styrkes – både nationalt og internationalt. Arbejdsgruppen foreslår i den anledning, at Team Danmarks forpligtelse tydeliggøres i loven, og at det overvejes, om Anti-Doping Danmark skal indføjes i lovgrundlaget.

Team Danmark har haft en central betydning for udvikling af idrætsforskningen i Danmark. Resultaterne heraf beskrives i *kapitel 9*, og arbejdsgruppen foreslår, at Team Danmark tildeles en egentlig forskningsforpligtelse i mod-

sætning til det nuværende lovgrundlag, hvori Team Danmark kun er forpligtet til forskningsformidling.

Kapitel 10 beskriver, hvorledes massemediernes rolle bliver mere og mere central – men også mere og mere uoverskuelig – for eliteidrættens udvikling. Indtægterne fra salg af tv-rettigheder er steget eksplosivt, og der er opstået et gensidigt afhængighedsforhold mellem medier, sponsorer og international eliteidræt. I den anledning bliver det vanskeligere og vanskeligere at sikre offentlighedens adgang til de store eliteidrætsbegivenheder. Arbejdsgruppen finder det vigtigt, at denne adgang fortsat søges sikret, og understreger, at Team Danmark bør stå som en garant for en etisk forsvarlig relation mellem eliteidrættens og massemediernes, samt at Team Danmark i øvrigt bør udvikle en æstetisk attraktiv formidling i medierne. Arbejdsgruppen finder det afgørende, at Team Danmarks solidariske forhandlingsret kan opretholdes.

På baggrund af en undersøgelse af kommunernes involvering i eliteidrættens, beskrevet i *kapitel 11*, fastslår arbejdsgruppen med tilfredshed, at der i mange kommuner nu foregår et mere systematisk og målrettet elitearbejde. Der udtrykkes dog også en vis bekymring over de kommuner, der snarere lægger markedsføringsmæssige overvejelser til grund end eliteidrætspolitiske. Med henblik på at sikre såvel en overordnet og koordineret udvikling som en bedre udnyttelse af ressourcerne til fordel for den samlede elite vil det derfor være af afgørende betydning, at der i videst muligt omfang etableres et samarbejde mellem Team Danmark

og de kommunale elitesatsninger. Et sådant samarbejde må være baseret på frivillige aftaler, men indeholde incitamenter for kommunerne til at indgå i et samarbejde.

I *kapitel 12* beskrives eliteidrættens organisering i Norge, Sverige og Holland. Det er imidlertid vanskeligt at foretage direkte sammenligninger, da finansierungsstrukturer og organisationsforhold er så forskellige. Det kan dog slås fast, at der i alle de tre lande foregår et målrettet og systematisk elitearbejde, og at relationen mellem staten og idrættens organisationer er meget forskellig.

I det afsluttende *kapitel 13* fremsætter arbejdsgruppen en række konkrete forslag og anbefalinger. Arbejdsgruppen har gennemgået Team Danmarks virksomhed, økonomi og struktur og finder, at institutionen gennemgående er godt rustet til at tage eliteidrættens fremtidige udfordringer op. Men der peges dog på nogle områder i lovgrundlaget, der bør justeres, så Team Danmark sikres en solid forankring og mulighed for at skabe endnu bedre vilkår for eliteidrættens fremtid i Danmark. Arbejdsgruppen foreslår: 1) at Team Danmarks kulturpolitiske forpligtelse udbygges, 2) at Team Danmarks struktur sikres en mere kompetent samfundsmæssig repræsentation, 3) at udnyttelsen af idrættens kommercielle rettigheder forbedres, koordineres og underlægges etiske hensyn, og 4) at indsatsen på kommunalt og nationalt niveau koordineres. Karl Chr. Koch har i en mindretalsudtalelse tilsluttet sig de overordnede konklusioner, men taget forbehold over for arbejdsgruppens kommissorium.

Kapitel 2

Team Danmarks oprettelse

UDVALG

Ved årsskiftet 1979/80 nedsatte daværende kulturminister Niels Matthiasen et udvalg, der skulle "vurdere de fremtidige udviklingsmuligheder for elitesektoren samt vurdere, hvorvidt der bør fremsættes forslag til foranstaltninger, som fra offentlig side bør iværksættes i forhold til denne idrætssektor."

Udvalget blev nedsat på baggrund af en diskussion om udviklingen i dansk eliteidræts internationale niveau og forholdet til det offentlige. Fra idrættens side blev det med stigende styrke hævdet, at dansk eliteidræt ikke kunne følge med den internationale udvikling. I mange lande – ikke mindst de østeuropæiske – blev der investeret flere og flere ressourcer i eliteidrætten, og træningsmetoderne blev mere og mere systematiske og stadig mere intensiverede. Der måtte derfor udvikles et dansk alternativ til statsamatørismen i Østeuropa og professionaliseringen i dele af den vestlige verden – først og fremmest USA.

Videre fremførte kredse i idrætsverdenen, at staten burde forpligte sig over for eliteidrætten på samme måde som over for den udøvende kunst. Med den stigende professionalisering af først og fremmest fodboldsektoren var anskuelsen, at der i de faktiske vilkår og intentioner var skabt parallelitet mellem eliteidrætsudøvere og kunstnere. Når balletdanserne på Det Kongelige Teater får statsstøtte, så bør også sportens elite tilgodeses, lød et af argumenterne. Synspunktet blev bl.a. forstærket af, at man i Norge i slutningen af 1970'erne var begyndt at give stipendier over finansloven til 30 eliteidrætsudøvere. Dansk eliteidræt var internationalt sakket agterud, og der var behov for at forbedre konkurrenceevnen.

Udvalget kom til at bestå af repræsentanter for idrættens hovedorganisationer, specialforbund, trænere, ledere, aktive, idrætsuddannelserne og Kulturministeriet.

Midtvejs i arbejdet – i 1981 – lagde Dansk

Idræts-Forbund pres på udvalget ved at oprette en selvstændig komité kaldet Dansk Idrætselite Komité (Team Danmark). Komiteen havde til formål bl.a. ved hjælp af et særligt logo at skaffe sponsorer til eliteidrætten og fordele de indkomne midler til eliteidrætsudøverne som støtte til rejser, anskaffelser mv.

BETÆNKNING

Udvalget afgav betænkning i 1983. Betænkningen indeholdt en grundig analyse af eliteidrættens og eliteidrætsudøvernes situation og en beskrivelse af en række områder af betydning for eliteidrætten, f.eks. idrætsmedicinen og forskningen, idrætten i massemedierne mv. Som led i udvalgets arbejde gennemførtes en række undersøgelser bl.a. af eliteidrætsudøvernes sociale forhold, økonomi og tidsanvendelse (Kulturministeriets eliteidrætsudvalg, 1983). Eliteidrætsudøverne brugte i gennemsnit 29 timer om ugen på deres idræt. Der var dog store forskelle på de enkelte idrætsgrene. Sejlerne og cykelrytterne toppede med et tidsforbrug på henholdsvis 37 og 41 timer pr. uge.

En anden undersøgelse afdækkede specialforbundenes ressourceanvendelse. Den viste bl.a., at de direkte og indirekte udgifter til elitearbejde udgjorde 72 % af specialforbundenes samlede udgifter. Der var dog meget store variationer mellem forbundene.

Betænkningen præsenterede et forslag til en samlet indsats på eliteidrætsområdet. Udvalget foreslog, at der blev oprettet en selvejende institution – med arbejdstitlen DANTOP – til fremme af dansk eliteidræt på en social og samfundsmæssig forsvarlig vis, som det blev formuleret. Forslaget byggede således på en forestilling om en særlig dansk eliteidrætsmodel, der skulle udvikles i et samarbejde mellem idrætten og den offentlige sektor, og modellen skulle være en garant for en forsvarlig udvikling – kommercielt, politisk, socialt og sundhedsmæssigt – og sikre eliteidrætten mod udnyttelse.

DANTOP skulle varetage den overordnede styring og planlægning af eliteidrætten og iværksætte en række tilbud til eliteidrætten omfattende økonomisk støtte, etablering af træningscentre, uddannelsesmæssige, arbejdsmarkeds-mæssige og sociale støtteforanstaltninger, træning og instruktion, idrætsmedicinsk service, forskning mv. DANTOP skulle sikre en effektivisering af ressourceanvendelsen gennem samarbejde med dansk idræts øvrige organisationer.

Udvalget gjorde det klart, at DANTOPs konstruktion måtte forventes at give større autoritet og dermed opbakning end eksisterende institutioner inden for området, og man forventede på den ene side, at offentlige myndigheder i deres idrætspolitiske overvejelser og handlinger ville slutte op omkring DANTOP, og på den anden side, at DIF og specialforbundene ville afgive kompetence på områder, som vedrørte DANTOPs funktion som varetager af fællesopgaver.

DANTOPs finansiering skulle tilvejebringes gennem en gradvis nedsættelse af statsafgiften på tipping, gennem bidrag fra Danmarks Olympiske Komité samt gennem bidrag fra specialforbundene på 5 % af DIFs andel af tipsmidlerne. Det var endvidere udvalgets forslag, at et selvstændigt produktionsselskab skulle bidrage til finansieringen gennem varetagelse af salg af rettigheder og markedsføring af ydelser i forbindelse med eliteidræt. Udvalget for-

udsatte, at staten bidrog til finansieringen med 2/3 og idrætten selv med 1/3.

Udvalget foreslog, at DANTOP fik en lønnet daglig ledelse og en faglig kompetent, honoreret bestyrelse samt et repræsentantskab, hvor idrætten, offentlige myndigheder mv. skulle være repræsenteret. Af bestyrelsens syv medlemmer skulle de fem udpeges af repræsentantskabet og de 2, herunder formanden, af kulturministeren. Udvalget lagde vægt på, at bestyrelsen skulle bestå af personer udvalgt på baggrund af deres personlige kompetence, ikke som repræsentanter for organisationer og interesser.

LOVFORSLAG

I efteråret 1984 fremsatte daværende kulturminister Mimi Stilling Jakobsen et forslag til lov om eliteidrættens fremme, som i al væsentlighed var baseret på betænkningens forslag – dog blev den selvstændige institution, der skulle oprettes, ikke navngivet.

Lovforslaget indeholdt ikke detaljerede bestemmelser om anvendelsen af eliteinstitutionens midler, men det fremgik, at institutionen skulle opbygges i 3 etaper, og at dens samlede budget baseret på regnskabstal fra 1982-83 ville udgøre ca. 50 mio. kr., når den var fuldt udbygget. Tabel 2.1 viser, hvorledes man havde forestillet sig den etapevise udvikling.

I behandlingen af lovforslaget stillede Folketin-

<i>Procentvis fordeling af institutionens midler</i>	1. fase (%)	2. fase (%)	3. fase (%)
Administration	10	5	5
Konsulentbistand	10	20	25
Individuel støtte til udøverne	30	30	25
Støtte til arrangementer mv.	5	5	5
Anlæg og faciliteter	25	20	15
Træning og instruktion	20	15	15
Uddannelses- og arbejdsmarkedsforanstaltninger		5	5
Idrætsmedicin og forskning			5
	100	100	100

Tabel 2.1. Forventet fordeling af Team Danmarks midler i henhold til lovforslaget

gets Kulturudvalg mere end 110 spørgsmål til ministeren. Besvarelsene præciserede en række forhold:

- Det blev fastslået, at eliteidræt ikke kan defineres entydigt, men at man "tilnærmelsesvis (kan) sige, at egentlige eliteidrætsudøvere er dem, som kan gøre sig gældende på internationalt plan", og at de bestemmes som dem, der kan placere sig i den bedste tredjedel ved OL, VM og EM. Gruppen omfattede på daværende tidspunkt skønsmæssigt 450 udøvere. Det blev endvidere fastslået, at eliteidrætten også omfatter "den idrætsindsats, som vil vække international interesse, f.eks. fordi den repræsenterer kvaliteter i dansk idrætstradition eller viser en ny udtryksform i idrætslig sammenhæng." (spørgsmål 1, 45, 47 og 75).
- Målsætningen om at skabe grundlag for elitesresultater på en social og samfundsmæssig forsvarlig måde indebar for det første, "at man skal søge at sikre, at eliteidrætsudøverne ikke på grund af idrætskarrieren risikerer at blive sociale tabere. For det andet, at man skal søge at sikre, at det miljø, som eliteidrætten repræsenterer, hviler på et etisk grundlag, der svarer til det, som samfundet generelt vedkender sig. Eksempelvis vil skadelige træningsmetoder, herunder anvendelse af doping, ensidig satsning på helt unge osv., ikke kunne accepteres" (spørgsmål 10).
- De langsigtede hensyn på området skulle sikre "rimelige levevilkår efter endt elitekarriere samt (...) en fortsat forsvarlig udvikling af eliteidrætten ved, at institutionen ikke satser på øjeblikkelig udvikling af resultater på bekostning af udøvernes uddannelses- og helbredssituation" (spørgsmål 10)
- Institutionen burde sikre, at "begivenheder af almen eliteidrætslig interesse ikke blev forbeholdt et særligt marked, lukkede kredsløb og lignende." (spørgsmål 11), men skulle være tilgængelige for befolkningen som

helhed, og "at når der er tale om forbund, der støttes af institutionen, vil institutionen kunne pålægge forbundet at afstå fra at indgå aftaler, hvorefter forevisningen forbeholdes et særligt marked" (spørgsmål 52).

- Foranstaltninger i forbindelser med institutionens virksomhed må "ikke (...) etableres ved overførsel af ressourcer fra bredden til eliten" (spørgsmål 20).
- Det blev understreget, "at virksomheder oprettet med det formål at foranstalte idrætsarrangementer for at indtjene overskud ikke kan opnå støtte" (spørgsmål 26).
- Med støtte til forsøgsvirksomhed herunder idrætsudøveres eksperimenter med og forsøg på udvikling af eliteidrættens udtryksformer sigtedes der på "det område af idrætten, som ikke i bogstaveligste forstand konkurrerer på internationalt niveau, men som på højt niveau præsenteres ved opvisninger, stævner m.v. (herunder eksempelvis den folkelige gymnastik)", og på "eliteidrætsudøveres forsøg med nye træningsformer, selv om disse former ikke umiddelbart kan forventes udmøntet i forøget præstationsevne, men i et rigere og mere varieret udtryk inden for den eksisterende præstationsport" (spørgsmål 44).
- En sponsor kan kun pålægge "en idrætsudøver restriktioner i forbindelse med udøverens deltagelse i repræsentative idrætsarrangementer. Såfremt en sponsor vil pålægge udøveren særlige restriktioner herudover, vil der efter min (dvs. ministerens) opfattelse være tale om kommercielt misbrug" (spørgsmål 28 og 66)

Et stort flertal i Folketinget vedtog i december 1984 loven med enkelte ændringer. Bl.a. blev det præciseret, at den nedre aldersgrænse for de eliteidrætsudøvere, der skulle omfattes af institutionens virksomhed, var 15 år.

Kapitel 3

Dansk eliteidræt 1984-2000

DEN INTERNATIONALE UDVIKLING

Den finske idrætssociolog Kalevi Heinilä har sammenfattet eliteidrættens udvikling i en analyse af dens "totaliseringsproces" (Heinilä 1982). Han tager udgangspunkt i det forhold, at kravene til international topsport til stadighed forstærkes af eliteidrættens indbyggede logik. Enhver ny generation af eliteidrætsudøvere må være bedre end den foregående. Efterhånden bliver den sportslige konkurrence mellem enkeltindivider og hold omdannet til en konkurrence mellem "systemer", som omfatter en samlet – en total – indsats. Systemerne griber ind i flere og flere sider af den aktives liv: Rekruttering og udvikling af talenter, forskning, teknologisk udvikling, finansiering, testning, træningsbetingelser, kost, salg af rettigheder, trænere, psykologer og mange andre former for faglig bistand.

Totaliseringsprocessen har vidtrækkende konsekvenser for sportens rolle og etik. For det første er det uundgåeligt, at både den offentlige sektor og det frie marked involveres, fordi udviklingen resulterer i en økonomisk vækstspiral, som hverken eliteidrætsudøvere, foreninger eller organisationer længere selvkan finansiere. Derved bliver sporten, der oprindeligt gjorde en dyd ud af at være en uafhængig sektor, afhængig af såvel den offentlige sektor som erhvervslivet. For det andet fremmer de stigende krav til resultater anvendelsen af, hvad der må betegnes som midler i strid med sportens klassiske værdigrundlag – f.eks. doping, snyd og vold.

Heiniläs tese er ikke blevet mindre aktuel med den udvikling, der har fundet sted i 1980'erne og 1990'erne. Ganske vist er de østeuropæiske sportssystemer, som egentlig var udgangspunktet for tesen, brudt sammen. Men i mange andre lande er staten gået aktivt og systematisk ind i udviklingen af eliteidrætten med det resultat, at de sportslige resultater til stadighed forbedres og den økonomiske, teknologiske og forskningsmæssige indsats til stadighed forstær-

kes. Næsten alle forhold af betydning for en eliteidrætsudøvers præstationer er ændret markant de seneste 15-20 år. Det gælder træning, forskning, teknologi, testning, kost, mental forberedelse m.v.

Der kan dog også spores tegn på, at grænsen for træningsmængden er nået. Mere end 5-6 timers daglig træning synes snarere at nedbryde kroppen end forøge dens ydeevne. I stedet koncentrerer indsatsen om forbedring af kvaliteten i træningen i form af nye træningsmetoder og -teknikker, og om faktorer som f.eks. kost, udstyr og psykologi.

Samtidig er sæsonen i mange idrætsgrene blevet forlænget og konkurrencerne hyppigere. Også dette giver nu anledning til overvejelser om grænserne for de aktives fysiske formåen.

OPRETTELSEN OG UDBYGNINGEN AF TEAM DANMARK

I international sammenhæng var Team Danmark et af de første eksempler på en samlet, koordineret national satsning på eliteidrætten opbygget i et samarbejde mellem staten, de frivillige organisationer og erhvervslivet. Tankerne bag modellen har siden tjent som inspiration for en række lande i Europa.

I 1985 blev det første repræsentantskab nedsat, og det valgte 5 medlemmer til en bestyrelse, hvor amtsborgmester Per Kaalund af kulturministeren var blevet udpeget som formand. Bestyrelsen fremlagde på grundlag af betænkningen og det samlede lovgrundlag på det efterfølgende repræsentantskabsmøde et forslag til overordnede retningslinier for institutionen, og de blev sammen med et forslag til vedtægter godkendt. Retningslinierne dannede udgangspunkt for den efterfølgende opbygning af Team Danmarks struktur – en struktur som i hovedtræk har været fastholdt siden.

Bestyrelsen nedsatte et idrætsudvalg, der fik til

opgave at udpege kandidater, der kunne leve op til Team Danmarks støttekriterier, og en arbejdsgruppe, der skulle tage sig af dopingkontrol, idrætsmedicin og forskning.

Som direktør ansattes Preben Kragelund, og administrationen blev opdelt i en *konsulentafdeling*, der varetog kontakten til og vejledningen af de aktive og trænerne og opgaverne inden for doping, forskning og idrætsmedicin, en *planafdeling*, der tog sig af opbygningen af centerstrukturen, og en *marketingafdeling*, der varetog indtjeningen i form af sponsorer og tv-aftaler.

I de efterfølgende år udbyggede Team Danmark de tilbud i form af støtte til de aktive, centerstruktur mv., som siden har udgjort grundlaget for Team Danmarks indsats.

Team Danmarks virksomhed tager udgangspunkt i en tæt kontakt med de aktive.

Støtten til de aktive består af et grundbeløb og af tilskud til bestemte udgifter (materiel, konkurrencedeltagelse mv.). Samarbejdet med specialforbundene er i vid udstrækning baseret på øremærkede tilskud til trænerne, træningslejre, idrætsmedicinsk behandling etc. I opbygningsfasen var denne form for planlægning og styring ovenfra uvant for specialforbundene, og da samarbejdet mellem de frivillige ledere i de mange – især mindre og mellemstore – specialforbund og den professionelle struktur i Team Danmark heller ikke altid forgik lige gnidningsfrit, var forholdet i begyndelsen i en række tilfælde ganske anspændt. Der er dog efterhånden gennemført en omstillingsproces i specialforbundene, således at samarbejdet nu i langt de fleste tilfælde fungerer tilfredsstillende og konstruktivt.

Team Danmark har tillige udviklet en række tilbud til trænerne og ledere. I samarbejde med Danmarks Idræts-Forbund har man etableret såvel Idrættens Trænerakademi som Idrættens Lederakademi. For Trænerakademiets vedkommende sammen med Syddansk Universitet og for Lederakademiet sammen med Handelshøjskolens Efteruddannelse.

Etableringen af centerstrukturen var en anden stor opgave i opbygningsfasen. Ifølge lovforslaget skulle Team Danmark ikke selv forestå nybygning af faciliteter, men etablere et samar-

bejde med kommunerne om udnyttelse – og i nogle tilfælde udbedring – af de eksisterende faciliteter. Det var en forudsætning, at Team Danmarks brug af faciliteterne ikke måtte berøre den brede idræt. Erfaringerne tyder på, at det heller ikke har udgjort noget problem – tværtimod er forbedringen af faciliteterne – efter alt at dømme – også kommet det øvrige idrætsliv til gode.

En række forskellige hensyn er indgået i opbygningen af strukturen – herunder eksisterende faciliteter, forankringen af de pågældende idrætsgrene i lokalområdet, tilstedeværelsen af uddannelsesmuligheder mv. Til centrene blev i første omgang knyttet landstrænere og senere en række eksperter i form af læger, fysioterapeuter, ernæringsrådgivere, idrætspsykologer samt uddannelses- og erhvervsvejledere. Der findes i dag 27 elitecentre og 83 træningscentre. Flere af centrene er placeret på samme lokalitet.

I forbindelse med centrene i universitetsbyerne er der tillige oprettet bofunktioner for unge idrætsudøvere, som må flytte hjemmefra i en tidlig alder, og som har behov for en bopæl nær træningsstedet.

Med henblik på at sikre de aktive en uddannelse forestod Team Danmark udviklingen af et fireårigt gymnasieforbund for eliteidrætsudøverne, og der blev gradvist indgået aftaler om fleksible uddannelsesforløb på en række videregående uddannelser.

Fra starten blev testning og forskning prioriteret højt, ligesom samarbejdet med DIF om gennemførelse af dopingkontroller blev tillagt stor vægt. Team Danmarks forskningsudvalg udarbejdede tidligt en omfattende perspektivplan, og testcentre blev etableret på Odense Universitetscenter (nu: Syddansk Universitet) og Bispebjerg Hospital. I mange amter blev der efterhånden også oprettet idrætsmedicinske ambulatorier, hvor alle idrætsudøvere kan søge rådgivning, diagnosticering og behandling. Sådanne ambulatorier mangler dog stadig i fire amter.

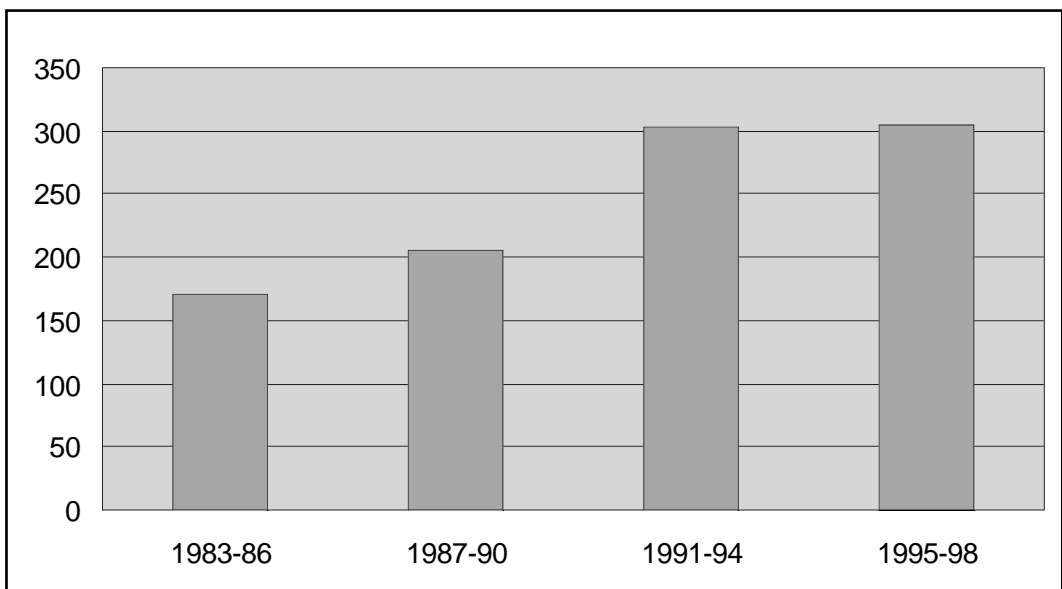
Team Danmarks indtjeningsforpligtelse er blevet varetaget af marketingafdelingen og er gennemført ved salg af radio- og billedrettigheder og ved indgåelse af sponsoraftaler med dansk erhvervsliv. Salg af radio- og billedrettigheder er

sket gennem en fælles aftale med samtlige specialforbund. For det samlede salg af disse rettigheder modtager Team Danmark en nærmere fastsat andel. Derudover forestår marketingafdelingen salg af såvel hovedsponsorater som ad hoc-sponsorater for en række forbund. Afdelingen bidrager nu til Team Danmarks indtjening med ca. 18 mio. kr. årligt (netto).

DE SPORTSLIGE RESULTATER

Ud over sikringen af en social og samfundsmæssig forsvarlig udvikling af eliteidrætten var Team Danmarks oprettelse i høj grad også begrundet i ønsket om, at dansk eliteidræt fortsat skulle kunne gøre sig gældende internationalt og helst skabe bedre resultater.

Måles dette succeskriterium på antallet af medaljer ved EM, VM og OL, er der da også sket en klar forbedring fra midten af 1980'erne (se figur 3.1). I perioden 1983-86 modtog danske eliteidrætsudøvere i alt 171 medaljer ved OL, VM og EM, og i perioden 1995-98 var antallet vokset til 305. Som det også fremgår af figuren, er der dog tilsyneladende opstået en mindre stagnation i udviklingen i slutningen af 1990'erne, og i 1999 kunne der for første gang i lang tid spores en lille tilbagegang i forhold til året før, som imidlertid opvejes af en markant fremgang i 2000.

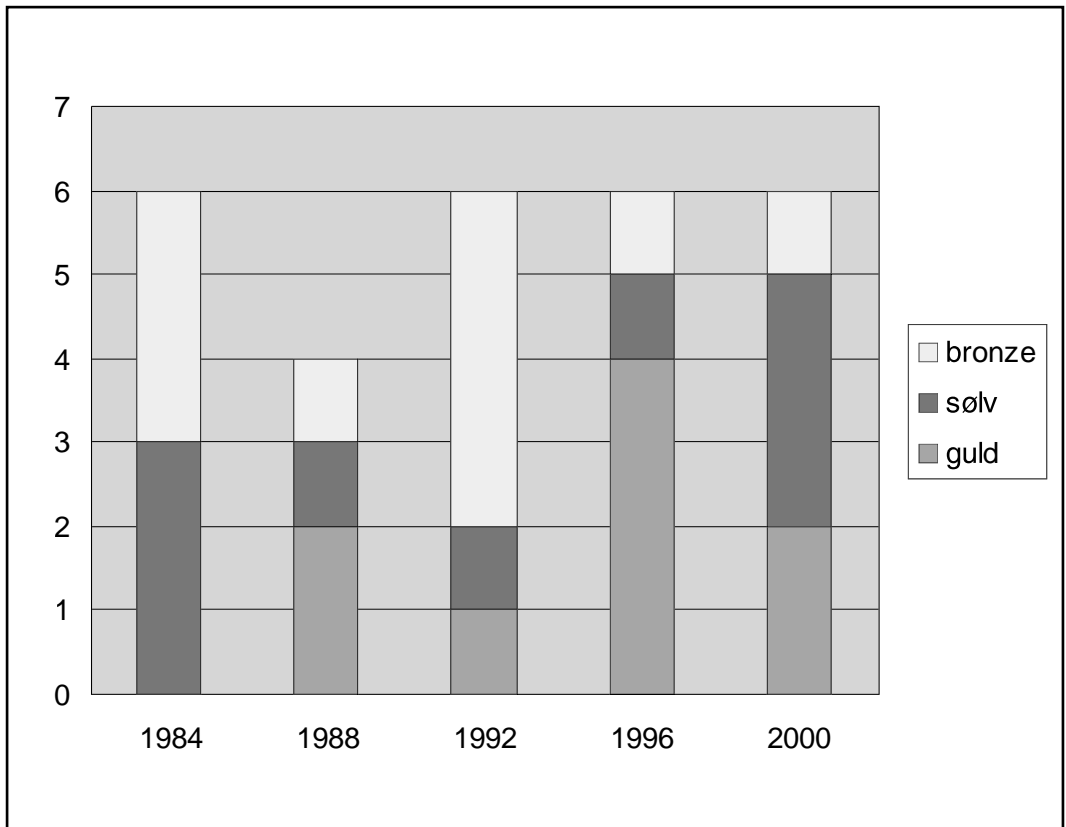

Figur 3.1. Antallet af danske OL-, VM- og EM-medaljer 1983-98.

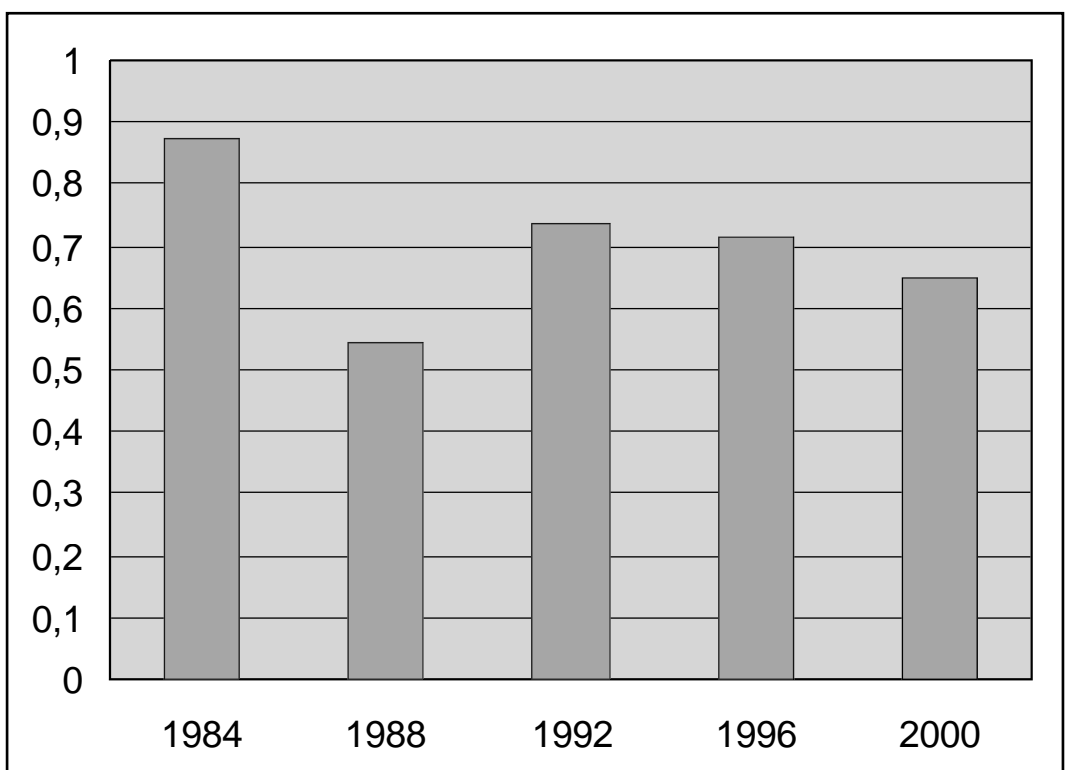
Måles udviklingen alene i forhold til antallet af OL-medaljer, har det samlede antal været nogenlunde konstant siden OL i 1984, men i forhold til det samlede antal medaljer, der uddeles ved OL, er der sket et fald (se figur 3.2).

Selv om der således ikke kan herske tvivl om, at dansk eliteidræts resultater er blevet forbedret

målt i antallet af medaljer, og at tilstedeværelsen af Team Danmark har betydet en forskel, tyder meget dog på, at niveauet i andre lande – især de senere år – er blevet endnu bedre, og at dansk eliteidræt i den forstand er blevet overhalet af udviklingen i de lande, vi normalt sammenligner os med, f.eks. Norge, Sverige og Holland.

Figur 3.2.a. Antallet af danske OL-medaljer fordelt på valør 1984-2000.

Figur 3.2.b. Danmarks andel af det samlede antal OL-medaljer 1984-2000 i pct.

Kapitel 4

Eliteidrættens kulturpolitiske dimension

KULTURPOLITIK

Placeringen i Kulturministeriet angiver den politiske ramme for idrættens fortolkning. Det er kultur- og fritidspolitikken, der er omdrejningspunktet, som det blev angivet, da idrætten i 1976 overførtes fra Indenrigsministeriet.

Idrætten blev dermed medspiller i en række forestillinger om kulturpolitikens mål. Overordnet er disse mål blevet bredt formuleret i en række kulturpolitiske redegørelser, som skiftende kulturministre siden da har fremlagt i Folketinget: Kulturpolitikken skal bidrage til et bedre samfundsmiljø og fremme livskvaliteten for den enkelte. Den skal stimulere til kommunikation og fællesskab mellem mennesker og skabe forudsætninger for, at den enkelte får øgede muligheder for at påvirke samfundsudviklingen og bestemme over sit eget liv. Den skal modvirke tendenserne til isolering og opsplitning af tilværelsen og skabe muligheder for frigørelse, aktivitet og selvstændiggørelse. Den skal sikre kvalitet, mangfoldighed og valgfrihed. Den skal bidrage til en skabende dimension i menneskers liv. Den skal skabe kulturel kompetence og dermed udvikle og styrke en dansk identitet i mødet med globaliseringen. Den skal berige kampen mellem forskellige livsværdier og holdninger, og den skal sikre kreativiteten og fantasien mod truslerne fra den kommercielle massekultur.

Der er i disse formuleringer tale om så generelle syn på kulturpolitikens intentioner, at de nødvendigvis må udmøntes i en række særlige mål, hvis der skal præciseres områder for politisk handling. Fire delmål udgør en rød tråd i kulturpolitikken – nemlig at sikre

- rimelige vilkår for kunsten og den eksperimenterende virksomhed
- adgang til et alsidigt kulturudbud og lige muligheder for deltagelse i kulturelle aktiviteter
- udvikling af det enkelte menneskes evner og anlæg og af vilkårene for den enkeltes delta-

gelse i udformningen af sit eget og fællesskabets liv

- overleveringen af den kulturelle arv.

Fra den kulturpolitiske redegørelse i 1976 til den seneste i 1998 har fire principper været fremført som grundlæggende for hele det kulturpolitiske arbejde:

For det første at *ytringsfrihed* overalt må respekteres og forsvares, og at kulturpolitikken skal sikre, at ytringsfriheden får reelt indhold.

For det andet at *kulturelt demokrati* skal tilstræbes. I begrebet kulturelt demokrati ligger en erkendelse af, at der i et samfund ikke er én, men flere kulturer eller kulturformer. Enhver kulturform bør – selv om den kun har betydning for et mindretal – have vækst og udfoldelsesmuligheder, og der bør skabes forudsætninger for, at så mange som muligt på egne præmisser kan deltage aktivt i kulturlivet.

For det tredje at *kvalitet* må være bestemmende for, hvad staten skal kunne yde økonomisk støtte til, og at denne kvalitet skal søges fremmet på alle kulturlivets områder. Kvalitet er ikke noget entydigt begreb. Den kvalitetsbedømmelse, der foretages af f.eks. Statens Kunstfond, må bygge på resultaterne af det kunstneriske arbejde, mens det på andre områder vil være rimeligt at lægge vægt på de værdier, der kan ligge i selve aktivitetsprocessen.

For det fjerde at *decentralisering* skal søges gennemført så langt som muligt såvel i form af en geografisk spredning af kulturvirksomheden som i form af en delegering af ansvar til det niveau, kulturaktiviteten finder sted på.

ELITEIDRÆT SOM KUNST?

Idrætten fik med vedtagelsen af loven om eliteidrættens fremme i 1984 – på linie med andre råd og nævn inden for de kunstneriske genrer – sin egen institution i form af Team Danmark.

Men den betænkning, som udgjorde grundlaget for lovgivningen, berørte overhovedet ikke spørgsmålet om, hvorvidt elitesport kan rubriceres som kunst. Udvalget bag betænkningen havde på et tidligt tidspunkt af udvalgsdrøftelserne valgt at tillægge eliteidrætten en værdi i sig selv. Når staten i de endelige betænkningforslag tildeles en klar rolle i eliteidrættens fremtidige struktur og finansielle grundlag, sker det derfor under henvisning til, at statens deltagelse er nødvendig for at fremme en social og samfundsmæssig forsvarlig udvikling af eliteidrætten. Udvalget anså presset mod eliteidrætsudøverne for så voldsomt, at overordnede statslige foranstaltninger ville være nødvendige for at sikre mod negative sociale og uddannelsesmæssige konsekvenser af elitekarrieren. Et sådant ansvar ville en ren markedsmodel til finansiering af eliteidrætten ikke kunne forventes at påtage sig.

Det er således ikke kunsten, der er nøgleordet til eliteidrættens placering i kulturpolitikken. Forskellene mellem kunsten og sporten synes da også at være større end lighederne: Kunstens væsen er at fortolke den virkelighed, den er en del af, sporten iværksætter sin egen. Kunsten forholder sig gennemgående kritisk til tilværelsens vilkår, sporten rummer næppe korrektioner til samfundets orden. Kunsten er centralt forankret i en æstetisk udfordring, som sporten kan ignorere og alligevel opnå et godt resultat. Kunstens avantgarde er uden folkelig gennemslagskraft, hvor sportens fortrop dyrkes af folkemasserne. Sporten frembringer magtfulde, korporative organisationer, kunsten er desorganiseret og strategisk rådvild. Personen og fodboldspilleren Laudrup er sammenfaldende i handlingen og dens konsekvenser, hvad man ikke kan påstå om balletdanseren i rollen som Romeo. Et kunstværk vil aldrig blive bedømt på, om kunstneren var dopet i frembringelsesøjeblikket, for elitesportsudøveren er dette spørgsmål afgørende for vurderingen af resultatet.

Nøglen til den kulturpolitiske sammenhæng er derimod intentionen om at etablere en samfundsmæssig forsvarlig udvikling af eliteidrætten. Dermed angives – sideordnet med den sociale dimension – forestillingen om at sikre en etisk og æstetisk udformning af eliteidrætten, som samfundet kan vedstå sig, og eliteidrætten bliver således et anliggende for kulturpolitikken.

Eliteidrætten lever på en lang række områder op til kulturpolitikken generelle forestillinger. Når kulturpolitikken overordnede mål formuleres som forsøget på at skabe øget livskvalitet, kommunikation og fællesskab, modvirke isolation og opsplitting i tilværelsen og styrke en dansk identitetsfølelse, kan der henvises til, at det netop er virkninger, som eliteidrætten normalt tillægges. På den anden side har eliteidrættens eksponering i medierne også mange af massekulturens – i kulturpolitisk forstand – mindre igangsættende sider. Den er særdeles fascinerende, men står som tilskuerunderholdning næppe i første række som en skabende eller frigørende dimension i menneskers liv, ligesom dens inspirerende indflydelse på den enkeltes handlekraft og kreativitet formentlig er begrænset.

Ønsket om at forpligte eliteidrætten i en kulturpolitisk sammenhæng er på den ene side udtryk for en samfundsmæssig anerkendelse af eliteidrættens værdi og samfundsmæssige betydning, og på den anden side et heraf afledt ønske om at beskytte og fastholde de grundlæggende værdier mod de negative konsekvenser af de stigende præstationskrav og den tiltagende kommercialisering.

Konkret indebærer den kulturpolitiske forankring derfor, at eliteidrætten må forpligtes på samarbejdet mellem den offentlige og den frivillige sektor, samt at såvel den etiske som den æstetiske dimension må fastholdes og udvikles.

SAMARBEJDE MELLEM DEN OFFENTLIGE OG DEN FRIVILLIGE SEKTOR

I Danmark er idrætten i vid udstrækning forankret i den frivillige sektor, og den første talentrekruttering og -udvikling for alle eliteidrætsudøvere finder sted i det frivillige foreningsliv. Størstedelen af finansieringen af det frivillige foreningsliv hidrører imidlertid fra den offentlige sektor. Hvis driften af idrætsfaciliteter medregnes, finansierer kommunerne mere end halvdelen af økonomien i de lokale idrætsforeninger, mens de landsdækkende hovedorganisationer finansieres af staten.

Det offentlige har påtaget sig denne finansiering med henvisning til idrættens kulturpolitiske værdi, og der er udviklet et konstruktivt og dynamisk samspil mellem den offentlige og den

frivillige sektor om finansiering og opgaver. Der er bred enighed om, at denne balance skal bevares, at de frivillige idrætsorganisationers autonomi skal respekteres, og at den offentlige sektor kan spille en aktiv rolle i idrætspolitikken.

Med etableringen af Team Danmark har staten påtaget sig et særligt ansvar for udviklingen af dansk eliteidræt. Folketinget anerkendte, at udviklingen af en internationalt konkurrencedygtig elite i Danmark også rummer et samfundsmæssigt ansvar, og stillede derfor krav om, at en social og samfundsmæssig ansvarlighed i forhold til eliteidrætten. Staten udgør i den forstand både en drivkraft og et værn – en drivkraft i finansiering og koordinering og et værn i foranstaltningerne mod kommercialiseringens uheldige indflydelse.

Opbygningen af Team Danmark er da også inspireret af strukturen på andre af kulturlivets områder. Den er baseret på det såkaldte armlængdeprincip, som indebærer en adskillelse af den politiske styring og de konkrete beslutninger om tildeling af støtte til kunst og kultur. Modellen findes i forskellige varianter inden for billedkunst, musik, teater, museer m.v., men i alle råd og nævn er der tale om en repræsentation, der tilgodeser såvel udøvere som staten.

DEN ETISKE DIMENSION

Kulturpolitisk lægger eliteidrætsloven på det etiske plan op til, dels at idrætsudøverens udvikling rummer et livslangt perspektiv, dels at den etiske dimension i eliteidrættens værdigrundlag fastholdes.

Det skal således sikres, at den aktive efter endt idrætsforløb kan påbegynde en anden karriere. Til det formål skal Team Danmark medvirke til at planlægge og støtte de aktives uddannelse sideløbende med idrætskarrieren og så vidt muligt også bistå med ansættelse i civile job både under og efter karrieren. Opgaven løses, ved at Team Danmark i samarbejde med den enkelte udøver udarbejder en plan for et uddannelsesforløb, som skal følges, og ved at Team Danmark hjælper med at tilvejebringe fleksible studieforløb, som kan kombineres med idrætskarrieren. Endvidere medvirker den økonomiske støtte til, at de aktive undgår en større gældssættelse, som kan være en tung byrde efter endt idrætskarriere.

Kravet om uddannelse eller jobkarriere skal desuden medvirke til at skabe en større indholdsmæssig bredde i de aktives hverdag. Ud fra en forestilling om, at en ensidig fokusering på idræt kan resultere i en snæver erfaringsverden, og at det desuden kan være medvirkende til at udvikle en ringere idrætskarriere, er det vigtigt for den aktive at beskæftige sig med andre sider af tilværelsen end idræt.

Med de stadigt stigende præstationskrav i international eliteidræt er de aktives tidsforbrug på idræt de senere år også steget betydeligt, og eliteidrætskarrieren griber ind i flere og flere sider af tilværelsen. Stadig flere eliteidrætsudøvere anvender op mod en normal arbejdsuge eller mere på deres idræt. Det er derfor stadig vanskeligere at fastholde kravet om, at de aktive skal kombinere deres idrætskarriere med en anden karriere (job eller uddannelse). Ikke desto mindre må kravet fastholdes.

Den etiske forpligtelse indebærer også, at Team Danmark skal medvirke til at modvirke brugen af tvivlsomme eller unfair midler i idrætten (vold, doping, omgåelse af regler etc.). I bemærkningerne til lovforslaget er det anført, at institutionen skal stå for dopingkontroller, men ellers er forpligtelsen ret vag.

Med eliteidrættens stigende medieopmærksomhed og stigende økonomiske omsætning sker der en forskydning af eliteidrættens fokus. Hensynet til sportslig og økonomisk gevinst kan komme til at modarbejde de etiske hensyn. Fortsætter denne udvikling, risikerer international eliteidræt at forvandle sig til en underholdningsindustri uden kulturpolitisk begrundelse.

Team Danmark skal modvirke denne tendens og bekæmpe alle metoder, der strider mod en etisk forsvarlig udvikling af eliteidrætten. Team Danmark skal fortsat udgøre et værn mod de negative konsekvenser af stigende præstationskrav og tiltagende kommercialisering.

DEN ÆSTETISKE DIMENSION

Skal eliteidrætten leve op til kulturpolitikens mål, er det på det æstetiske plan især intentionen om at sikre rimelige vilkår for den eksperimenterende virksomhed og ønsket om at fastholde den kulturelle arv, der har givet anledning til overvejelser.

Den eksisterende lov rummer kulturpolitisk set nogle bemærkelsesværdige intentioner, som tilmed i et internationalt perspektiv er ret enestående. Intentionerne refererer til eliteidrættens udviklingsmuligheder i et bredere perspektiv, end alene præstationseffektiviteten tilsiger. Der stilles forventninger til en elitestøtte, hvor også den æstetiske dimension får prioritet.

I lovgrundlaget for eliteidrætsloven blev disse intentioner beskrevet (jf. også kapitel 2), idet det blev fremhævet, at der i særlige tilfælde vil kunne anvendes midler til støtte af forsøgsvirksomhed, herunder idrætsudøveres eksperimenter med og forsøg på udvikling af eliteidrættens udtryksformer. Der tales således om forsøg med nye træningsformer, selv om de ikke umiddelbart kan forventes udmøntet i forøget præstationssevne, men i et rigere og mere varieret udtryk inden for den eksisterende præstationsport. Og der tales om støtte til en idrætsindsats, som vil vække international interesse, f.eks. fordi den repræsenterer kvaliteter i en dansk idrætstradition.

Eliteidrætsloven indeholder med andre ord bestemmelser om, at ikke kun eliten i snæver sportslig forstand, men også det eksperimenterende, det æstetisk betingede og det folkelige elitearbejde kan opnå støtte. Hermed skabes et lovgrundlag for støtte til eliteidrættens, som fastholder kulturpolitikens grundlæggende sigte: At sikre vekselvirkningen mellem traditionen og det eksperimenterende.

Der kan nævnes tre argumenter for, at det er vigtigt at fastholde en forpligtelse på dette plan:

For det første fordi idrætsudøvere af denne kategori tjener som en form for laboratorium for eksperimenter med sportens muligheder – også med henblik på den enkelte disciplins fremtidige udvikling i konkurrencemæssig forstand. Nye talenter kan tage stilling til mulighederne på grundlag af en levende tradition, og trænere og instruktører kan i praksis udbygge og raffinere særlige fysiologiske, tekniske eller taktiske sider af idrættens.

For det andet fordi elitesporten – i kraft af sin uhyre dominerende placering i massemedierne – “danner skole” for idrætsudfoldelsen i bred almindelighed. Der kan derfor være en forpligtelse til at fastholde en variationsrigdom som

eksempel for de manges udvikling af evner og talent.

Og endelig – for det tredje – fordi eliteidrættens som kropsudfoldelse på et ofte sublimt artistisk niveau skaber billeder på menneskets fantastiske udtryksrepertoire. Det er fascinerende at se idrætsudøvere matche komplicerede bevægelsesmønstre, og det er berigende for oplevelsen, at der eksisterer forskelle i den tekniske eller taktiske tilgang til udfoldelsen.

Disse tre argumenter refererer såvel til kulturpolitikens særlige mål om at sikre den eksperimenterende virksomhed, adgangen til et alsidigt kulturudbud og udviklingen af evner og talent i et personligt, kreativt perspektiv som til principperne om kvalitet, ytringsfrihed og demokrati.

VURDERINGER

Team Danmark skal fortsat være baseret på et samarbejde mellem staten og den frivillige idræt. Men på baggrund af de senere års udvikling, som har bevirket, at staten har måttet involvere sig dybere i eliteidrættens problemer både nationalt og internationalt (f.eks. doping, EU, tv), bør der udvikles en model for et mere berigende og effektivt samvirke – både politisk og administrativt (jf. kapitel 6 og 13).

Team Danmarks kulturpolitiske forpligtelse indebærer, at kampen mod anvendelse af doping skal intensiveres, ligesom de moralske kvaliteter skal synliggøres. Forpligtelsen indebærer, at Team Danmark gennem oplysning, holdningsbearbejdning og debat skærper de aktives, sponsorerens og mediernes bevidsthed om eliteidrættens etiske dimension. Forpligtelsen indebærer, at hverken den kortsigtede eller den langsigtede planlægning af træning og konkurrencer lægger et større pres på den aktive, end at det kan honoreres inden for de rammer, den etiske forpligtelse tilsiger. Det foreslås at indbygge det etiske hensyn i støttekriterierne og at udvikle et egentligt etisk regnskab for Team Danmarks virksomhed.

Med henblik på at sikre et livslangt perspektiv for eliteidrætsudøverne bør Team Danmark udvide samarbejdet med uddannelsesinstitutionerne med henblik på at skabe stadig mere fleksible uddannelsesordninger og med erhvervslivet og den offentlige sektor med henblik på at

etablere fleksible ansættelsesmuligheder. Uddannelse eller job kan sikre et bredere socialt netværk på både kort og lang sigt og et konstruktivt perspektiv for livet efter idrætskarrieren.

Støtte til det eksperimenterende og til et alsidigt udtryksregister i eliteidrætten og til de sider af eliteidrætten, der repræsenterer særlige kvaliteter i den danske idrætstradition, har været forsømt, selv om loven åbner mulighed for en indsats. Med henblik på at fastholde en sådan rummelighed og dermed skabe mulighed for at udvikle alternativer til den ensidige præstationsfokusering, er det imidlertid vigtigt at fastholde muligheden. En sådan rummelighed i loven vil også være i overensstemmelse med mangfoldigheden i den danske idrætskultur og bør derfor også imødekomme et eventu-

elt behov for at støtte områder af dansk idræt, som ikke konkurrerer i de sædvanlige turneringsystemer og konkurrencer, men som alligevel vækker opmærksomhed i kraft af høj kvalitet på andre områder af idrætten.

Endelig vedrører den kulturpolitiske forpligtelse også elitens forhold til den øvrige del af den danske idrætskultur. Arbejdsgruppen er af den opfattelse, at forudsætningerne for loven i den henseende ikke er ændret. Det indebærer – for det første – at Team Danmarks virksomhed fortsat ikke må indebære overførsel af ressourcer fra den folkelige, brede idræt til eliten. Og – for det andet – at Team Danmark fortsat ikke skal støtte – hverken direkte eller indirekte – den del af idrætten, der primært har karakter af egentlig erhvervsvirksomhed.

Kapitel 5

De aktive

PORTRÆT AF EN ELITEIDRÆTSUDØVER

I 1995 gennemførtes på initiativ af Team Danmark en undersøgelse af eliteidrætsudøvernes vilkår (Hansen 1995). Undersøgelsen havde til formål at afdække de idrætslige og sociale vilkår for danske idrætsudøvere, der deltager i internationale konkurrencer på højt niveau. Undersøgelsen var en opfølgning af en tilsvarende undersøgelse fra 1983 (Kulturministeriets eliteidrætsudvalg, 1983), der blev gennemført som led i udarbejdelsen af Betænkning om Eliteidrætten i Danmark, der gik forud for vedtagelsen af loven.

Hovedresultaterne fra 1995-undersøgelsen kan forenklet sammenfattes i følgende beskrivelse af den "typiske" eliteidrætsudøver:

- mand
- 25 år
- målrettet træning startet i en alder af godt 17 år
- erhvervsarbejde lidt under 20 timer om ugen
- et højt uddannelsesniveau
- bor i lejlighed med samlever/ægtefælle
- ingen børn
- klarer sig godt socialt og har gode økonomiske vilkår
- anvender i gennemsnit 27,5 timer om ugen til træning og transport
- har årligt forlagt ca. 1 måneds træning til udlandet
- er tilknyttet et Team Danmark-center
- vurderer træningsbetingelserne (faciliteter, trænere mv.) som tilfredsstillende, men kunne godt ønske sig mere tid til at træne
- er mere utilfreds med de økonomiske betingelser og mulighederne for at have hjælpere med til konkurrencerne
- har individuel sponsor
- mener, at det er én selv, holdkammeraterne og Team Danmark, der har størst betydning for resultaterne, mens klubben, klubtræneren og forældrene kun har lille betydning

- har et stort behov for at kombinere eliteidræt med civilt arbejde eller uddannelse og for tilskud til sociale udgifter (børnepasning, husleje mv.).

Billedet er som sagt stærkt forenklet, og på en række punkter er der ganske stor variation i eliteidrætsudøvernes vilkår og holdninger. På den ene side er der en (mindre) gruppe af eliteidrætsudøvere, som er stærkt målrettede og stort set ikke beskæftiger sig med andet end deres idræt, og på den anden side en (noget større) gruppe af eliteidrætsudøvere, der er knap så fokuserede. Tilsvarende er der en (mindre) gruppe af eliteidrætsudøvere, der er økonomisk ganske velstillede, og en (noget større) gruppe, som er mere trængt økonomisk set.

Set under et må det konstateres, at de aktives tilfredshed med Team Danmark er ganske stor, hvilket også er blevet bekræftet af senere undersøgelser (PLS Consult 1997; Riiskjær 1997). De fleste eliteidrætsudøvere finder, at Team Danmarks tilstedeværelse er en afgørende forudsætning for deres udvikling, og at Team Danmarks tilbud i vid udstrækning imødekommer de aktives ønsker og behov. På den anden side udtrykker stort set alle aktive også et ønske om mere tid og flere økonomiske ressourcer.

Sammenlignet med eliteidrætsudvalgets undersøgelse fra 1983 viser undersøgelsen fra 1995, at der på en række områder er sket forandringer i eliteidrætsudøvernes vilkår. Bl.a. er eliteidrætsudøvernes gennemsnitlige alder faldet en anelse, mens tidspunktet for påbegyndelse af målrettet træning er steget lidt. Sammenligningerne på disse punkter skal dog tages med nogen forbehold. De tidsmæssige krav er steget med 25 %, hvad angår træning og antal dage, udøverne deltager i internationale konkurrencer. Ligeledes er konkurrencesæsonen blevet både udvidet og intensiveret betydeligt i flere idrætsgrene, således at der trænes intensivt en stor del af året, og således at konkurrencerne

strækker sig over en længere periode (i nogle idrætsgrene over hele året) med flere konkurrencer presset ind i løbet af sæsonen. Der er store forskelle i tidskravene imellem idrætsgrenene, men i 1983 var forskellene endnu større. I den forstand er træningsmængden i de tidligere træningsekstensive idrætsgrene sat betydeligt op.

Undersøgelsen er som sagt fra 1995, og det er udvalgets indtryk, at de tidsmæssige krav er øget siden – både hvad angår træningsmængde og konkurrencesæson. Det er i øvrigt også udvalgets vurdering, at den tid, de aktive opholder sig i udlandet i forbindelse med træningslejre og konkurrencer, er steget ganske betydeligt.

Team Danmark har selv foretaget en analyse, der skulle gøre det klart, om der er sket ændringer i medaljetagernes alder. Analysen viste, at dette ikke er tilfældet. Gennemsnitsalderen hos medaljetagerne har været meget konstant i perioden 1993-99. Imidlertid kunne der spores en ganske stor spredning. Hos de kvindelige medaljetagere varierede alderen mellem 16 og 38 år, mens den hos de mandlige varierede mellem 18 og 48 år.

En undersøgelse af den danske subelites vilkår (Nielsen, Nielsen og Storm 2000) viser, at subeliten i gennemsnit er yngre end den absolutte elite, og at de anvender lidt mindre tid til træning (ca. 23 timer pr. uge) – men til gengæld mere tid på arbejde og uddannelse. Det er imidlertid ikke udbredt, at subeliten bruger længere tid på uddannelsen end den normerede, selv om det også kan konstateres, at stivheder i uddannelsesforløbet er til stor gene. Blandt de erhvervsaktive i subeliten har en stor andel fuld-tidsarbejde, og har tilsyneladende ikke store problemer med at kombinere idrætskarriere og arbejde.

Generelt er subeliten tilfreds med trænings- og konkurrencevilkår, men kendskabet til og tilfredsheden med Team Danmark er beskeden. Især er der utilfredshed med manglen på individuel økonomisk støtte og manglen på muligheder for at opnå international rutine.

Undersøgelsen konkluderer, at den danske elite-model – set med subelitens briller – er ved at komme under pres. Subeliten oplever en række negative sociale og økonomiske konsekvenser af sin satsning på eliteidræt og finder det vanske-

ligt at forene eliteidrætten med en civil karriere. Selv om der inden for subeliten er udbredt opbakning til idealet bag Team Danmark-modellen, er der mange, der vurderer, at det ville være godt, hvis støtten kunne tilrettelægges på en sådan måde, at det ville være muligt at koncentrere sig fuldt og helt om eliteidrætten i en periode, og så bagefter få støtte til uddannelse eller job. Det er dog den altovervejende vurdering i subeliten, at tilværelsen som eliteudøver er positiv, og kun få frygter fremtiden, når elitekarrieren er slut.

ØKONOMISK STØTTE

Kriterierne for Team Danmarks økonomiske støtte er nedfældet i det såkaldte "Støttekoncept".

Tildelingen foretages på baggrund af såvel en kvalitetsvurdering som en behovsvurdering.

Kvalitetsvurderingen indebærer en indplacering i enten elitegruppen eller i kandidatgruppen. Vurderingen foretages på baggrund af de enkelte idrætsgrenes karakteristika, idrætslige niveau og støtteværdighed (herunder værdinormer), international udbredelse, trænings- og konkurrencekvalitet, ranglister mv. Elitegruppen omfatter eliteidrætsudøvere og hold på højeste internationale niveau. Kandidatgruppen omfatter eliteidrætsudøvere og hold, som har opnået meget gode internationale resultater eller inden for en rimelig tidshorizont skønnes at nå eliteniveau.

Behovsvurderingen omfatter en vurdering af den enkelte aktives eller holdets idrætslige og økonomiske behov herunder den aktives egen indtjening ved idræt. Aktive, som af skattemæssige årsager bosætter sig i udlandet, kan ikke modtage økonomisk støtte.

Det er en forudsætning for tildeling af økonomisk støtte, at der er udarbejdet en helhedsplan, der indeholder både den personlige – herunder uddannelse og job – og den idrætslige planlægning på kort og længere sigt. Den enkelte aktive skal afgive oplysninger om personlige data, herunder dokumentation for såvel idrætslig som anden indkomst. Hvis en eliteidrætsudøver og et specialforbund ikke medvirker til udarbejdelse af en helhedsplan (idrætsligt og socialt) eller på anden måde ikke følger Team Danmarks vejledning og rådgivning, kan den direkte støtte suspenderes, ligesom deltagelse i centeraktivite-

ter under Team Danmark kan stilles i bero. Økonomisk støtte til såvel enkeltpersoner som hold ydes i så vidt omfang som muligt til konkrete formål. Team Danmarks administration kontrollerer, at støtten anvendes til de ansøgte formål. Der kan ikke ydes støtte til egentlig erhvervsvirksomhed.

Den økonomiske støtte kan omfatte en basisydelse, støtte til materiel, støtte til sociale udgifter og i særlige tilfælde støtte til deltagelse i internationale mesterskaber.

Den generelle *basisydelse* er et fast årligt tilskudsbeløb til dækning af udgifter til transport, styrketræning, kosttilskud, kontaktlinser og andre idrætsrelaterede omkostninger i forbindelse med daglig specialtræning. Ydelsen udgjorde i 1999 12.000 kr. årligt pr. person. Ydelsen er skattepligtig, men kan modsvares af dokumenterede relevante udgifter.

Ved *støtte til idrætsmateriel* tages hensyn til materiellets betydning for den pågældende idrætsudøver/idrætsgren. Der ydes fortrinsvis støtte til forbrugs- og sliddele og til videreudvikling af materiel.

Sociale udgifter kan være lønkomensation eller anden form for særlig støtte, herunder supplerende SU. Der ydes ikke støtte til afvikling af privat gæld. Støtte til sociale udgifter træder ikke i stedet for samfundets almindelige regler, men kan være et supplement, hvis omfang nøje relateres til såvel idrætslige som alders- og indkomstafhængige vurderinger. Dette gælder ligeledes støtte med henblik på eliteidrætsudøverens sociale situation efter endt idrætskarriere.

Aktive kan i særlige tilfælde tildeles et *TD-stipendium*. Det sker på baggrund af en helhedsvurdering af idrætslige og sociale forhold, og stipendiet kan anvendes til f.eks. udlandsophold, omskoling, centeraktiviteter, særlige VM- og OL-forberedelser. Beløbstørrelsen fastsættes årligt. Stipendierne kan ikke søges.

ANDEN STØTTE

Den indirekte støtte til de aktive omfatter adgang til Team Danmarks trænings- samt elitecentre og de forskellige servicetilbud, der er knyttet hertil. Medregnes må også Team Danmarks finansiering af trænere og instruktører på forskelligt niveau.

Træningscentre er lokaliteter, hvor træningssamlinger af kortere eller længere varighed (regionale og/eller nationale træninger) finder sted med de fast ansatte landstrænere eller trænere med ad hoc-ansættelsesforhold. Centrene er forsynet med begrænset servicebistand i aftalt og afgrænset tid.

Elitecentre er lokaliteter, hvor der i individuelle idrætsgrene finder daglig træning sted, og hvor holdidrætter gennemfører træning på faste ugedage, alt under ledelse af fastansatte landstrænere. Centrene er forsynet med servicebistand i form af fysioterapeut, massør, psykolog og vejleder. De placeres udelukkende i byer, hvor uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder er til stede på alle niveauer, og det er kun tilfældet i Aalborg, Århus, Odense og København (nord og syd). Her er de fysiske rammer også til stede til opfyldelse af træningsmæssige krav. I visse centre er der etableret bofunktioner.

For de aktives træning på begge centertyper gælder, at Team Danmark støtter udgifter til transport samt overnatning og morgenmad i forbindelse med træningssamlinger, udgifter til løn for centertrænere, udgifter til materiel (bolde, rekvisitter mv.), udgifter til administrativ bistand og udgifter til læge, fysioterapeut, massør, uddannelses- og erhvervsvejleder, ernæringsvejleder, psykolog og specialtræning. Team Danmark sikrer adgang til lokaler og sørger for økonomisk dækning af lokaleforbrug. Der skal således ikke søges støtte til lokaleleje, idet dette forhold er aftalt i hver enkelt samarbejdsaftale.

Trænerordningen omfatter støtte til ansættelse af landstrænere, til landstrænerprojekter og til anden elitetræner-, eliteinstruktør- og eliteleder-virksomhed i specialforbundene. Endvidere kan der ydes støtte til elitetræneres og eliteinstruktørers faglige udvikling og videreuddannelse i Danmark og udlandet samt til udenlandske træneres og instruktørers arbejde i Danmark.

Team Danmark yder også støtte til struktureret talentudvikling på baggrund af samarbejdsaftaler med de enkelte specialforbund og støtter i særlige tilfælde såkaldte supertalentprojekter, der omfatter eliteidrætsudøvere med en ekstraordinær mulighed for at nå toppen af den internationale elite. Disse talenter kan få støtte gennem et individuelt, projektstyret forløb i tæt samarbejde med specialforbundet.

UDDANNELSE OG ERHVERV

Team Danmark er forpligtet til at skabe fleksible uddannelsesstilbud, der giver mulighed for at kombinere uddannelse og eliteidræt for de aktive. Team Danmark har på den baggrund udvirket, at gymnasier, handelsskoler og tekniske skoler har mulighed for at tilbyde forlængede forløb, og på de videregående uddannelser bistår Team Danmark med at tilrettelægge et individuelt studieforløb.

For gymnasieuddannelsen gælder, at de aktive har mulighed for at bruge et år ekstra på at tage en studentereksamen. Det kan foregå på et af de to idrætsgymnasier, hvor der som et pilotprojekt er etableret hele Team Danmark-klasser, der har skemalagt træning to gange om ugen. Disse idrætsgymnasier er oprettet i samarbejde med en række af de større specialforbund og dækker kun disse idrætsgrene. Ellers har Team Danmark indgået aftale om, at der på samtlige gymnasier kan tilrettelægges et fireårigt gymnasieforløb.

På samme måde er der mulighed for at tilrettelægge et fireårigt forløb i forbindelse med en Højere Handelseksamen (HH) eller en Højere Teknisk Eksamen (HTX).

Også på andre ungdomsuddannelser (Handelskolens Grunduddannelse og elev- og lærlinguddannelserne) er der mulighed for forlængede forløb.

Team Danmark har endvidere mulighed for at give støtte til supplerende undervisning og til flytning af eksaminer, så de kan tilpasses vigtige idrætsbegivenheder.

Aktive godkendt af Team Danmark til et forlænget forløb på en ungdomsuddannelse har ret til SU dette ekstra år.

På de videregående uddannelser har de aktive mulighed for at forlænge uddannelsen. Men som for andre studerende gælder det, at overskridelse af den normerede studietid med mere end et år normalt vil medføre et stop i SU. Team Danmark har indgået en aftale med Undervisningsministeriet, og i den forbindelse har Undervisningsministeriet udsendt et såkaldt hyrdebrev til videregående uddannelser. Hyrdebrevet anbefaler, at uddannelsesstederne giver eliteidrætsudøverne den nødvendige fleksibilitet

i uddannelsen, samt at eliteidræt sidestilles med erhvervs erfaring ved ansøgning om optagelse via kvote 2. Endelig har Team Danmark indgået aftale med Københavns og Aarhus Universiteter om en særlig rådgivning af de idrætsudøvere, der søger optagelse på uddannelserne på disse universiteter.

Team Danmark har ikke mulighed for at skaffe de aktive en decideret ansættelse på bestemte virksomheder. Men Team Danmark bistår med erhvervsvejledning i tilknytning til centrene og opmuntrer i øvrigt de aktive til at kombinere erhverv og eliteidræt.

Alle aktive skal – som omtalt – udfærdige en helhedsplan, der bl.a. indeholder job- og uddannelsesplaner minimum tre år frem, uge- og årsplaner for træning og konkurrencer, årsbudget mv. Helhedsplanen gør det muligt for aktive, trænere, ledere, studievejledere, arbejdsgivere og Team Danmark at overskue, om der er en realistisk sammenhæng i hverdagen, fordi det store tidsforbrug, der er ved eliteidræt, stiller strenge krav til planlægningen.

ALDERSGRÆNSE

I forbindelse med vedtagelsen af eliteidrætsloven blev der indføjet en aldersgrænse for Team Danmarks virksomhed. Det blev i formålsbestemmelsen (§1) slået fast, at Team Danmark kun må formidle trænings- og instruktionsmuligheder for eliteidrætsudøvere over 15 år. Baggrunden var et ønske om at undgå de daværende østeuropæiske forhold, hvor man havde været vidne til, at børn og unge blev rekrutteret til systematisk og ensidig talentudvikling i en meget tidlig alder.

Situationen tegner sig imidlertid anderledes i dag. Dels foregår der rent faktisk et målrettet talentarbejde blandt unge under 15 år i en række idrætsgrene (f.eks. svømning, gymnastik og kunstsport), og dette arbejde foregår uden for de rammer, Team Danmark definerer og kan stille krav til. Dels viser undersøgelser, at den frygt, der tidligere har været udbredt, om at børn tager skade af en tidlig elitesatsning, i vid udstrækning har været ubegrundet. Børn, der er involveret i eliteidræt, trives rent faktisk ofte godt og udvikler høje sociale og uddannelsesmæssige kompetencer, hvis det i øvrigt foregår under forsvarlige rammer (jf. f.eks. Jensen 1999).

TRÆNERE

Nogen systematisk kortlægning af trænerens baggrund, uddannelse og vilkår findes ikke.

Hidtil har uddannelsen af trænere og vurderingen af deres kompetencer alene været et alig-gende for de enkelte specialforbund. Men Team Danmark har nu opgraderet træning og instruktion til et såkaldt satsningsfelt, som indebærer en kvalitetssikring af landstrænerfunktionen. Fremover vil Team Danmark gå mere aktivt ind i ansættelsen af landstrænere. Team Danmark vil tilbyde rådgivning i denne forbindelse og vil som forudsætning for støtte til ansættelsen anmode om oplysninger om uddannelse, ansættelseskontrakt, funktions- og ansvarsbeskrivelse. Team Danmark vil endvidere medvirke til at planlægge uddannelsesforløb og erfaringsudvekslingsprogrammer for lands-trænerne.

VURDERINGER

En elitekarriere på internationalt niveau bliver mere og mere krævende for den aktive, forudsætter stadig mere omfattende planlægning og stiller stadig større krav til de ressourcer, der skal investeres i en sådan karriere både fra de aktives side og fra Team Danmark og specialforbundene.

Det er en hovedhjørneste i dansk eliteidræts-politik, at en satsning på en international idrætskarriere ikke må fjerne fokus fra det langsigtede livsperspektiv. En elitekarriere skal kunne forenes med en uddannelse og/eller et civilt erhverv efter endt idrætskarriere og med en alsidig social udvikling. Det har været Team Danmarks fortjeneste, at danske eliteidrætsudøvere i meget vid udstrækning har været i stand til at kombinere idrætskarrieren med en uddannelse. Denne indsats bør fastholdes og videreudvikles.

Med henblik på at skabe en større bevidsthed om eliteidrættens værdigrundlag og med henblik på bedre at ruste eliteidrætsudøverne til selv at tage stilling til de udfordringer, de stilles over for, foreslås det, at de aktive får et tilbud om en introduktion til idrættens og kroppens idehistorie som et supplement til de øvrige bestræbelser på at skærpe eliteidrættens værdigrundlag. Tilbuddet bør også indgå i såvel Idrættens Trænerakademi som i Idrættens Lederakademi.

Med de stadig større krav til træningsmængde og planlægning kan det forudses, at det vil blive stadig vanskeligere at gennemføre en uddannelse *parallelt* med idrætskarrieren. Derfor må det sikres, at de få år, hvor en aktiv eventuelt satser ensidigt på idrætten, efterfølges af en uddannelse og/eller et erhvervsforløb. Helhedsplanlægningen er i den sammenhæng et vigtigt instrument, som kan udbygges til et længerevarende og gensidigt forpligtende perspektiv – eventuelt i form af en resultatkontrakt, der omfatter såvel de idrætslige og de sociale som de etiske dimensioner.

Mens Team Danmark har haft stor succes med at etablere fleksible uddannelsesforløb tilpasset eliteidrætsudøvernes særlige behov, har det været vanskeligere i et mere systematisk omfang at skabe karriererettede jobordninger i det private erhvervsliv eller i den offentlige sektor. Der må arbejdes på at forbedre mulighederne herfor.

Uddannelse og job udgør imidlertid kun den ene side af den sociale forpligtelse. Familie, venner og andet fritidsliv udgør en anden vigtig dimension. Team Danmarks forpligtelse i denne sammenhæng bør derfor også fastholdes. De fleste eliteidrætsudøvere lever sammen med ægtefælle/samlever, og et stigende antal kvindelige eliteidrætsudøvere kombinerer idrætskarrieren med graviditet og børn. Team Danmark bør bistå med at fastholde de aktives sociale netværk, herunder også støtte kvindelige eliteidrætsudøveres forsøg på at genoptage idrætskarrieren efter endt graviditet.

Det har vist sig, at lovens aldersgrænse er blevet en barriere for, at Team Danmark kan sikre, at udviklingen af de unge talenter sker på en forsvarlig måde. Ud fra en samfundsmæssig betragtning vil det derfor være gavnligt, at Team Danmark får mulighed for at tage ansvar for denne talentudvikling. Det virker ikke længere hensigtsmæssigt, at Team Danmark ikke også kan beskytte de aktive under 15 år, som i mange tilfælde kan være underlagt særdeles målrettet træning, når institutionen har til opgave at beskytte de aktive over 15 år. Det anbefales derfor, at den nuværende aldersgrænse fjernes, og at det pålægges Team Danmark at tage vare på udviklingen af de helt unge talenter under hensyntagen til en alsidig udvikling af deres motoriske, psykiske og sociale evner.

Kapitel 6

Struktur

BESTYRELSE OG REPRÆSENTANTSKAB

Team Danmarks øverste organ er et bredt sammensat repræsentantskab. Repræsentantskabet fastlægger de overordnede retningslinier for institutionens virksomhed, vedtager budgettet og godkender regnskabet og bestyrelsens beretning. Endvidere vælger repræsentantskabet 5 medlemmer til bestyrelsen.

Repræsentantskabet består – ifølge loven – af repræsentanter for idrætsorganisationerne, eliteidrætsudøvere, trænere, idrætsundervisning og -forskning samt offentlige myndigheder og er sammensat således:

- 1 medlem udpeget af Dansk Idræts Forbund
- 1 medlem udpeget af Danmarks Olympiske Komité
- 1 medlem udpeget af Idrættens Fællesråd
- 3 medlemmer udpeget af specialforbundene
- 4 medlemmer udpeget af og blandt de aktive
- 4 medlemmer udpeget af og blandt af eliteidrætstrænere og -instruktører
- 1 medlem udpeget i fællesskab af Danmarks Højskole for Legemsøvelser og August Krogh Institut
- 1 medlem udpeget af Institut for Idræt ved Odense Universitet
- 1 medlem udpeget af Idrættens Forskningsråd
- 1 medlem udpeget af Dansk Idrætsmedicinsk Selskab
- 2 medlemmer udpeget af ministeren for kulturelle anliggender
- 1 medlem udpeget af undervisningsministeren
- 1 medlemmer udpeget af Amtrådsforeningen
- 1 medlemmer udpeget af Kommunernes Landsforening
- 1 medlem udpeget af Københavns og Frederiksberg kommuner i fællesskab.

Medlemmerne er udpeget for 4 år ad gangen. Repræsentantskabet udpeger selv blandt sine medlemmer en formand og en næstformand.

Repræsentantskabets faktiske sammensætning afviger en smule fra de oprindelige tanker, som de var nedfældet i betænkningen, men balancen mellem de forskellige interessegrupperinger er nogenlunde opretholdt.

Bestyrelsen består af syv medlemmer, hvoraf de to udpeges af kulturministeren, mens de resterende fem som nævnt vælges af repræsentantskabet. Ministeren udpeger formanden blandt bestyrelsens medlemmer, som alle er udpeget for en fireårig periode. Der er udviklet en praksis, hvorefter to af de fem bestyrelsesmedlemmer, som repræsentantskabet vælger, besættes af trænere og aktive.

Bestyrelsen leder institutionens virksomhed efter de retningslinier, der er fastsat af repræsentantskabet. Den træffer den endelige administrative afgørelse om fordelingen af institutionens midler i overensstemmelse med de retningslinier, som er godkendt af repræsentantskabet. Bestyrelsen udarbejder forslag til budgetter og aflægger årligt regnskab og beretning til repræsentantskabet. Det er også bestyrelsen, der ansætter det ledende personale til at varetage institutionens virksomhed.

Bestyrelsen har nedsat en række faste udvalg (f.eks. idrætsudvalg og forskningsudvalg). Udvalgene fremsender indstillinger til bestyrelsen, som træffer den endelige beslutning. Bestyrelsen er repræsenteret i alle udvalg. Bestyrelsen nedsætter endvidere efter behov ad hoc-udvalg.

Institutionens budget, regnskab og beretning sendes til kulturministeren med repræsentantskabets bemærkninger. Materialet forelægges Folketingets Kulturudvalg ledsaget af ministerens udtalelse/vurdering.

TRÆNER-AKTIV GRUPPEN

Træner-Aktiv Gruppen består af de otte trænere og aktive valgt til Team Danmarks repræsentantskab samt deres otte suppleanter. Endvidere

deltager de to bestyrelsesmedlemmer, som er valgt blandt trænere og aktive, i gruppens møder. De otte medlemmer af og de otte suppleanter til repræsentantskabet er valgt af og blandt repræsentanter udpeget af samtlige specialforbund under DIF. Valget finder sted for fire år ad gangen.

Træner-Aktiv Gruppen mødes mindst seks gange om året. Der foregår her en debat om såvel de konkrete spørgsmål som de mere visionære perspektiver. Det er imidlertid forbundet med visse vanskeligheder at opretholde et konstant og højt aktivitetsniveau blandt alle gruppens medlemmer, da både de aktive og trænere ofte er optaget af konkurrencer og træningslejre i ind- og udland.

Referaterne fra gruppens møder tilgår Team Danmarks administration, og de har i flere tilfælde dannet udgangspunkt for iværksættelse af nye initiativer eller justering af eksisterende tilbud.

SAMARBEJDE MELLEM TEAM DANMARK OG DIF

Team Danmarks arbejde med eliten tager udgangspunkt i den aktive og er nærmere beskrevet i kapitel 5. Men Team Danmark har også etableret et tæt samarbejde med de enkelte specialforbund, da talenternes udvikling foregår inden for forbundenes rammer, og da de repræsentative opgaver (landshold og mesterskaber) også foregår i forbundenes regi. Der er derfor også udviklet et tæt netværk af formelle og uformelle samarbejdsrelationer mellem Team Danmark på den ene side og specialforbundene og DIF på den anden. Som eksempel kan nævnes de såkaldte projektgrupper, der består af specialforbundenes eliteansvarlige, en aktiv, en træner og Team Danmarks konsulent for det pågældende specialforbund.

På dopingområdet har Team Danmark og DIF frem til etableringen af Anti-Doping Danmark i foråret 2000 samarbejdet i et fælles doping-kontroludvalg, hvor begge parter havde tre medlemmer. Sekretariatsfunktionen blev varetaget af Team Danmark (jf. også kapitel 8).

Uddannelse af ledere og trænere er et andet centralt område, hvor Team Danmark, DIF og udvalgte uddannelsesinstitutioner samarbejder om henholdsvis Idrættens Lederakademi og

Idrættens Trænerakademi. Målgrupperne er specialforbundenes ledere og trænere. Både Team Danmark, specialforbundene og DIF er repræsenteret i DIFs eliteidrætsudvalg, hvis formål bl.a. er at fastsætte kvalifikationskravene for deltagelse ved De Olympiske Lege og at indstille OL-kandidater til udtagelse til DIFs bestyrelse.

På det idrætsmedicinske område samarbejder Team Danmark og DIF om at få oprettet idrætsmedicinske klinikker i alle amter, mens der på miljøområdet samarbejdes om f.eks. de støjforurenende idrættens vilkår og i et mindre omfang om planspørgsmål.

Derudover samarbejder Team Danmark, specialforbundene og DIF i "Idrættens Medieudvalg" om de fælles interesser på medieområdet. Udvalget har både til formål dels at sikre størst mulig indtjening på salg af radio- og billedrettigheder og fordele indtægterne herfra til specialforbundene efter fradrag af Team Danmarks provenu, dels at sikre en alsidig dækning af dansk eliteidræt på tv og dels at forestå en samlet viden om udviklingen inden for de elektroniske medier såvel nationalt som internationalt.

Senest har Team Danmark og DIF udviklet et koncept for helhedsrådgivning, som i øjeblikket afprøves sammen med fire udvalgte specialforbund. Tanken bag helhedsrådgivningen er, at Team Danmarks og DIFs konsulentafdelinger i samarbejde skal vejlede specialforbundene med henblik på udvikling af forbundenes organisation og deres bredde- og eliteidræt med henblik på at undgå konflikter og sikre en afbalanceret udvikling.

VURDERINGER

Den organisatoriske forankring i et bredt sammensat repræsentantskab har haft en legitimerende og fagligt inspirerende betydning i Team Danmarks etableringsfase. Men som øverste myndighed har repræsentantskabet ikke været i stand til at varetage den overordnede styringsfunktion, som det var tiltænkt – muligvis fordi medlemmerne først og fremmest har skullet varetage de særinteresser, de repræsenterer.

Med den stigende opmærksomhed på eliteidrættens samfundsmæssige forpligtelse ligger den politiske tyngde i dag i den daglige ledelse, dvs. i bestyrelse og administration. Det er her, de

overordnede idrætspolitiske planer diskuteres, og det er her, de vigtige beslutninger træffes. Udviklingen stiller derfor stigende krav til bestyrelsens sammensætning, idet den skal være i stand til både at forvalte samfundets stigende involvering i eliteidrættens og formulere og fastholde de overordnede idrætspolitiske visioner for virksomheden. Et dynamisk bestyrelsesarbejde på disse præmisser kræver indsigt i de kulturpolitiske, økonomiske og sportslige sider af dansk og international eliteidræt og forudsætter et ønske om at yde en betydelig aktiv indsats. Valg til bestyrelsen skal derfor i højere grad end det hidtil har været tilfældet honorere disse krav, og medlemmerne udpeget af kulturministeren må tilvejebringe den fornødne faglige balance. Bestyrelsen skal – som andre råd og nævn inden for kulturpolitikken – fortsat være uafhængig af den til enhver tid siddende minister. Men bestyrelsen må stå til ansvar over for ministeren og dermed i videre forstand over for samfundets fortsatte involvering.

Også repræsentantskabets sammensætning og status bør justeres i forhold til de aktuelle udfordringer og Team Danmarks fremtidige opgaver. Det bør repræsentere en bred kompetence og være i stand til at fungere som dynamisk sparringspartner for bestyrelsen.

De aktives og træneres direkte involvering i Team Danmarks styrende organer har været et særkende for den danske eliteidrætsmodel. Involveringen har været en succes, både fordi de aktive og trænerne har haft direkte medansvar over for de tilbud, Team Danmark har udviklet, og fordi det har medvirket til en høj grad af tillid til Team Danmark blandt aktive og trænere. Det er derfor af afgørende betydning, at de aktive og trænerne fortsat sikres indflydelse på Team Danmarks virksomhed – både

i bestyrelse og repræsentantskab.

Team Danmarks indsats har generelt betydet en klar forbedring af specialforbundenes elitearbejde. Men meget tyder også på, at Team Danmark er blevet en overbygning, der har føjet en ekstra dimension til den eksisterende indsats, men kun i mindre grad ændret på forbundenes egen ressourceanvendelse og organisatoriske beredskab. I lyset af det mulige behov for en forstærket økonomisk koncentration på færre dele af elitesatsningen (jf. kapitel 7), kan der derfor blive behov for at præcisere Team Danmarks ansvar i forhold til specialforbundene. Når Team Danmark tillægges et overordnet ansvar for eliteidrættens sportslige og samfundsmæssigt forsvarlige udvikling, må det på den ene side være muligt for Team Danmark at iværksætte en planlægning, der direkte forpligter specialforbundene, og – på den anden – være muligt for specialforbundene – økonomisk og organisatorisk – i højere grad at tilpasse sig Team Danmarks strategiske overvejelser.

Der er en række uopdyrkede felter, hvor et øget samarbejde kan skabe en synergieffekt. Ikke mindst i udnyttelsen af eliteidrættens kommercielle rettigheder må det overvejes at udvide et forpligtende samarbejde mellem Team Danmark, DIF og specialforbundene. Ud over tv-rettighederne drejer det sig også om andre rettigheder i forhold til de elektroniske medier (internettet, resultatformidling mv.) og om et udvidet samarbejde om sponsorater. Det er udvalgets vurdering, at der kan foreligge betydelige økonomiske muligheder i et sådant samarbejde. Disse muligheder bør afdækkes nærmere i en særskilt undersøgelse. Samarbejdet må i øvrigt være baseret på samme solidaritetsprincip, som gælder for Team Danmarks varetagelse af tv-rettighederne.

Kapitel 7

Økonomi

FINANSIERINGSMODEL

I lovforslaget om Team Danmarks oprettelse var det en forudsætning, at institutionen skulle finansieres efter en blandingsmodel. Det var med idrætsorganisationerne aftalt, at statens bidrag skulle udgøre 2/3, mens DIFs bidrag og selvfinansieringen tilsammen skulle udgøre 1/3 af finansieringen. På grund af usikkerheden om størrelsen af Team Danmarks egenindtægter var det imidlertid ikke muligt i lovforslaget at fastsætte en absolut fordeling i forholdet 2:1.

Statens bidrag blev tilvejebragt ved en nedsættelse af statsafgiften på Tipstjenestens omsætning. Over en fireårig periode skulle afgiften reduceres fra 19 % af omsætningen til 16 %. Det var beregnet, at Team Danmark herved ville opnå et statsligt tilskud på ca. 33 mio. kr. (1984-niveau).

Finansieringsmetoden var en nyskabelse. De øvrige tilskudsmodtagere i tipsloven modtog en fast andel af *overskuddet*, mens Team Danmark for fremtiden skulle modtage en fast andel af *omsætningen*. Hvis Team Danmark skulle være indgået på lige fod med de andre og modtage en procentdel af overskuddet, ville det have indebåret en reduktion af tilskuddet til de øvrige organisationer, og dét ville have resulteret i åbenlys modstand mod loven fra især det daværende DDGU, som under ingen omstændigheder ville bidrage til en finansiering af eliteidræt. Ved at gøre Team Danmark til en omsætningsmodtager, undgik man at røre ved fordelingsnøglen for idrættens organisationer, og samtidig blev princippet om, at idrætten skal finansieres af tipsmidler – og ikke via finansloven – fastholdt.

Idrættens eget bidrag blev tilvejebragt dels ved, at en del af tilskuddet til Danmarks Olympiske Komite blev overført til Team Danmark, og dels ved, at 5 % af DIFs andel af tipsoverskuddet forlods skulle overføres til institutionen. Resten skulle tilvejebringes af indtægter, Team

Danmark selv skulle skabe (salg af tv-rettighe-der og sponsorindtægter). Det var forudsat, at alle specialforbund solidarisk indgik i et samarbejde med Team Danmark om salg af rettigheder.

FINANSIERINGSUDVIKLINGEN

1984-1998

Principperne for Team Danmarks finansieringsmodel har stort set kunnet fastholdes. Forudsætningen om 1/3 egenfinansiering har op gennem 1990'erne fuldt ud været efterlevet, idet det lovbestemte tilskud fra DIF og Team Danmarks renteindtægter medregnes som del af egenfinansieringen. Sponsorindtægterne har stabiliseret sig på et niveau på 7-8 mio. kr., indtægter ved salg af tv-rettighe-der udgør ca. 11 mio. kr., og indtægterne fra Team Danmarks såkaldte sportmarketingafdeling beløber sig til 6-7 mio. kr.

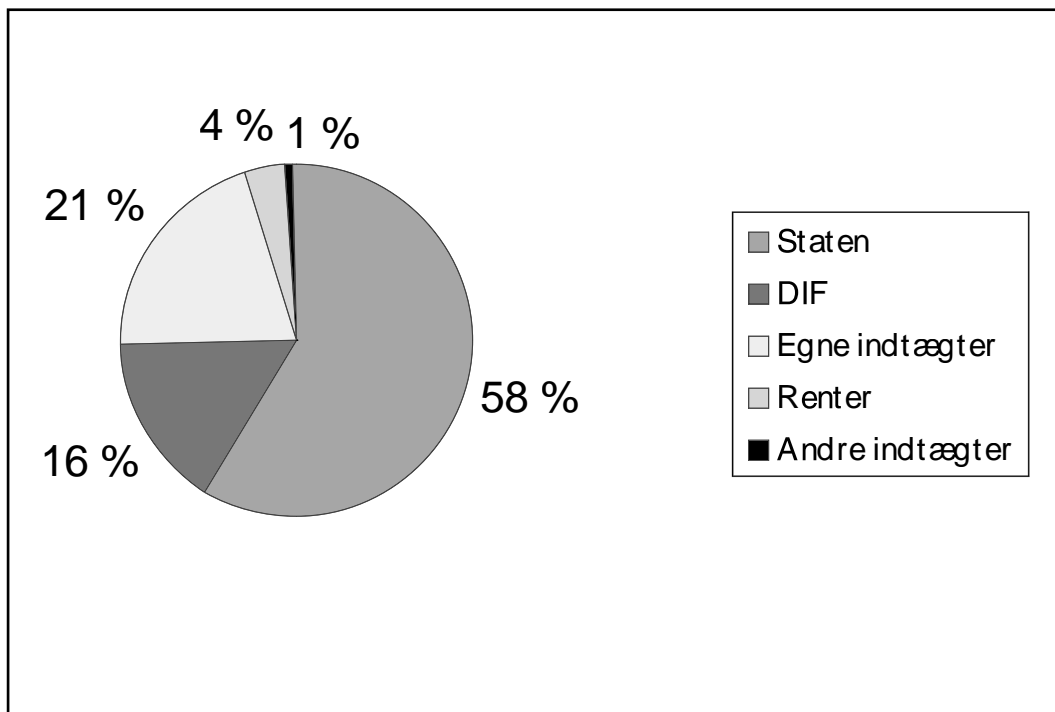
Tv-rettighe-derne sælges af Team Danmark i henhold til en aftale, der er indgået mellem Team Danmark, DIF og specialforbundene. Ifølge denne aftale forhandler Team Danmark rettighederne på vegne af samtlige specialforbund, og indtægterne fordeles mellem specialforbundene og Team Danmark efter en særlig fordelingsnøgle. Dansk Håndbold Forbund modtager dog på forhånd et fast grundbeløb.

Fordelingen af Team Danmarks samlede indtægter i 1999 fremgår af figur 7.1.

Selve finansieringsmodellen har ikke givet anledning til nogen omfattende debat og overvejelser. DIF har dog ved enkelte lejligheder givet udtryk for det uhensigtsmæssige i, at en fast del af DIFs tilskud på forhånd er formålsbestemt til Team Danmark. Tilskuddet kunne lige så godt betales direkte, fremføres det.

Omfanget af finansieringen har til gengæld givet anledning til en del debat.

Med indførelsen af lotto mv. i 1989 ændredes

Figur 7.1. Den procentvise fordeling af Team Danmarks indtægter 1999 (samlede indtægter: 115,4 mio. kr.).

forudsætningerne for statens tilskud til idrætsområdet radikalt. I forventning om en øget omsætning – og et øget overskud – blev Team Danmarks (og DOKs) andel af omsætningen nedsat til 2,5 %, og der blev samtidig sat et pristalsreguleret loft over tilskuddet, ud fra den klare forudsætning, at statens tilskud til eliteidræt ikke måtte øges.

I løbet af en meget kort årrække efter lanceringen af lotto og andre nye spil blev overskuddet og dermed statens tilskud til idrættens hovedorganisationer næsten tredoblet, mens tilskuddet til Team Danmark udviklede sig i overensstemmelse med den almindelige prisudvikling. Ved ændringen af tipsloven i 1993 blev fordelingsnøglen til hovedorganisationerne reguleret, ligesom der også blev indført et pristalsreguleret loft for disse tilskud. I samme forbindelse blev Team Danmarks andel af omsætningen nedsat til højst 1,4 %. Kulturministeren skal ifølge loven hvert år træffe bestemmelse om størrelsen af beløbet. Men reelt har Team Danmark siden modtaget et pristalsreguleret fast tilskud.

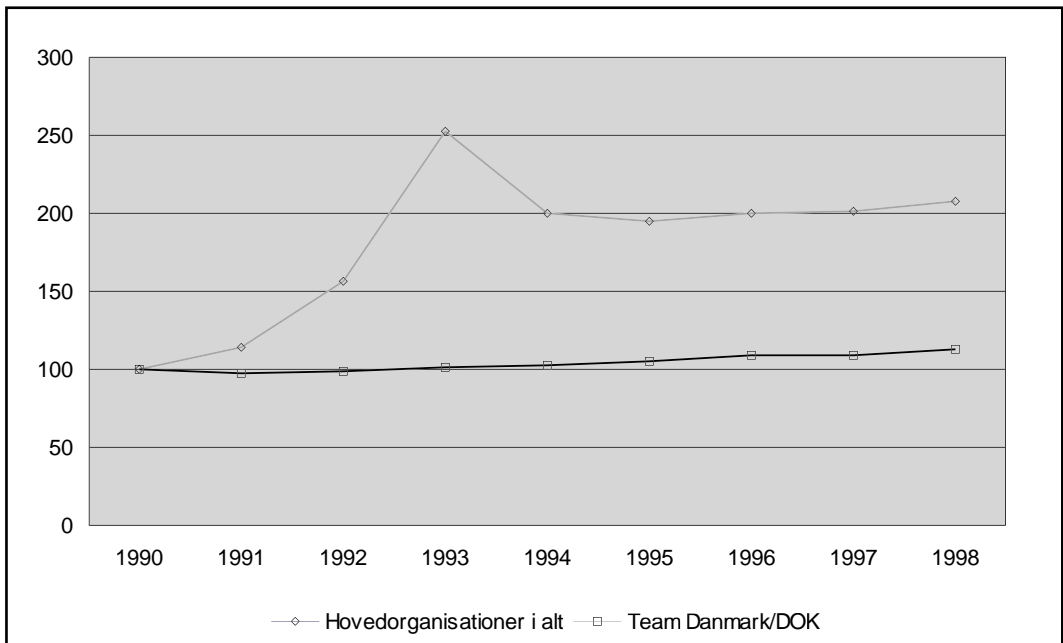
Som led i den såkaldte pengestrømsanalyse, der blev iværksat af daværende kulturminister Jytte Hilden i 1995, gennemførte Team Danmark selv en redegørelse for organisationens fremtidige økonomiske behov. Heri konkluderede Team Danmark, at institutionen ikke i fremtiden vil

”være i stand til at leve op til lovens krav om at fremme dansk eliteidræt gennem internationale resultater, ligesom de sociale aspekter vil være vanskelige at opretholde.” (Idrættens Tipsmidler 1996, s. 50). For at kunne opfylde kravene anslog Team Danmark selv, at der var behov for en merfinansiering på ca. 25 mio. kr. årligt.

Selv om tilskuddet til hovedorganisationerne således også blev justeret, mente Team Danmark, at der op gennem 1990’erne var opstået et økonomisk ”efterslæb” (se figur 7.2), som yderligere sattes i relief af den omkostningsudvikling, der har præget den internationale eliteidræt.

Med henblik på en uvildig undersøgelse heraf iværksatte daværende kulturminister Ebbe Lundgaard i 1997 en ekstern analyse af finansieringsbehovet (PLS consult 1997).

Undersøgelsen konstaterede, at eliteidrætten befinder sig i en udgiftsspiral, som indebærer, at finansieringsbehovet til stadighed stiger. Eliteidrætten vil altid kunne forbruge øgede indtægter i de stadige forsøg på at forbedre præstationerne. Der kan derfor ikke henvises til en fast eller veldefineret målestok for finansieringsbehovet. De offentlige ressourcetildelinger til eliteidrætten kan kun tage udgangspunkt i idrætspolitiske værdier, målsætninger og ambitioner, blev det konkluderet.

Figur 7.2. Indeks for tipstilkud til idrættens hovedorganisationer og til Team Danmark 1990-1998 (1990=100).

Derfor er det Team Danmarks opgave at foretage den nødvendige prioritering af midlerne inden for den økonomiske ramme, det offentlige stiller til rådighed, konkluderede undersøgelsen. Det blev endvidere understreget, at udviklingen af en international elite er en årelang proces, som kræver langsigtet planlægning og kontinuitet.

Undersøgelsen efterlyste på baggrund af konklusionerne en stærkere prioritering af tilskuddet og anførte, at ved en eventuel tilførsel af øgede ressourcer kunne der foretages en opprioritering af en række aktiviteter, og pegede i den forbindelse især på uddannelsesmæssige og sociale aktiviteter.

Undersøgelsen bemærkede i øvrigt, at Team Danmarks formue beløb sig til 47 mio. kr. En formue af denne størrelse kunne der ikke findes argumentation for. Det blev sammenfattende vurderet, at en formue på ca. 10 mio. kr. måtte være tilstrækkelig som stødpude til at imødegå den almindelige usikkerhed om udviklingen i indtægter og udgifter. Team Danmark har selv anført, at en formue i størrelsesordenen 15-18 mio. kr. er nødvendig. Formuen udgjorde i seneste regnskabsår (1999) 38,5 mio. kr.

UDGIFTERNE

Anvendelsen af Team Danmarks midler fordeler sig i dag noget anderledes, end man havde fore-

stillet sig, da loven blev vedtaget (se tabel 7.1). Det skal i den forbindelse bemærkes, at lovens forudsætninger på nogle punkter var relativt uspecificerede.

Note: Udgifterne til plan- og marketingafdelingerne er ligesom hensættelser udeladt af opstillingen.

Generelt må det bemærkes, at Team Danmarks samlede økonomiske ekspansion overstiger forventningerne i loven. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår det, at man forventede et samlet budget på knap 50 mio. kr. svarende til ca. 74 mio. kr. i 1998-priser. Som det fremgår af tabel 1, beløb de faktiske udgifter i 1999 sig til mere end 107 mio. kr.

Konsulentbistand omfatter Team Danmarks centrale konsulentbistand til specialforbundene, herunder den såkaldte helhedsrådgivning, den decentrale konsulentvirksomhed rettet mod de aktive på centrene samt etablering og drift af Team Danmarks testcentre. Det er i lovforslaget ikke helt klart, hvad der menes med konsulentbistand, og de faktiske udgifter kan derfor ikke umiddelbart sammenlignes med lovens forudsætninger. Der har været en jævn stigning i udgifterne til konsulentbistand fra ca. 5 mio. kr. i 1989 til ca. 12 mio. kr. i 1998 svarende til en andel på 8-11 % af de samlede årlige udgifter.

	Udgifter 1999 (mio. kr.)	Udgifter 1989 (mio. kr.)	%-vis fordeling 1999	%-vis fordeling 1989	%-vis fordeling i loven
Konsulentbistand	8,3	4,8	8	8	25
Individuel støtte	24,6	13,6	23	22	25
Støtte til arrangementer	1,4	1,1	1	2	5
Centeretablering og vedligeholdelse	9,3	15,4	9	24	15
Træning og instruktion	44,4	18,2	41	29	15
Uddannelse og job	2,4	0,7	2	1	5
Idrætsmedicin og forskning	8,5	4,9	8	8	5
Administration	8,3	4,4	8	7	5
I alt	107,2	63,1	100	100	100

Tabel 7.1. Team Danmarks udgifter 1999 og 1989 (årets priser) samt den %-vise fordeling, som den var forudsat i lovforslaget.

Individuel støtte eller aktivstøtte udbetaler Team Danmark til den enkelte eliteidrætsudøver, der er indplaceret på kandidatlisten. Støtten omfatter et basistilskud samt individuelt tildelte tilskud til bl.a. transport, tabt arbejdsfortjeneste, materiel, træningslejre, sociale udgifter mv. Det fremgår, at der er sket en gradvis stigning i aktivstøtten fra ca. 13,6 mio. kr. i 1989 til et niveau på godt 20 mio. kr. årligt i 1998. I samme periode er antallet af støttemodtagere også steget fra ca. 200 til ca. 350. Udgifterne til aktivstøtte har siden 1989 årligt udgjort ca. 20 % af Team Danmarks samlede udgifter.

Arrangementer mv. omfatter tilskud samt under-skudsgarantier til specialforbundene i forbindelse med deltagelse i og afholdelse af internationale arrangementer. Den årlige udgift til arrangementer har fra 1989 til 1998 ligget på 1-3 % af institutionens samlede udgifter. Idrætsfonden Danmark, som blev oprettet i 1994, og som Team Danmark medfinansierer, har i nogen grad overtaget opgaverne.

Centeretablering og vedligeholdelse. Midlerne anvendes til vedligeholdelse af de centerfaciliteter (idrætsanlæg, styrketræningsrum, udstyr og materiel, lægerum mv.), som Team Danmark stiller til rådighed for bruttogrupperne på kandidatlisten. I perioden frem til begyndelsen af 1990'erne var der en kraftig stigning i udgifterne til selve etableringen af centrene. Således toppede andelen af udgifter til centeretablering og vedligeholdelse i 1991 med 21 %. Fra 1994 er udgifterne stabiliseret på et niveau på

omkring 7-10 mio. kr. årligt svarende til 8-9 % af Team Danmarks samlede årlige udgifter.

Træning og instruktion omfatter både udgifter til medfinansiering af landstrænere, og andre trænere, støtte til udviklingsprojekter, støtte til uddannelse af trænere og ledere (herunder Idrættens Trænerakademi og Idrættens Lederakademi) samt formidling af eliteidrætsfaglige rapporter og udgifter til træningssamlinger, trænere, materiel, administration på elite- og træningscentre samt talentudvikling. Som det fremgår, er der sket en kraftig stigning – både absolut og relativt – i denne støtte. Det skyldes, at støtten til træningsaktiviteterne på centrene er vokset i takt med udbygningen af disse, at aktiviteterne er udvidet med subeliten, og at der i 1995 blev indført en støtte til lands-trænerprojekter. Udgifterne til træning og instruktion er i dag langt den største udgiftspost, hvilket er resultatet en opprioritering af støtten til subeliten, og det vil især sige de unge talenter.

Uddannelse: Team Danmark har etableret støtteordninger for eliteidrætsudøvere i relation til uddannelse. Midlerne anvendes bl.a. til individuel støtte, forlænget SU, lektiehjælp mv. Det skal bemærkes, at udgifter til den erhvervs- og uddannelsesmæssige indsats overfor eliteidrætsudøverne på centrene er opgjort under budgetposten "konsulentbistand". Udgifterne til uddannelse har gennem hele perioden ligget nogenlunde konstant på knap 1 % af de samlede årlige udgifter, men er dog i 1999 steget til 2 %. Med til billedet hører, at Team Danmark

har etableret gratis, fleksible ordninger på mange uddannelsesinstitutioner.

Idrætsmedicin og -forskning omfatter ud over udgifter til idrætsmedicinsk rådgivning også udgifter til forskning og forskningsformidling. Endvidere indgår også udgifter til dopingbekæmpelse i denne post. Udgifterne til dopingbekæmpelse udgør ca. 2 mio. kr. og har – ligesom udgifterne til idrætsmedicin og forskning – ligget nogenlunde konstant gennem de senere år. Oprettelsen af Anti-Doping Danmark er det aftalt, at udgifterne til dopingbekæmpelse i de kommende år skal stige.

Administration omfatter diverse administrationsudgifter herunder bestyrelseshonorarer, gager, diverse mødeudgifter for bestyrelse og repræsentantskab, edb-anlæg, husleje, varme, kørselsgodtgørelse, telefon, indretning, kontorartikler, porto, inventar mv. Administration inkluderer endvidere udgifter til drift af Planafdelingen, som er den enhed i Team Danmark, der varetager udbygningen, driften og vedligeholdelsen af centerstrukturen. Udgifterne har været nogenlunde konstante omkring 7 %.

Det skal bemærkes, at der er tale om en nettoopgørelse. Udgifterne til marketingafdelingen indgår således ikke i opgørelsen, idet afdelingen betragtes som en indtjeningsafdeling, der sikrer et provenu fra salget af idrættens rettigheder, som tilfalder eliteidrætten.

Som det fremgår, er ikke alle udgifter lige synlige. Team Danmark har derfor også forsøgt at gennemføre en beregning af, hvor mange ressourcer en eliteidrætsudøver – konkret en badmintonspiller – samlet lægger beslag på. Udregningen viste, at en elitebadmintonspiller beregnet på den måde "koster" ca. 250.000 kr. om året, og heri indgår både specialforbundets og Team Danmarks ressourcer. Omkostningerne dækker træner, halleje, bolde og rekvisitter, transport, turneringsdeltagelse, administration mv. Men den individuelle støtte og de afledte kommercielle muligheder indgår ikke i beregningen. Beregningen skal tages med et vist forbehold, da det kan være vanskeligt at afgøre, hvor stor en andel den enkelte udøver lægger beslag på af de samlede udgifter til en enkelt post.

FINANSIERINGSBEHOV

Ved den seneste revision af tipsloven i 1998

blev Team Danmark på linie med de andre modtagere af tipsmidler overført til den gruppe, der modtager en fast procentdel af *overskuddet* (op til et pristalsreguleret loft). For fremtiden vil der derfor være parallelitet i indtægtsudviklingen blandt alle tilskudsmodtagerne på idrætsområdet.

Som et resultat af lovrevisionen blev Team Danmarks tilskud samtidig forøget med ca. 10 mio. kr. Men da tilskuddet til DIF samtidig blev reduceret som følge af vedtagelsen af en ny fordelingsnøgle, faldt også DIFs tilskud til Team Danmark, og nettoforøgelsen beløber sig derfor til ca. 7,5 mio. kr. pr. år.

Selv om der var tale om en stigning i det statslige tilskud på ca. 17 % (brutto), svarede øgningen ikke til Team Danmarks egne forhåbninger. Team Danmark havde forud for lovrevisionen opgjort sit merfinansieringsbehov til ca. 15 mio. kr., hvis institutionen ifølge egne beregninger fortsat skulle kunne leve op til målsætningerne.

Som påpeget i den eksterne analyse af finansieringsbehovet må der derfor foretages en prioritering af midlerne (PLS consult 1997). En sådan prioritering er under alle omstændigheder nødvendig, da det må forventes, at udviklingen i international eliteidræt i fremtiden yderligere vil forstærke den igangværende omkostningsspiral i et omfang, som ikke kan imødekommes af de statslige finansieringsmuligheder. I analysen af finansieringsbehovet blev der peget på flere muligheder.

For det første bør hensættelserne ikke have det hidtidige omfang, og formuen bør nedbringes væsentligt. En formue på 10 mio. kr. blev vurderet som tilstrækkelig.

For det andet bør der i lyset af de stigende krav til eliteidrætsudøverens indsats i karrieren ske en opprioritering af den uddannelsesmæssige og sociale indsats.

For det tredje kan der foretages en stærkere prioritering af støtten til de enkelte idrætsgrene. Team Danmark har allerede gennemført en såkaldt disciplinanalyse, der har resulteret i et beslutningsforløb, der omfatter en række parametre som disciplinens internationale niveau, dens nationale betydning, etik, organisation og ledelse mv.

For det fjerde bør kravene til specialforbundenes medfinansiering skærpes.

For det femte bør balancen mellem den individuelle støtte og støtten til træning og instruktion vurderes nærmere.

For det sjette bør det overvejes at opprioritere de langsigtede programmer for talentudvikling, da det er på dette område en statslig støtte måske har størst betydning. Når først den aktive er slået igennem på internationalt niveau, er andre finansieringskilder mere tilgængelige.

I nogen udstrækning har Team Danmark efterfølgende fulgt op på anbefalingerne. Således er støtten til subeliten som nævnt opprioriteret, og formuen er nedbragt, selv om Team Danmark ikke er enig i, at den skal helt så langt ned, som analysen anbefalede.

VURDERINGER

Hvad angår indtægtssiden, forudsætter arbejdsgruppen, at niveauet for de statslige tilskud vil ligge fast de nærmeste år. Til gengæld tyder noget på, at kommunernes involvering i sektoren er stigende; men i det omfang, det indebærer en nettotilførsel af ressourcer, ligger det i dag uden for Team Danmarks planlægning og koordinering. Der bør derfor lægges op til, at Team Danmark får mulighed for – og pligt til at søge – at indgå aftaler med kommuner enkeltvis eller gruppevis med inspiration fra ordningen vedrørende de regionale kulturaftaler. Det vil kunne indebære, at en eller flere kommuner indgår i en langsigtet udviklingsaftale med Team Danmark, hvor både midler fra kommunerne og Team Danmark samles i et fælles projekt, som indgår i Team Danmarks overordnede planlægning og koordinering.

Men ellers må det forventes, at en eventuel øget finansiering først og fremmest skal tilvejebringes gennem en bedre udnyttelse af idrættens kommercielle muligheder. Det er arbejdsgrup-

pens vurdering, at der foreligger uudnyttede muligheder i udnyttelsen af eliteidrættens kommercielle potentiale. Mulighederne bør derfor undersøges nærmere. En fælles markedsføring af flere idrætsgrene i forhold til sponsorater eller en samlet formidling af både breddeidrætten og eliteidrætten i en enkelt idrætsgren, udnyttelse af billedrettigheder og af de elektroniske rettigheder og en samlet lancering af resultat- og nyhedsformidling er blot eksempler på initiativer, der vil kunne drage nytte af den fleksibilitet og den professionalisme, en samlet løsning vil medføre. Men det er en afgørende forudsætning, at udnyttelsen af disse rettigheder foregår under samfundsmæssigt forsvarlige vilkår, dvs. på et etisk grundlag og med respekt for eliteidrætsudøverens ytringsfrihed og integritet, og at solidariteten mellem specialforbundene om udnyttelsen kan fastholdes.

Som det er fastslået, vil selv en øget tilførsel af ressourcer ikke kunne dække eliteidrættens behov. Det kan derfor forudses, at Team Danmark i højere grad må prioritere indsatsen, hvis dansk eliteidræt fortsat skal kunne gøre sig gældende på internationalt niveau. I den forbindelse vil det være nærliggende at koncentrere indsatsen om de idrætsgrene, hvor der i Danmark er tradition for et højt internationalt niveau eller en særlig historisk tradition, og om idrætsgrene, hvor der kan iværksættes et troværdigt og langsigtet talentudviklingsarbejde med henblik på at opnå højt internationalt niveau. En sådan prioritering er Team Danmarks ansvar på baggrund af en løbende intern og ekstern debat og evaluering. En sådan prioritering forudsætter imidlertid, at Team Danmark også får mulighed for at sikre, at eliten også i de specialforbund, der ikke modtager direkte støtte fra Team Danmark, udvikles under hensyntagen til de kriterier, der gælder for Team Danmarks virksomhed, dvs., at elitearbejdet i disse specialforbund ligeledes overholder de grundlæggende etiske, sociale og samfundsmæssigt set forsvarlige principper.

Kapitel 8

Doping

Meget tyder på, at doping i forskellige former har været anvendt lige så længe, den moderne sport har eksisteret. Men først i 1998 blev problemet for alvor synligt og genstand for omfattende offentlig debat. Indtil da blev de afsløringer, der dukkede op, betragtet som enkeltstående tilfælde begået af ”brådne kar”. Enhver generel kritik blev med henvisning til mangel på beviser afvist som grundløs, og medierne bidrog heller ikke til en mere grundig afdækning af problemerne.

En række begivenheder (kinesiske svømmere forsøg på at smugle dopingstoffer med til VM i Australien, uregelmæssigheder på det italienske dopinglaboratorium og ikke mindst afsløringen af Festinaholdet under Tour de France) bidrog til, at denne situation i 1998 blev vendt op og ned, og det blev åbenlyst, at et systematisk dopingmisbrug fandt sted i visse idrætsmiljøer.

TEAM DANMARKS INDSATS

I den eksisterende lov indtages dopingbekæmpelsen en forholdsvis beskedne placering. I lovens formålsparagraf er det anført, at Team Danmark bl.a. skal styrke den idrætsmedicinske rådgivning og service. At dette også omfatter dopingkontrol, fremgår af lovforslagets bemærkninger, hvor det bl.a. er anført ”Institutionen skal selv stå for dopingkontrol og andre rent idrætslige opgaver på det idrætsmedicinske område...”.

DIF havde etableret et dopingudvalg allerede i 1978. Udvalget fik ret til at foretage dopingkontroller under såvel træning som konkurrencer afholdt af et specialforbund tilknyttet DIF. Denne ret blev stadfæstet og siden reguleret i DIFs love.

I 1988 blev Team Danmark inddraget i dopingudvalget, og tilrettelæggelsen af dopingkontrollerne blev overdraget til Team Danmarks sekretariat. Denne struktur har været gældende frem til etableringen af Anti-Doping Danmark i foråret 2000.

På initiativ af Team Danmark blev der i 1990 etableret et dansk dopinglaboratorium på Rigshospitalet. Rigshospitalet stillede lokaler og medarbejdere til rådighed, mens Team Danmark bekostede udstyr og afregnede analyserne til kostpris. Laboratoriet har – med afbrydelser – været et fuldt akkrediteret IOC-laboratorium. En sådan akkreditering indebærer, at laboratoriet lever op til nogle kvalitetsstandarder, som afprøves jævnlige og uanmeldt.

Siden 1996 har dopingkontroludvalget gennemført ca. 1000 kontroller om året. I gennemsnit har 8-10 af disse været positive. I sådanne tilfælde har dopingkontroludvalget rejst sagen over for DIFs Dopingnævns, som har truffet afgørelse om skylds- og sanktionsspørgsmål.

I praksis har kontrolarbejdet fungeret rimeligt tilfredsstillende. Men kritiske røster har flere gange påpeget det uheldige i, at idrættens organisationer selv har varetaget kontrollen, og at der ikke har været en klarere adskillelse mellem den efterforskende og den dømmende myndighed.

Parallelt med kontrolindsatsen har Team Danmark taget initiativ til og gennemført en række oplysnings- og informationskampagner, herunder oprettelse af Dopinglinien, der er en telefonrådgivning, man kan henvende sig til anonymt.

Det skal tilføjes, at alle aktive, der modtager støtte fra Team Danmark, som forudsætning for støtten har forpligtet sig til ikke at anvende doping og at stille sig til rådighed for dopingkontrol når som helst og hvor som helst.

SAMFUNDETS INVOLVERING

I 1992 tiltrådte Folketinget Europarådets anti-doping-konvention fra 1989, og som konsekvens heraf vedtog Folketinget i 1993 lov om forbud mod visse dopingmidler. Loven forbyder

fremstilling, indførelse, udførsel, forhandling, udlevering, fordeling og besiddelse af dopingstoffer. Anvendelse af doping er ikke omfattet af loven, og er i den forstand et spørgsmål, der overlades til idrættens egne organisationer.

Politiets og toldvæsenets afsløringer var frem til slutningen af 1990'erne præget af såkaldte tilfældighedsfund. Alligevel har omfanget af beslaglæggelser været klart stigende. I 1998 blev der foretaget 248 beslaglæggelser, og 8 personer blev idømt fængselsstraffe

Efter begivenhederne i 1998 (Tour de France, VM i svømning mv.) stod det klart, at dopingproblemet havde et omfang, som nødvendiggjorde en større og mere systematisk indsats og et mere omfattende samarbejde mellem staten og idrættens organisationer. Både regeringen og idrættens organisationer gav udtryk for, at dopingproblemet måtte betragtes som en betydelig trussel mod idrættens værdigrundlag, og der var bred enighed om problemets alvor.

Den danske regering iværksatte en række initiativer, som bl.a. omfattede

- revision af dopingloven i 1999, hvor bl.a. EPO blev føjet til listen over dopingstoffer, og hvorefter sundhedsministeren fik bemyndigelse til at indføje andre dopingstoffer på listen over forbudte midler
- udarbejdelse af en hvidbog om doping i Danmark, som bl.a. kortlagde omfanget af dopingmisbrug
- tilslutning til det internationale antidopingsamarbejde IADA om udvikling af dopingkontrolprocedurer mv.
- involvering i oprettelse af det internationale antidopingagentur WADA.

På baggrund af Hvidbogens analyser iværksatte regeringen i samarbejde med idrættens organisationer i foråret 2000 et fælles program kaldt Anti-Doping Danmark, som fik det overordnede ansvar for kontrol og oplysning.

HVIDBOG OM DOPING

Som led i udarbejdelsen af Hvidbog om doping (Kulturministeriet, 1999) gennemførte ekspertudvalget, der udarbejdede Hvidbogen, en række undersøgelser af dopingproblemet omfang i forskellige idrætsmiljøer i Danmark. De bekræfter, at der er et dopingproblem i dansk

eliteidræt, men også, at det er begrænset til bestemte miljøer – og i øvrigt, at det største problem findes i de kommercielle fitnesscentre.

Undersøgelserne viste bl.a., at 1,3 % af eliteidrætsudøverne i en række udvalgte idrætsgrene angiver at have haft erfaringer med muskelopbyggende hormoner. Erfaringerne er især koncentreret om de styrkekrævende idrætsgrene. Udbredelsen af smertestillende midler, slankemidler, vanddrivende midler, koffeintabletter mv. er mere generelt udbredt. En tredjedel af eliteidrætsudøverne giver udtryk for, at de til en vis grad kan forstå, at man bruger doping for at opnå bestemte resultater, og en ikke ubetydelig andel erklærer sig villige til at bruge doping, hvis det var lovligt, og hvis de var sikre på, at det ikke gav helbredsproblemer.

En særskilt undersøgelse af cykelryttere under Danmarks Cykle Union viser en noget større udbredelse end i andre idrætsgrene. I alt 10 % af licensrytterne angiver at have erfaring med doping, og blandt A-rytterne er der tale om 18 %. Næsten en fjerdedel af rytterne har svaret, at de helt sikkert eller muligvis kan forestille sig, at de kommer i en situation, hvor de vil overveje brug af dopingmidler. Blandt juniorerne er andelen 42 %.

I Hvidbogen anførtes det, at undersøgelsesresultaterne formodentlig er i underkanten af den faktiske anvendelse.

Hvidbogsudvalget anbefalede på baggrund af udredningen bl.a.,

- at efterforskningsindsatsen inden for politi og toldvæsen opprioriteres
- at der iværksættes en forstærket oplysnings- og informationsvirksomhed på forskellige niveauer
- at der iværksættes en skærpet kontrolindsats inden for konkurrenceidrætten
- at der indføres et "grønt bevis" for fitnesscentre mv.

Hvidbogen resulterede i en række politiske drøftelser, der førte til etableringen af Anti-Doping Danmark.

ANTI-DOPING DANMARK

Anti-Doping Danmark blev oprettet med det dobbelte formål at styrke og udvikle de grund-

læggende værdier både i eliteidrætten og i den brede, folkelige idræt gennem oplysning, holdningsbearbejdning og forskning, og at etablere rammerne for en effektiv dopingkontrol i forskellige idrætsmiljøer.

Med oprettelsen af Anti-Doping Danmark blev der etableret en uafhængig instans, der forestår kontrolarbejdet, og der blev skabt en adskillelse mellem den efterforskende og den dømmende myndighed.

Programmets dobbelte formål er afspejlet i en todelt struktur. To forskellige udvalg varetager henholdsvis oplysning og kontrol. I begge udvalg udpeger kulturministeren tre medlemmer, herunder formanden, som er genganger, mens idrættens organisationer udpeger fire medlemmer i hvert udvalg.

Kontroludvalget har ansvaret for gennemførelse af dopingkontroller i alle idrætsmiljøer i Danmark i og uden for konkurrencer. Den praktiske tilrettelæggelse og gennemførelse varetages af et sekretariat, som er henlagt til Team Danmark, og af ca. 40 kontrollanter.

I forbindelse med Anti-Doping Danmarks etablering måtte det konkluderes, at det ikke var hensigtsmæssigt fortsat at opretholde et selvstændigt dopinglaboratorium i Danmark. De investeringer i apparatur, der er nødvendige for et moderne dopinglaboratorium – og som efter alt at dømme vil stige endnu mere de kommende år – står ikke mål med det antal analyser, der skal gennemføres i Danmark. Der er i stedet indgået en samarbejdsaftale med dopinglaboratoriet i Oslo om analyse af de danske prøver.

Når programmet er fuldt udbygget, vil der blive

gennemført ca. 2000 dopingprøver om året – heraf mindst 1500 i eliteidrætten. Kontroludvalgets handlingsplan indebærer, at ca. 2/3 af kontrollerne gennemføres som uanmeldte kontroller under træning, og at kontrollerne i endnu højere grad koncentrerer om de såkaldte højrisikoidrætsgrene, dvs. idrætsgrene, hvor det på forhånd vides, at sandsynligheden for et dopingmisbrug er størst.

Det samlede budget for programmet (inkl. kontroller, forskning, oplysning mv.) vil beløbe sig til ca. 11 mio. kr. om året, som finansieres af Kulturministeriet, Team Danmark og idrættens tre hovedorganisationer i fællesskab.

VURDERINGER

Intet tyder på, at dopingproblemet er aftagende. Tværtimod dukker nye dopingmidler og -metoder til stadighed op.

Skal eliteidrætten bevare sin samfundsmæssige forankring, skal eliteidrættens etiske forpligtelse fastholdes. Det er derfor af afgørende betydning, at indsatsen mod doping fortsat udbygges, og at samarbejdet mellem offentlige myndigheder og idrættens organisationer intensivres – både på nationalt og internationalt niveau. Det må være en forudsætning herfor, at indsatsen er baseret på såvel oplysning som kontrol.

Team Danmarks forpligtelse i forhold til dopingområdet bør derfor præciseres i lovgivningen, og det bør overvejes, om Anti-Doping Danmark skal indføjes i loven, bl.a. med henblik på at sikre institutionens beføjelser. I et videre perspektiv bør det også overvejes, om den danske dopinglovgivning på linie med f.eks. den svenske og norske også skal indeholde et forbud mod anvendelse af dopingmidler.

Kapitel 9

Forskning

I Betænkning om eliteidrætten i Danmark blev det præciseret, at den fremtidige eliteinstitution primært havde en forpligtelse til formidling af forskningsresultater, men også, at institutionen kunne rekvirere forskning. Forskningen skulle fortsat først og fremmest finansieres af universiteterne og de statslige forskningsråd, foruden støtten fra Idrættens Forskningsråd. For at sikre koordination blev det foreslået, at eliteinstitutionen burde være repræsenteret i Idrættens Forskningsråd. Betænkningen foreslog en styrkelse af det idrætsmedicinske område, via idrætsmedicinsk rådgivning og oprettelse af et idrætsmedicinsk professorat.

TEAM DANMARKS FORSKNINGSBIDRAG

I 1985 nedsatte Team Danmark en arbejdsgruppe vedrørende forskning, idrætsmedicin og doping (dopingtestudvalget). I april 1987 besluttede Team Danmark at oprette et egentligt forskningsudvalg, der skulle være rådgivende over for bestyrelsen i spørgsmål af forskningsmæssig og idrætsmedicinsk art. Forskningsudvalget bestod af ni forskere, der repræsenterer henholdsvis de humanistisk-samfundsvidenskabelige, fysiologiske, biomekaniske og teknologiske områder. Medlemmerne kom fra Københavns og Odense Universitet, Danmarks Lærerhøjskole og Danmarks Højskole for Legemsøvelser. Siden har udvalget inddraget forskere fra Aarhus Universitet og Roskilde Universitets Center. Efter diskussioner om forskningsstrategi med trænerrepræsentanter var den første perspektivplan for forskning færdig i februar 1989. Perspektivplanen kom til at indeholde Team Danmarks egen indsats inden for områderne: scholar-, ph.d.- og post doc.-stipendier, projekter, udviklingsarbejder inden for eliteidræt samt formidling og afrapportering af forskningsresultater.

I perioden siden 1987 har Team Danmark investeret godt 30 mio. kr. i forskning. Fra 1988 til 1999 er der uddelt 43 scholarstipendier til udbygning af kvalificerede specialeprojek-

ter. Stipendierne har omfattet en lang række forskelligartede emner, herunder forebyggelse og helbredelse af idrætsskader, idrætspsykologi, træningsmetoder og -fysiologi mv.

Af disse stipendier er 24 projekter blevet fulgt op med et ph.d.-stipendium eller ansættelse ved Team Danmark-testcentre.

Scholarstipendierne er nu afskaffet, idet det har vist sig, at hurtig igangsætning af ph.d.-studier er at foretrække. For at styrke udviklingen blev der i 1988 indgået en samarbejdsaftale med Forskerakademiet (nu Forskeruddannelseskontoret) med henblik på at udbyde 1-2 stipendier årligt. Det er foreløbig blevet til 20 ph.d.-stipendier, hvoraf 15 er afsluttede. Team Danmark finansierer selv 2/3 á ca. 300.000 kr. pr. stipendium pr. år. Blandt disse kan nævnes studier i idrætsfysiologi, sportsjournalistik, kostens betydning, børn og eliteidræt mv.

Der er i perioden ydet støtte til 120 større og mindre projekter med i alt 12 mio. kr., mens der er afvist forskningsprojekter for knap 30 mio. kr. Projekterne omfatter en lang række studier af f.eks. forbrændingsmønstre, overgangen fra aktiv eliteidrætskarriere til civilt liv, højdetræning, varmestress af fysisk aktivitet, overbelastningsskader, sammenligninger af kenyanske og danske løbere, idræt og smerte, måling af arbejdsevne mv.

I 1989 indgik Team Danmark i oprettelsen af Center for Idrætsforskning på Københavns Universitet. Centeret fik en særlig forpligtelse til at fremme den humanistisk-samfundsvidenskabelige forskning inden for idrætten samt til at koordinere forskning inden for de forskellige videnskabelige discipliner og mellem de forskellige forskningsmiljøer i Danmark. I 1997 blev centeret nedlagt og indgik i den større reorganisering af idrætsuddannelsen og -forskningen, der resulterede i oprettelsen af Institut for Idræt ved Københavns Universitet.

I december 1986 oprettede Team Danmark det første testcenter på Rigshospitalet (i 1997 flyttet til Bispebjerg Hospital), og knap et år senere etableredes endnu et testcenter ved Institut for Idræt i Odense (nu Institut for Idræt og Biomekanik, Syddansk Universitet). På testcentrene kan trænere og aktive få gratis idrætsfaglig bistand. Desuden giver et mobilt testcenter mulighed for at teste idrætsudøverne i selve idrætsmiljøet og under længerevarende træningssamlinger. Testcentrene udfører også forskning og samarbejder med relevante forskningsmiljøer.

På det idrætsmedicinske område har Team Danmark i samarbejde med Danmarks Idræts-Forbund, Idrættens Forskningsråd og Kulturministeriet finansieret de første 5 år af et idrætsmedicinsk professorat, som blev besat i 1997. Det er placeret ved den Idrætsmedicinske Forskningsenhed på Bispebjerg Hospital, hvor Team Danmarks Testcenter i København nu også er beliggende.

Dertil kommer, at Team Danmark har nedsat en idrætsmedicinsk gruppe, der bl.a. skal følge udviklingen i kvalitet og faglig kompetence inden for især idrætsmedicinsk servicepersonale og støtte denne med uddannelse, seminarer og faglig formidling.

FINANSIERING

De miljøer, der har en forpligtelse til at producere forskning i relation til idræt, befinder sig især på universiteterne i København, Odense og Aarhus. Dertil kommer Idrætsforsk, der har en særlig forpligtelse til at forske og formidle i relation til det kultur- og samfundsvidenskabelige område af idrætten. Derudover forskes der i idrætsrelaterede områder på Center for Muskelforskning, ligesom den frie forskningsret gør det muligt for alle universiteter og højere læreanstalter at forske i idræt. Drifts- og stipendiemidler til idrætsforskning har primært været søgt hos Team Danmark og Idrættens Forskningsråd (nu Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning).

Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning råder over 6 mio. kr. til støtte af forsknings- og udviklingsopgaver, og Team Danmark uddeler i gennemsnit 3 mio. kr. om året til forskning.

Danmarks Idræts-Forbund uddeler et mindre årligt beløb til forskning, og DGI har en forskningspulje på ca. 1 mio. årligt. Hidtil har der været flest ansøgninger inden for det naturvidenskabelige og medicinske område, hvilket bl.a. hænger sammen med en længere tradition inden for dette område og flere fastansatte forskere. Såvel Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning som Team Danmark har udpeget strategiområder, som er med til at sikre en bredde i forskningsudviklingen.

Formidlingsforpligtelsen har Team Danmark varetaget gennem tidsskriftet *Puls*, træneruddannelse, seminarer mv., hvor bl.a. de forskere, der har nydt støtte, har formidlet deres viden til trænere, aktive og ledere.

VURDERINGER

Forskningsudvikling er et langsigtet projekt. For udviklingen af dansk idrætsforskning har det været af afgørende betydning, at Team Danmark har støttet forskeruddannelse og således medvirket til finansieringen af en ganske stor del af de gennemførte ph.d.-projekter i perioden. Det er i den sammenhæng vigtigt at fastholde det meget brede forskningsperspektiv, Team Danmark har anlagt.

På baggrund af Team Danmarks hidtidige bidrag til forskningsudvikling og -formidling foreslås det, at Team Danmarks forpligtelse på forskningsområdet, som for øjeblikket kun omfatter forskningsformidling, udvides til også at omfatte støtte til egentlig forskning inden for eliteidrættens udvikling. Team Danmark skal fortsat have mulighed for at støtte indkomne ansøgninger og selv iværksætte forskningsprojekter. Bestyrelsen skal – i lyset af de forpligtelser institutionen i øvrigt har – selv fastsætte den økonomiske ramme for omfanget af denne støtte.

Til varetagelse af disse opgaver skal Team Danmark opretholde forskningsudvalget, der består af forskningskyndige medlemmer repræsenterende de humanistiske, samfundsvidenskabelige, fysiologiske, biomekaniske og teknologiske områder. Af hensyn til koordineringen med den øvrige idrætsforskning bør Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning også være repræsenteret.

Kapitel 10

Mediernes rolle

GENSIDIG AFHÆNGIGHED

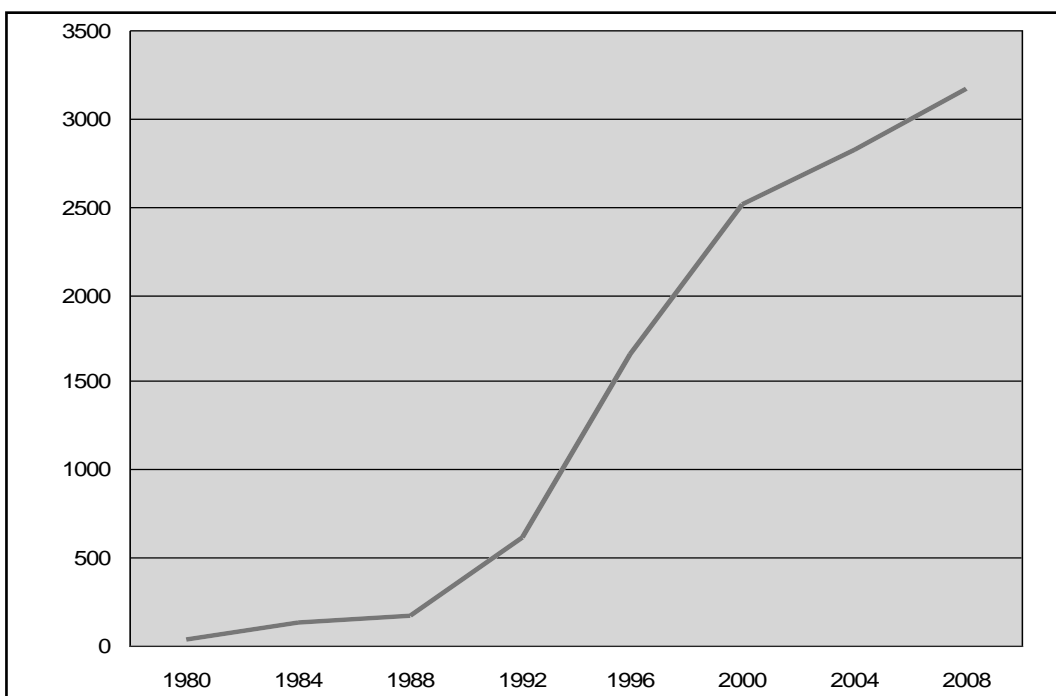
Formidlingen af de store eliteidrætsbegivenheder i tv har bidraget til en internationalisering af eliteidrættens gennemslagskraft og en tiltagende kommerialisering af eliteidrættens udvikling. Særlige begivenheder og bestemte personer bliver internationalt fælleseje, og prisen på rettighederne til at formidle de pågældende begivenheder og personer bliver af betydelige dimensioner.

Med udbredelsen af satellit-tv med mange kanaler, der kan ses over et stort område, er konkurrencen mellem tv-stationer øget. Men den enkelte seer bruger ikke væsentlig mere tid foran fjernsynet. Det betyder, at kampen om rettighederne til de mest populære sportsbegivenheder er skærpet. Det har ikke mindst sat sit præg på priserne – og dermed indtægtsmulighederne for idrættens organisationer.

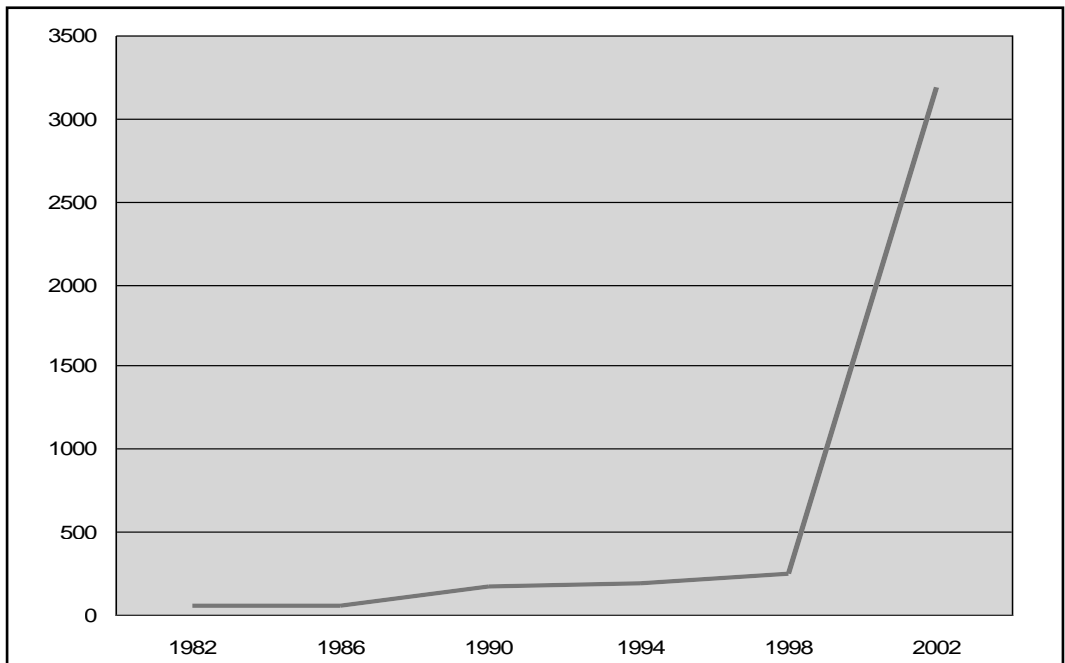
Som det fremgår af figur 10.1 og 10.2, er prisen på alene de europæiske rettigheder til de

store fodboldbegivenheder og OL steget ganske betydeligt siden begyndelsen af 1980'erne. Således er prisen på VM i fodbold steget fra 50 mio. kr. i 1982 til 3.200 mio. kr. i 2002 – en stigning på mere end 600 % på 20 år. Tilsvarende er prisen på tv-rettighederne til sommer-OL steget fra 41 mio. kr. i 1980 til 2.505 mio. kr. i 2000 – også en stigning på mere end 600 %.

Tv-sport er ensbetydende med "gode" seerreaktioner og dermed muligheden for store reklameindtægter. Det giver fordelagtige kontrakter og produktionsmuligheder, der fastholder høje seertal, som så igen garanterer indtjeningen osv. Denne trekant mellem eliteidrættens, tv og sponsorer har indtil i dag haft en gensidigt forstærkende effekt overalt: For eliteidrættens har den betydet stærkt stigende indtægtsmuligheder, for sponsorerne en enestående markedsføringsmulighed og for medierne muligheden for høje seertal.

Figur 10.1. Prisudviklingen ved salg af europæiske tv-rettigheder for sommer-OL 1980-2008 (mio. kr.).

Figur 10.2. Prisudviklingen ved salg af europæiske tv-rettigheder for fodbold VM 1982-2002 (mio. kr.).

Men denne gensidigt forstærkende forbindelse rummer også en risiko for den formidling af sportsstoffet, som finder sted – især for den journalistiske faglighed. Når journalistikken bevæger sig ind i spændingsfeltet mellem top-sportens organisationer, medier og sponsorer, rummer det en fare for, at den frie og kritiske indfaldsvinkel, som bør være journalistikkens udgangspunkt, går tabt.

Elitesportens organisationer søger omtale og stigende indtægter. Massemedierne ønsker noget at omtale, der kan afsættes. Sponsorerne ønsker attraktive begivenheder, som deres produkter kan forbindes med. Kan sportens organisationer skabe begivenheden, får medierne stof til formidling, og sponsorerne adgang til forbrugerne. Hvis medierne slår sportens begivenheder stort op, får sponsorerne adgang til flere forbrugere, og organisationerne opnår større sponsorkontrakter. Med større kontrakter kan organisationerne iscenesætte endnu større begivenheder, medierne får endnu bedre stof at dække, og sponsorerne er rede til at betale endnu større beløb, som kan skabe endnu mere gigantiske begivenheder osv. osv.

I de senere år kan der imidlertid spores en stigende kritisk bevidsthed i sportsjournalistikken, men med den tendens, at der finder en opdeling sted mellem programmer og artikler af den underholdende slags – og de er hovedparten – og kritiske analyser.

TRANSMISSIONSRETTIGHEDER OG ØKONOMI

Sportens stærke placering i tv skyldes, at en række af de sædvanlige barrierer for transmission af begivenheder på tværs af landegrænser og kulturforskelle er minimale på sportsområdet. Sporten er et verdensomspændende "sprog".

Sportsbegivenheder skal ses, når de finder sted. Sendes de forskudt, vil mange seere falde fra, fordi spændingsmomentet er væk. Attraktive sportsbegivenheder, der er erhvervet eksklusivt, kan til gengæld trække seere fra konkurrerende kanaler. En vigtig landskamp kan ikke erstattes af nogen anden (sports)begivenhed på en konkurrerende kanal. Den kanal, der erhverver de vigtige kampe, vil dermed på forhånd være sikret et forspring.

Retten til eksklusiv udnyttelse af rettigheder er en væsentlig forudsætning for, at idrætsorganisationerne kan skaffe indtægter. Udnyttelsen af eksklusiviteten i tv-kanalernes konkurrence om at tiltrække seere kan føre til, at vigtige nationale eller internationale begivenheder forbeholdes seere, der har råd til at betale. Netop de vigtige nationale og internationale begivenheder som OL og VM i fodbold og håndbold er særdeles attraktive som led i den kommercielle kamp om at sikre sig markedsandele, og tv-kanalerne vil være villige til at betale store beløb for dem.

Team Danmark har ifølge loven en direkte for-

pligtelse til at gøre elitebegivenheder alment tilgængelige. Den opgave kan være vanskelig nok i situationer, hvor markedskræfterne skaber økonomisk betingede forvridninger af det alment tilgængelige udbud – f.eks. i forbindelse med tv-selskabers opkøb af rettighederne til at sende de pågældende begivenheder. Ikke mindst har de amerikanske tv-selskabers kamp for at sikre sig attraktive sportsbegivenheder de seneste år skruet prisniveauet meget højt op. Der har flere gange været optræk til, at EBU og dermed Danmarks Radio og TV 2 ikke har villet betale de priser, der er forlangt for transmissionsrettighederne.

Dertil kommer, at der fra arrangørernes side i stigende grad stilles krav til den redaktionelle planlægning – f.eks. i form af salg af flere begivenheder i "bundter", som tv-stationerne så forpligter sig til at sende, eller i form af særlige indslag, der skal bringes før eller under begivenheden.

Team Danmarks muligheder for at sikre den danske befolknings adgang til tv-transmissioner af begivenheder af national interesse rummer således problemer af både finansiell og programpolitisk art. Afgørende for Team Danmarks muligheder for at påvirke tilstanden er, at institutionen er i stand til at koordinere og forhandle rettighederne til de begivenheder, loven omtaler. Med det udgangspunkt kan loven efterleves i den udstrækning, danske arrangører og rettighedsindehavere står for udbuddet af idrætsbegivenheder, hvor Team Danmark støttede idrætsfolk deltager.

De økonomiske muligheder på det internationale marked for sportsudsendelser i tv har i nogen udstrækning gennemhullet de forventninger, lovgivningen i 1984 stillede til Team Danmarks manøremuligheder. Rettighederne opkøbes af kommercielle selskaber, der sætter dagsordenen i en sådan grad, at ikke alene Team Danmark, men også DR, TV 2 og andre nationale, helt eller delvist offentligt finansierede tv-stationer er ude af stand til at følge prisudviklingen på det internationale marked.

EU DIREKTIVET

Tendensen til ud fra økonomiske hensyn at udnytte rettigheder til vigtige sportsbegivenheder eksklusivt kan imidlertid komme i konflikt med overordnede kulturpolitiske hensyn. I flere

lande har der – også før EU-direktivet fra 1997 – været gennemført regulering, der sikrede visse begivenheder for kanaler, der kunne ses bredt.

Visse begivenheder, f.eks. landskampe i fodbold, har nærmest karakter af et offentligt gode, som uden væsentlige omkostninger for den enkelte skal stilles til rådighed for alle. Det er baggrunden for, at EU ved en ændring i 1997 af direktivet "tv uden grænser" har tilladt de nationale stater at indføre regler om begrænsning af rettighedsudnyttelsen, så større begivenheder af væsentlig samfundsmæssig interesse skal tilbydes gratis-tv-stationer, der kan ses af en stor del af befolkningen.

Direktivet har herhjemme ført til, at kulturministeren har udpeget følgende begivenheder som havende denne "væsentlige samfundsmæssige interesse":

- OL
- Fodbold-VM og -EM for herrer med dansk deltagelse samt semifinaler og finaler
- Håndbold-VM og -EM for herrer og damer med dansk deltagelse samt semifinaler og finaler
- Danmarks VM- og EM-kvalifikationskamp i fodbold for herrer
- Danmarks VM- og EM-kvalifikationskamp i håndbold for damer.

Listen kan ændre sig i takt med forandringer i seerpræferencerne. Begivenhederne på listen skal således kunne opfylde mindst to af følgende tre betingelser:

1. Den interesserer andre end dem, der normalt følger idrætsgrenen
2. Idrætsgrenen er traditionelt centralt placeret i den danske idrætskultur
3. Den følges sædvanligvis af mange seere.

Listens begivenheder skal som udgangspunkt sendes direkte, og transmissionen skal kunne ses af mindst 90 % af befolkningen uden ekstraomkostninger til installationer. I praksis skal DR og TV 2 tilbydes senderet af tv-stationer med enerettigheder til listens begivenheder. Andre tv-stationer i EU kan dermed ikke udnytte disse senderrettigheder eksklusivt for Danmark. Er der uenighed om prisen, foreslås en markedspris af Konkurrencerådet.

DR og TV 2 er imidlertid ikke forpligtet til at købe begivenheder til den pris, Konkurrencerådet fastsætter, ligesom det er uklart, hvad der vil ske, hvis den tv-station, der har købt rettighederne, ikke ønsker at sælge til den fastsatte pris. Direktivet har derfor endnu ikke kunnet sikre, at begivenhederne på listen transmitteres på TV 2 eller DR.

BETYDNINGEN AF EKSPONERING

Det er et udbredt ønske hos de fleste specialforbund at få tildelt mest mulig sendetid på tv. Ønsket er både forbundet med en forestilling om, at eksponering afføder øget interesse og dermed flere medlemmer, og med en forhåbning om, at eksponeringen vil tiltrække flere sponsorer og dermed flere indtægter.

Af samme grund fremføres det ofte fra specialforbundenes side med henvisning til alsidighedsforpligtelsen, at public service-kanalerne har en forpligtelse til at sprede tv-dækningen på flere idrætsgrene.

Opgørelser viser, at tv's sportstransmissioner er koncentreret om ganske få idrætsgrene. I 1997 tegnede 5 idrætsgrene sig for 77 % af den samlede sendetid anvendt på sport, hvilket var i alt 611 timer. De 5 idrætsgrene var fodbold, cykling, håndbold, motorsport og skisport – og af disse stod de tre første for langt hovedparten. Medlemsmæssigt store idrætsgrene som svømning og skydning optog tilsammen mindre end 1 % af sendetiden, og 15 idrætsgrene fik slet ingen sendetid.

Siden er de fleste rettigheder til fodboldkampe solgt til andre stationer end DR og TV 2, og sendetiden er derfor også blevet mere udbredt til andre idrætsgrene. Men nogen samlet opgørelse foreligger ikke.

Der kan ikke påvises nogen sammenhæng mellem omfanget af sendetiden i tv og medlemstal. Ganske vist er medlemstallet i Danmarks Cykle Union vokset betragteligt, siden tv påbegyndte transmissionerne fra Tour de France, men f.eks. motorsport og skisport kan ikke fremvise medlemstal, der svarer til eksponeringen i tv, og medlemstallet har heller ikke været stigende i 1990'erne. Tilsvarende har omfanget af håndboldtransmissioner de senere år været stærkt stigende, mens medlemstallet har været faldende.

Med hensyn til sponsorinteressen kan der næppe være tvivl om, at den er stærkt afhængig af medieeksponeringen. Men det er formodentlig først, når der bliver tale om en mere omfattende og systematisk dækning af en idrætsgren, at der kan konstateres en egentlig øget interesse. Enkelstående eller korte lejlighedsvis indslag har næppe den store effekt.

Team Danmark har – i kraft af den fælles forhandlingsret af tv-rettighederne – været i stand til at sikre en vis spredning af transmissioner fra de forskellige idrætsgrene. Samtidig har forhandlingsretten været med til at sikre et provenu til Team Danmark, som ikke fordeles i forhold til sendetid, men i forhold til Team Danmarks almindelige støttekriterier.

PRODUKTUDVIKLING OG AUTONOMI

Der er sædvanligvis et tæt samarbejde mellem arrangørerne af en idrætsbegivenhed og tv.

Det er arrangørens opgave at sørge for et tiltrækkende visuelt indtryk. Udformningen af det konkrete idrætsanlæg må skabe koncentration om begivenheden. Først og fremmest bør spillefladen fremtræde entydigt, og det indebærer, at der i mange tilfælde, som det allerede er sket, må investeres i en særlig gulvbelægning for den pågældende idrætsgren. Men også anlæggets arkitektoniske opbygning og dimensionering, muligheden for distance, farvevalg og lys har afgørende betydning for det visuelle indtryk. Tomme tilskuerpladser er noget af det mest ødelæggende for atmosfæren ved tv-transmissioner. Arrangørerne kan komme i den paradoksale situation, at en optimering af begivenheden i virkeligheden forudsætter gratis entrébilletter, fordi indtjeningsmulighederne ligger i tv-transmissioner, som kun er attraktive ved fyldte tribuner.

Tv's opgave er at sørge for det nødvendige antal kameraer, dækkende kameraplaceringer, kameraer for spil, næroptagelser og slowmotion og en billedklipping, som svarer til spillets rytme. Udviklingen har været meget stærk på området, og mulighederne for at dyrke og raffinere billedsiden er ikke teknologisk, men først og fremmest økonomisk bestemte. Det stadig tættere samarbejde med medier – og sponsorer – har ført til forandringer på en række punkter:

Aktiviteternes iscenesættelse tilpasses i mange tilfælde, så de er transmissionsegne og effektive reklameformidlere.

Æstetikken underlægges reklamen. Sponsorlogoer erstatter historiske klubsymboler, firmanavne suspenderer klassiske, traditionsrige turneringsbetegnelser, produktnavne placeres på rum, baner og udøvere.

For de aktive indebærer den massive tv-dækning en øget interesse fra sponsorerens side. Sponsorer giver ikke alene økonomisk mulighed for hyppigere og bedre træningsmuligheder, de åbner også op for en personlig eksponering og eventuelt fremtidige ansættelser. Disse muligheder er selvsagt positive for den enkelte idrætsudøver, men kan også medføre en udtalt binding i form af loyalitet over for sponsoren.

FREMTIDENS MEDIEBILLEDE

Der foregår for øjeblikket en eksplosiv udvikling i kommunikationsformerne, som har afgørende betydning for underholdning, information og samvær. En central faktor i denne udvikling er *konvergens*, dvs. en sammensmeltning af kendte kommunikations-, informations- og medieteknologier. De præcise konsekvenser heraf er svære at forudsige, men det kommunikations- og medielandskab, vi kender i dag, vil ændres fundamentalt med hensyn til teknologi, adfærd og indhold.

Konvergens er et resultat af digitaliseringen, og den skaber en helt ny bevægelighed mellem medier og niveauer. Samtidig har internettets indtog betydet, at grænserne mellem de forskellige kommunikationsformer er brudt ned. Brugere har fået direkte adgang og kan selv påvirke og bidrage til indholdet. Konvergens vil derfor resultere i nye tjenester, nye netværk, nye modtagestrukturer og nye markedsstrukturer.

Fremtidens forbrugeradfærd, virksomhedsstrategier og den teknologiske udvikling vil være afgørende for, i hvilken retning udviklingen bevæger sig.

Med hensyn til forbrugeradfærd er det f.eks. afgørende, om forbrugerne ønsker mere interaktivitet. Spørgsmålet er, i hvilken udstrækning forbrugerne vil veksle mellem den passive forbrugersituation foran tv og den aktive dialog med pc og internettet. Det er også af afgørende

betydning, om det såkaldte "on demand"-behov, hvor forbrugerne frit kan vælge, hvad og hvornår udsendelserne skal ses, vil stige, eller om behovet for et fælles orienteringspunkt, hvor tv-oplevelsen deles med andre, fortsat vil være afgørende, som det f.eks. er tilfældet med sportskampe.

For virksomhedsstrategierne er det bl.a. afgørende, i hvilken udstrækning der opstår alliancer, fusioner eller partnerskaber på tværs af den traditionelle produktionskæde. Vil indholdsproducenter blive integreret med tv-stationer, som vi f.eks. kender eksempler på inden for fodbold, hvor fodboldklubber indgår aftaler med eller købes af tv-stationer eller selv opretter egne kanaler. Der ses også tendenser til en integration på tværs af medierne, dvs. en integration af indholdsproduktionen på tværs af forskellige medier, f.eks. radio, tv og internettet.

Endelig er den teknologiske udvikling afgørende for, i hvilken udstrækning det bliver muligt at distribuere og modtage konvergerede tjenester til en rimelig pris. Nogle af de faktorer, der i den sammenhæng er afgørende, er f.eks. båndbredde, kompressionsteknologi, lagringskapacitet og spørgsmålet om åbne eller lukkede standarder.

I en delrapport udarbejdet af Kulturministeriet og Forskningsministeriet opstilles 3 scenarier for den fremtidige udvikling (Kulturministeriet og Forskningsministeriet 2000).

Det første benævnes *et hav af information* og beskriver en internetbaseret verden, som er individualiseret, åben og anarkisk, og hvor vinderen er den aktive og IT-kompetente bruger. I dette scenario vinder computeren med dens individuelle og internaktive præg over det passive fjernsyn. Indholdsudbuddet bliver fragmenteret og strukturen fleksibel, åben og flygtig. Det er derfor ikke muligt at opretholde store monopollignende distributionsmodeller.

Det andet scenario kaldes *de digitale laguner* eller gatekeeper-scenariet, fordi her kontrolleres forbrugernes tele-, IT- og medieforbrug af nogle få globale og vertikalt integrerede aktører som f.eks. Murdoch eller AOL/Time Warner. Standarderne bliver lukkede, og brugeren vil være bundet til den enkelte "gatekeepers" tilbud, der til gengæld har karakter af et pakketil-

bud, der omfatter det hele. For et fast beløb vil man have adgang til et stort lager af indhold, og den enkelte forbruger behøver kun have én leverandør af alle informations-, kommunikations- og underholdningsydelse.

Det tredje scenario – *medieøerne* – er en form for fremskrivning af det eksisterende mediebil- lede, hvor forbrugernes adfærd og grænser for den teknologiske udvikling fastholder mønstret i et ikkekonvergeret spor. Her er verden opdelt i digitale øer, og udviklingen sker inden for hver sektor – f.eks. telefoni, computer og tv. I dette scenario bevarer fjernsynet derfor også sin centrale sociale og kulturelle funktion som formidleren af underholdning og nyheder.

Udsigterne for international eliteidræt er vidt forskellig i de tre scenarier. I det "åbne hav" vil interessen for de store sportsbegivenheder formentlig være faldende, og i det omfang, den stadig er til stede, vil der være behov for en interaktiv formidling i form af seeren som med- producent. I "lagunen" vil sportsbegivenheder- ne være overtaget af de globale selskaber, som både ejer hold, tilrettelægger turneringer og for- midler begivenheder og resultater. I "medieøer- ne" vil de nationale og internationale organisa- tioner fortsat besidde rettighederne til turner- inger og tv-transmissioner, og den fællesskabende dimension vil blive tillagt stor betydning.

Det skal understreges, at scenarierne er frem- tidsbilleder, hvor forskellige udviklingstræk er rendyrket i en form, de formodentlig aldrig rea- liseres i.

VURDERINGER

På baggrund af de store offentlige tilskud til idræt i almindelighed og eliteidræt i særdeles-

hed, er det af afgørende betydning, at offentlig- heden sikres adgang til transmissioner af elite- idrætsbegivenheder. Det bør fortsat være en for- pligtelse for Team Danmark at bestræbe sig på at sikre en sådan adgang. Det bør derfor over- vejes, om Team Danmark kan og skal indføre en sådan betingelse i støttekriterierne i forhold til specialforbundene.

Det er også afgørende at fastholde Team Dan- marks solidariske forhandlingsret af tv-rettighe- der. Dels giver det den samlede idræt en bedre forhandlingsposition, dels sikrer det, at prove- nuet fordeles efter Team Danmarks støttekrite- rier.

Team Danmark bør stadig stå som garant for en etisk forsvarlig relation mellem eliteidrætten og massemedierne. Det indebærer, at de aktive kan bevare deres personlige integritet i forhold til en kommerciel udnyttelse, at udbyderne af idrætsbegivenheder ikke blander sig i den redaktionelle tilrettelæggelse, og at begivenhe- derne præsenteres på en måde, der tager hensyn til den sportslige oplevelse frem for til en eksponering af sponsorer.

I lyset af scenarierne for fremtidens mediebil- lede bør alle parter være opmærksomme på at modvirke, at få og store globale selskaber over- tager tilrettelæggelsen og formidlingen af de store sportsbegivenheder. Skal den kulturpoliti- ske forankring af eliteidrætten sikres, bør idræt- tens organisationer og offentlige instanser i fæl- lesskab arbejde på at sikre, at idrætsbegivenhe- derne ikke ender med at blive gjort til en underholdningsvare i lukkede kredsløb kontrol- let af de store integrerede medieaktører.

Kapitel 11

Kommunerne og eliteidrætten

Da eliteidrætsloven blev vedtaget, var det en klar forudsætning, at Team Danmarks brug af idrætsfaciliteter ikke måtte gå ud over idrætten i bredden, og Team Danmark blev da også i flere kommuner mødt med en større eller mindre skepsis i den første fase, hvor hovedcentre skulle etableres og udbygges.

I de senere år har Team Danmark imidlertid kunnet spore et tydeligt ”stemningsskifte” i kommunernes forhold til eliteidræt, og flere kommuner er tilsyneladende gået aktivt ind i udvikling af den lokale eliteidræt.

På den baggrund har arbejdsgruppen fundet det nødvendigt at gennemføre en mere systematisk undersøgelse af karakteren og omfanget af kommunernes involvering i sektoren¹. Inden for den givne tidshorizont har det imidlertid ikke været muligt at gennemføre en fuldstændigt dækkende undersøgelse², ligesom undersøgelsen har fået karakter af en deskriptiv pilotundersøgelse, da undersøgelsens arbejdshypoteser ifølge sagens natur har haft en intuitiv karakter.

KOMMUNAL ELITEIDRÆTSPOLITIK

Af de 53 undersøgte kommuner angiver kun tre at have formuleret og vedtaget en egentlig selvstændig politik på eliteområdet. Den indeholder en klar afgrænsning af eliten i det lokale område, en hensyntagen til den sociale dimension, en målrettet træner- og lederudvikling og en plan for udbygning og anvendelse af faciliteter. De tre kommuner har etableret et egentligt eliteråd med repræsentanter fra idrætten, kommunen, erhvervslivet og uddannelsesinstitutionerne.

I andre 10 kommuner er der vedtaget et særligt afsnit om eliteidrætten som led i den overordnede idrætspolitik, kulturpolitik eller fritidspo-

litik. Indholdet omfatter i øvrigt næsten de samme elementer som i de kommuner, hvor der er vedtaget en selvstændig politik på området. I enkelte af kommunerne er der dog foretaget eksplicitte overvejelser om forholdet mellem elite og bredde.

Yderligere 12 kommuner anfører, at de overvejer eller planlægger at fastlægge en egentlig politik på området.

Af de 53 undersøgte kommuner er der således 26 kommuner, der arbejder efter en egentlig eliteidrætspolitik – eller overvejer at gøre det.

Kommunernes bevæggrunde til at involvere sig i sektoren er meget forskelligartede. Et træk hos flere synes dog at være en tilpasning til professionaliseringen af eliten og en dertil hørende usikkerhed over for dannelsen af aktieselskaber i sektoren. En anden markant bevæggrund skal søges i ønsket om at markedsføre kommunen, at få kommunen – og i en række tilfælde borgmesteren – på landkortet, som det bliver fremført: Et lokalt hold på eliteniveau bidrager til at gøre en kommune kendt og interessant. Nogle kommuner anfører, at satsningen er iværksat efter inspiration fra lokale klubber, DIF eller Team Danmark. Endelig fremføres det, at eliteidræt og eliteidrætsbegivenheder bidrager positivt til den lokale økonomi ved at skabe omsætning og beskæftigelse.

KOMMUNAL STØTTE TIL ELITEIDRÆT

Den samlede direkte økonomiske støtte målrettet mod den lokale eliteidræt i de undersøgte kommuner udgør årligt ca. 11 mio. kr. Tildelingen af disse midler foregår som regel efter ansøgning, og i de fleste tilfælde er det klubberne, der står som ansøgere.

¹ Undersøgelsen er gennemført af stud.scient. Henrik Larsen og stud.scient. Simon Rask ved Institut for Idræt, Københavns Universitet, under vejledning af lektor Bjarne Ibsen.

² Undersøgelsen omfatter 53 af landets 275 kommuner, og de er udvalgt på baggrund af størrelse, tilstedeværelse af et Team Danmark center og omfanget af kommunens samlede tilskud til idræt og fritid.

I 11 kommuner har man arbejdet med at skabe forskellige varianter af et kommunalt Team Danmark. Disse "Team-modeller" dannes typisk i et samarbejde mellem kommunen, erhvervslivet og idrætten, og kommunen forestår også typisk halvdelen af finansieringen, mens erhvervslivet og i enkelte tilfælde også klubberne bidrager med resten. Budgetterne varierer fra 300.000 kr. til 1 mio. kr.

Adskillige kommuner (10-15) anfører et ønske om at etablere en "Team-model" på et tidspunkt.

I 6 kommuner er kommunen indtrådt som sponsor for et enkelt hold.

Omfanget og karakteren af kommunernes indirekte støtte er mere vanskelig at afdække. Størstedelen af kommunerne – i alt 35 – anfører, at de vil tage eller har taget særlige hensyn til eliten ved byggeri eller drift af kommunens idrætsfaciliteter, mens 17 bemærker, at der tages særligt hensyn til eliten ved tildeling af banetider. Dertil kommer, at en række kommuner har afsat særlige beløb til at støtte en satsning på eliteidrætsbegivenheder. I 7 kommuner fokuseres der på behovet for en fleksibel uddannelse, og kommunerne går i nogle tilfælde ind med en supplerende hjælp i forhold til Team Danmark – bl.a. over for de yngste eliteidrætsudøvere, i 9.-10. klasse. Endelig skal det nævnes, at enkelte kommuner har medvirket til en særlig ansættelse af eliteidrætsudøvere under en eller anden form.

PERSPEKTIVERING

Undersøgelsen giver grundlag for at fastslå, at der i mange af de store kommuner nu foregår et – mere eller mindre – systematisk og målrettet elitearbejde, og at denne satsning også indbefatter ressourcer af et betydeligt omfang. Selv om kommunerne måske også tidligere har støttet eliten særskilt, er det nu blevet åbenlyst og sker på grundlag af en formuleret politik. De mange "Team-modeller" synes tydeligvis at være udtryk for en ny udvikling.

Det er imidlertid ikke muligt at fastslå, i hvilken udstrækning der lægges overordnede idrætspolitiske perspektiver til grund for satsningerne – og i hvilken udstrækning disse er i overensstemmelse med de målsætninger, der ligger til grund for Team Danmarks arbejde – eller om satsningerne i højere grad er udtryk for et ønske om at "markedsføre" kommunen. Er det sidste tilfældet, vil der være en risiko for, at satsningerne i højere grad modarbejder end kompletterer Team Danmarks strategier.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at kommunernes interesse for eliteidrætten vil være tiltagende de kommende år. Med henblik på at sikre såvel en overordnet og koordineret udvikling som en bedre udnyttelse af ressourcerne til fordel for den samlede elite, vil det derfor være af afgørende betydning, at der i videst muligt omfang etableres et samarbejde mellem Team Danmark og de kommunale elitesatsninger. Et sådant samarbejde må være baseret på frivillige aftaler, men indeholde incitamenter for kommunerne til at indgå i et samarbejde.

Kapitel 12

Eliteidrættens organisering i udvalgte lande

I konsekvens af eliteidrættens tiltagende totalisering synes det at være et fællestræk i mange lande, at staten og/eller erhvervslivet i stigende grad involveres i eliteidrættens udvikling; men omfanget og karakteren heraf er meget forskellig. På den baggrund har udvalget fundet det naturligt at undersøge eliteidrættens organisering i nogle af de lande, vi normalt sammenligner os med.

Det har dog ikke været muligt at gennemføre en sammenlignelig beskrivelse af forholdene i de enkelte lande. Finansieringsstrukturer og organisationsforhold er så forskellige, at det ikke umiddelbart er muligt at foretage direkte sammenligninger. Især må det understreges, at oplysninger om udgifterne til eliteidræt i de enkelte lande hverken kan sammenlignes indbyrdes eller med forholdene i Danmark.

Sammenligningen kan alene bruges til at antyde forskellige modeller for udviklingen.

NORGE

Eliteidrættens er i Norge organiseret under Norges Idrettsforbund og Norges Olympiske Komité. Olympiatoppen, som er en afdeling under NIF, har det overordnede og koordinerende ansvar for eliteidrættens. Men det særligt målrettede elitearbejde foregår i specialforbundene.

Statens rolle i forhold til eliteidrættens er udtrykt i den seneste Stortingsmelding: "Staten vil støtte norsk toppidrett økonomisk slik at grunnlaget for et etisk og faglig kvalifisert toppidrettsmiljø sikres, og at toppidretten fortsatt kan framstå som en kulturell identitetsskaper i det norske samfunn." I Stortingsmeldingen udtrykkes der tillige en bekymring for den tiltagende sammenblanding af eliteidræt og kommercielle interesser, og der varsles nærmere overvejelser vedrørende statens støtte i den anledning.

Af statens samlede tilskud til idrættens er et nærmere fastsat rammebeløb reserveret elite-

idræt. Dette rammebeløb udgør i 2000 41,1 mio. NKK ud af statens samlede tilskud til idrættens på i alt 812 mio. NKK. Rammetilskuddet udgør en basisfinansiering, som anvendes til opgaver af overordnet karakter. Midlerne skal således bruges til at understøtte rekruttering til eliteidræt, sikre unge aktives livssituation og levevilkår samt bidrage til nytænkning, kompetence- og netværksudvikling med henblik på at etablere en basis for en videre udvikling af eliteidrættens. Beløbet fordeles af NIF til Olympiatoppen.

I tillæg til Olympiatoppens rammetilskud tildeles alle specialforbund et grundbeløb via tilskuddet til NIF. Derudover fordeler NIF efter en intern fordelingsnøgle tilskud til specialforbundene. Hvor stor en andel af specialforbundenes indtægter, der anvendes på eliteidræt, vides ikke. Med i billedet hører også, at staten finansierer såkaldte nationale idrætsanlæg. Til dette formål er der i 2000 afsat 40 mio. NKK.

Noget samlet overblik over de kommercielle indtægter til eliteidrættens findes ikke. Men NIF havde i 1999 sponsorindtægter på ca. 32 mio. NKK – indtægter som udelukkende tilfalder eliteidrættens. Dertil kommer specialforbundenes egne sponsoraftaler. Alene fodboldforbundets kommercielle indtægter udgjorde i 1999 ca. 116 mio. NKK.

I efteråret 2000 blev der i Norge fremsat forslag til en ny dopinglov, som dels indebærer, at anvendelse af dopingmidler blev kriminaliseret, dels, at der blev oprettet et uafhængigt, nationalt antidopingagentur.

SVERIGE

Eliteidrættens er i Sverige alene et anliggende for de enkelte specialforbund, dog har staten i sine generelle forordninger anført, at statsbidraget skal støtte en sådan virksomhed, som fremmer integration og god etik.

Af den samlede statslige støtte til idrætten på ca. 450 mio. SKK går ca. 160 mio. SKK til specialforbundene og til Sveriges Olympiska Kommitté. Det er Riksidrottsförbundet, der fordeler bidraget til de enkelte specialforbund. Det anslås, at ca. halvdelen af dette beløb svarende til ca. 80 mio. SKK går til national og international konkurrencevirksomhed. Ud over denne støtte anvender regeringen 10 mio. SKK til en målrettet talentsatsning. Satsningen forvaltes af Sveriges Olympiska Kommitté.

I 1996 blev det i en udredning anslået, at sponsor- og tv-indtægter udgjorde godt 1 mia. SKK. Siden er især tv-indtægterne efter alt at dømme steget yderligere.

HOLLAND

Også i Holland er eliteidrætten udelukkende et anliggende for specialforbundene. Enkelte forbund (f.eks. fodbold, volleyball og basketball) har dog valgt at udskille eliteidrætten i et selvstændigt selskab med tætte bånd til specialforbundet, som stadig har det formelle ansvar. Det forventes, at denne organisationsmodel vil blive udbygget de kommende år.

Staten tillægges først og fremmest en understøttende rolle i forhold til specialforbundene. Staten skal give økonomisk støtte og sikre, at eliteidræt kan udøves under professionelle og socialt forsvarlige vilkår, modvirke eliteidrættens negative sider og forbedre samspillet med andre sider af statens politik. Konkret udmøntes disse mål i forbedringer i eliteidrætsudøvernes sociale vilkår, udvikling af en særlig infrastruktur (faciliteter, forskning mv.) og forbedringer i koordi-

nationen mellem de forskellige ministeriers indsats.

Det er på nationalt niveau besluttet at øge den statslige støtte til eliteidrætten massivt de kommende år. I 1998 udgjorde den direkte støtte knap 10 mio. NLG (≈34 mio. DKK), men ifølge vedtagne budgettet vil denne støtte frem til 2002 blive øget til 23,7 mio. NLG (≈80 mio. DKK). Den direkte støtte anvendes især til talentudvikling og til specialforbundenes målrettede projekter. Dertil kommer den indirekte støtte, som aktuelt anslås at beløbe sig til ca. 37 mio. NLG (≈125 mio. DKK).

PERSPEKTIVER

De tre lande repræsenterer tilsyneladende vidt forskellige udviklingsmodeller. Meget groft sagt kan man måske sige, at Holland repræsenterer den privatiserede model, Sverige den korporativistiske og Norge den statsstyrede.

I Holland udskilles eliteidrætten i private selskaber, og staten yder betragtelige tilskud uden nogen indblanding eller styring.

I Sverige er eliteidrættens udvikling helt og aldeles overladt til idrætsforbundet, som til gengæld næsten har fået status af en offentlig forvaltningsinstitution.

I Norge er der tale om en direkte statslig øremærkning af tilskuddene, hvorved staten både har mulighed for at regulere forholdet mellem elite og bredde og styre eliteidrættens udvikling.

Kapitel 13

Konklusioner og forslag

KONKLUSIONER

Oprettelsen af Team Danmark i 1984 har haft en markant betydning for udviklingen af eliteidrætten i Danmark i de forløbne 16 år.

Sportsligt har oprettelsen resulteret i en klar forbedring i antallet af medaljer og mesterskaber. Afgørende for den sportslige succes har været, at Team Danmark har skabt nogle vilkår, der sikrer eliteidrætsudøverne relevante træningsbetingelser og idrætsfaglig vejledning.

Nok så vigtigt er det, at Team Danmark har skabt nogle rammer, der lever op til lovens intentioner om, at eliteidrætten skal udvikles på en social og samfundsmæssig forsvarlig måde. Det er sket gennem den økonomiske støtte, de mange uddannelsesordninger og indsatsen mod doping.

Kombinationen af stærkt forbedrede træningsmuligheder og socialt set ansvarlige vilkår anser arbejdsgruppen for at have været en stærk motivationsfaktor for den nødvendige træningsindsats.

Den internationale udvikling stiller imidlertid dansk eliteidræt over for udfordringer af betydelige dimensioner de kommende år. Visse dele af eliteidrætten er økonomisk blevet en yderst lukrativ sektor, der involverer en massiv kommerciel opmærksomhed. De frie markeds kræfter øver en stadig stigende indflydelse på eliteidrættens vilkår og tilrettelæggelse. Den internationale konkurrence skærpes, og de etiske, sociale og fysiske hensyn til eliteidrætsudøverne står i fare for at blive underordnet hensynet til medier og investorer.

I flere og flere idrætsgrene vil eliteidrætsudøverne uanset indtjeningsmuligheder ved idræt skulle bruge stadig mere tid på træning og konkurrencer, og konkurrencesæsonen bliver både længere og mere intensiv. Der vil blive stillet krav om nye og bedre træningsmetoder, mere

systematisk inddragelse af viden om ernæring, medicinsk og psykologisk servicering. Forskningsindsatsen og udviklingen af ny teknologi vil blive intensiveret. De forøgede krav vil gøre det stadigt vanskeligere at forene en eliteidrætskarriere med uddannelse og erhverv, og de vil øge risikoen for, at uetiske midler i stigende grad vinder indpas i bestræbelserne på at opnå præstationsforbedringer.

Derfor er det vigtigt, at samfundet fortsat tildeles en tydelig rolle i eliteidrættens struktur og finansielle grundlag. Presset på eliteidrætsudøverne er i dag så voldsomt, at overordnede samfundsmæssige foranstaltninger er nødvendige, hvis uønskede sociale og uddannelsesmæssige konsekvenser af elitekarrieren skal undgås, og hvis eliteidrætten fortsat skal være funderet på grundlæggende kulturpolitiske principper. En markedsorienteret model kan ikke forventes at påtage sig et sådant ansvar. Hvis eliteidrættens værdigrundlag skal fastholdes, og hvis samfundets involvering fortsat skal kunne forsvares, bør Team Danmark i højere grad forankres i en kulturpolitisk sammenhæng. Det indebærer, at det offentlige og idrættens organisationer i fællesskab søger at styrke idrættens grundlæggende værdier og kvaliteter, at beskytte idrætten mod kommercialiseringens uheldige konsekvenser, og at eliteidrætten indgår som et bidrag til realiseringen af de generelle kulturpolitiske mål.

FORSLAG

Arbejdsgruppen har gennemgået Team Danmarks virksomhed og struktur og finder, at institutionen gennemgående er godt rustet til at tage eliteidrættens fremtidige udfordringer op. Men der skal dog peges på nogle områder i lovgrundlaget, der bør justeres, så Team Danmark sikres en solid forankring og mulighed for at skabe endnu bedre vilkår for eliteidrættens fremtid.

Sammenfattende foreslår arbejdsgruppen, at:

1. Team Danmarks kulturpolitiske forpligtelse udbygges
2. Team Danmarks struktur sikres en mere kompetent samfundsmæssig repræsentation
3. udnyttelsen af idrættens kommercielle rettigheder forbedres, koordineres og underlægges etiske hensyn
4. indsatsen på kommunalt og nationalt niveau koordineres.

Karl Chr. Koch har ved afslutningen af arbejdsgruppens arbejde anmodet om, at følgende udtalelse indføres: "Et mindretal bestående af Karl Chr. Koch tilslutter sig arbejdsgruppens overordnede konklusioner, men tilføjer, at rammerne for arbejdsgruppen var for snævre, da kommissoriet ikke lagde op til en grundlæggende gennemgang af eliteidrættens vilkår, men havde to væsentlige begrænsninger. Resultatet er derfor blevet forudsigelige forslag til mindre redaktionelle ændringer af den eksisterende lovgivning. Flere af de konkrete forslag, herunder Team Danmarks højere grad af forankring i en kulturpolitisk sammenhæng og ændring af strukturen, kan endvidere undre, da arbejdsgruppen konkluderer, at Team Danmark lever op til lovens intentioner, samt at institutionen er godt rustet til at tage eliteidrættens fremtidige udfordringer op."

Udbygningen af den kulturpolitiske forpligtelse indebærer, at lovens formålsbestemmelser tydeliggøres, at forpligtelsen til at bekæmpe doping og andre uetiske metoder understreges, at den såkaldte 15-års-regel bortfalder, hvorved Team Danmark kan sikre, at også de yngste eliteidrætsudøvere er underlagt en forsvarlig udvikling, og at støtten til en kvalitativ udvikling af eliteidrættens opbygges. Endvidere anbefales det, at Team Danmark i endnu højere grad udbygger muligheden for at tilrettelægge mere fleksible, individuelle uddannelsesforløb.

De strukturelle ændringer indebærer en justering af repræsentantskabets sammensætning og opgaver samt en ændring af bestyrelsens størrelse og sammensætning. Samtidig foreslår arbejdsgruppen, at statens tilskud til Team Danmark forenkles, således at den del af tilskuddet, der hidtil er udbetalt gennem DIF, overføres til det direkte tilskud.

Arbejdsgruppen foreslår, at der etableres et fælles markedsføringselskab mellem Team Danmark og DIF. Gennem koordinering og en

samlet markedsføring af rettighederne forventes det, at indtjeningsgrundlaget kan forbedres, og at der kan etableres en principiel adskillelse mellem Team Danmarks kommercielle finansieringskilder og støttevirksomheden over for de aktive. Det forudsættes, at den solidariske forpligtelse mellem specialforbundene som rettighedshavere i forhold til en fælles afsætningsstrategi kan opretholdes.

Endelig bør kommunernes intensiverede satsning på eliteidrættens koordineres med Team Danmarks nationale, strategiske overvejelser. Erfaringerne fra de regionale kulturaftaler kan overføres som model for udviklingsaftaler mellem Team Danmark og en eller flere kommuner. Aftalerne kan være et styringsinstrument for Team Danmark og indebære et samarbejde om udnyttelse af kompetence og ressourcer under forudsætning af, at projekterne kan indgå i Team Danmarks overordnede planlægning og koordinering.

LOVÆNDRINGER

Arbejdsgruppen anbefaler, at der fremsættes et forslag til revision af loven om eliteidrættens fremme. Lovforslaget bør indeholde forslag til ændring af formålsbestemmelsen, ændring af repræsentantskabets sammensætning og opgaver, ændring af bestyrelsens sammensætning og ændring af finansieringen.

Formål

Team Danmark har til opgave at fremme eliteidrættens udvikling på en social og samfundsmæssig forsvarlig måde gennem iværksættelse, koordinering og effektivisering af foranstaltninger for eliteidrættens.

Dette skal ske ved

- 1) at varetage den overordnede planlægning vedrørende eliteidrættens
- 2) at iværksætte trænings- og instruktionsmuligheder for eliteidrætsudøvere
- 3) at sikre idrætsmedicinsk, -fysiologisk, -psykologisk mv. rådgivning på højeste niveau samt styrke idrætsforskningen og formidlingen heraf
- 4) at yde individuel økonomisk støtte til eliteidrætsudøvere
- 5) at bistå eliteidrætsudøverne med planlægning og gennemførelse af relevant uddannelse

- 6) at gennemføre arbejdsmarkedsmæssige og sociale støtteforanstaltninger for eliteidrætsudøvere og herunder yde fornøden konsulentbistand
- 7) at forbedre udnyttelse af faciliteter og ressourcer i samarbejde med kommuner og amtskommuner
- 8) at udvikle og sikre grundlaget for en kulturpolitisk forsvarlig udvikling af eliteidrætten.

I forslaget til en ny formålsparagraf præciseres eliteidrættens forpligtelse. Det indebærer i første række, at eliteidrætten skal leve op til kulturpolitikens almindelige mål og principper, og at udviklingen skal foregå med respekt for det etiske grundlags betydning og den særlige danske tradition på idrætsområdet.

Mere konkret foreslår arbejdsgruppen, at 15-års-reglen ophæves med det formål at sikre en beskyttelse og en alsidig social, uddannelsesmæssig og fysisk udvikling af de unge idrætsudøvere. Den nuværende 15-års-regel er en forhindring for en sådan beskyttelse.

Endvidere foreslås det, at Team Danmarks ansvar i forhold til bekæmpelsen af doping og andre uetiske metoder præciseres. Indsatsen mod doping skal udbygges og samarbejdet mellem offentlige myndigheder og idrættens organisationer intensiveres. Det er en grundlæggende forudsætning, at indsatsen er baseret på såvel oplysning som kontrol. Hvis Anti-Doping Danmark efter forsøgsperiodens udløb kan etableres som en mere permanent institution, bør det overordnede ansvar for dopingbekæmpelsen retteligt placeres i denne institution.

Den kulturpolitiske forpligtelse indebærer også en forpligtelse over for en kvalitativ, nuanceret og fornyende udvikling af eliteidrætten. Med henblik på at fastholde en mangfoldighed i udtrykket og på at skabe mulighed for at imødekomme fremtidige behov for at udvikle alternativer til markedets ensidige fokus på præstations effektiviteten, er det vigtigt at fastholde en mulighed for at støtte et eksperimenterende og alsidigt udtryksregister i eliteidrætten samt de sider af eliteidrætten, der repræsenterer særlige kvaliteter i den danske idrætstradition.

Støtte til forskning indføres ligeledes som en egentlig forpligtelse i formålsparagraffen. Hidtil

har Team Danmark udelukkende været forpligtet i forhold til en forskningsformidling, desuden at man har iværksat et omfattende forskningsprogram. Forskningsforpligtelsen er i den forstand blot en sikring af gældende praksis.

Struktur

Arbejdsgruppen foreslår, at Team Danmark skal ledes af en bestyrelse på otte medlemmer. Fire medlemmer, herunder formanden, udpeges af kulturministeren. To medlemmer udpeges af aktive og trænere, og to medlemmer udpeges af DIFs bestyrelse, heraf den ene blandt bestyrelsens medlemmer.

Medlemmerne skal tilsammen repræsentere en indsigt i de kulturpolitiske, erhvervsøkonomiske, kommunalpolitiske og sportslige sider af eliteidrætten.

Bestyrelsens medlemmer er valgt for en periode på fire år. Medlemmer udpeget af kulturministeren kan kun genbeskikkes en gang. Udtræder et medlem i beskikkelsesperioden, beskikkes et nyt medlem for den resterende del af perioden.

Bestyrelsen har ansvaret for overholdelsen af de bestemmelser, der er fastsat for institutionens virksomhed. Bestyrelsen aflægger årligt en beretning, som efter repræsentantskabets godkendelse forelægges kulturministeren.

Bestyrelsen ansætter en direktion, som varetager den daglige ledelse.

Repræsentantskabet, der udgør Team Danmarks øverste myndighed, består af 24 medlemmer, heraf:

- 4 medlemmer valgt af de aktive
- 4 medlemmer valgt af trænere
- 4 medlemmer valgt af DIF
- 3 medlemmer bredt dækkende idrætsuddannelserne på universiteterne udpeget af Kulturministeriets Udvalg for Idrætsforskning
- 1 medlem udpeget af Dansk Idrætsmedicinsk Selskab
- 1 medlem udpeget af undervisningsministeren
- 1 medlem udpeget af socialministeren
- 6 medlemmer udpeget af kulturministeren.

Medlemmerne udpeget af kulturministeren skal repræsentere en indsigt i og erfaring fra kulturel virksomhed, medier, erhvervsliv og kommunal-

politik. Undervisningsministeren og socialministeren skal i deres udpegelser sikre, at indsigt i de uddannelsesmæssige og sociale sider af eliteidrættens repræsenteres. Medlemmerne udpeget af forskningsudvalget skal besidde forskningsmæssig erfaring.

Repræsentantskabet vælger selv sin formand.

Repræsentantskabet har til opgave at gennemføre en dialog med bestyrelsen om Team Danmarks overordnede mål og strategier og i øvrigt godkende budget, regnskab og årsberetning.

Repræsentantskabet mødes to gange årligt.

Den ændrede sammensætning af og kompetence til bestyrelse og repræsentantskab skal ses på baggrund af behovet for en øget samfundsmæssig involvering nationalt og internationalt. Forslaget er samtidig udtryk for et ønske om at fastholde en balance mellem den offentlige og den frivillige sektor. I bemærkningerne til lovforslaget skal det præciseres, hvilke kompetencer der skal tages hensyn til i valget af de ministerudpegede medlemmer til såvel bestyrelse som repræsentantskab.

Finansiering

Den hidtidigt gældende finansieringsmodel, hvorefter Team Danmarks budget hviler på henholdsvis ca. 2/3 statslige midler og ca. 1/3 egne indtægter, bør erstattes af en model, hvor finansieringen sker ved, at en fast procentdel af overskuddet fra Dansk Tipstjeneste reserveres Team Danmark, og ved at en andel af overskuddet fra et nyt markedsføringsselskab tilfalder Team Danmark.

Arbejdsgruppen foreslår, at Team Danmark årligt fremover modtager 10,1 % af overskuddet fra Dansk Tipstjeneste. Det svarer til den nuværende overskudsandel samt den del, der finansieres via DIF (i alt ca. 86,0 mio. kr. i 1999-kroner)¹.

Der søges etableret en selvstændig fonds- eller selskabsdannelse i samarbejde mellem Team Danmark og DIF. Fonden/selskabet skal have til formål at gennemføre en samlet markedsføring og salg af de rettigheder, eliteidrættens, DIF og DIFs specialforbund råder over.

Overskuddet fordeles mellem Team Danmark og DIF. Dog forudsættes det, at Team Danmarks indtjeningsgrundlag ikke forringes. Der skal derfor gennemføres en grundig analyse af perspektiverne inden selskabet etableres, ligesom det nærmere skal undersøges, hvilke rettigheder der kan overtages, hvordan de økonomiske perspektiver vil tegne sig, og hvilken selskabsform der er den mest hensigtsmæssige.

Begrundelsen for forslaget om et selvstændigt selskab er tosidig: Dels skabes der bedre mulighed for at udnytte idrættens kommercielle rettigheder – og dermed en øget indtjening – dels skabes der en tydelig adskillelse mellem den kommercielle indtjening og støtten til eliteidrætsudøverne.

Oprettelsen af et fælles selskab til markedsføring af disse rettigheder udgør en integreret del af den samlede helhed af forslag om en ny finansieringsstruktur og en ny organisation.

Arbejdsgruppens forslag indebærer en ændring af tipslovens fordelingsnøgle. Men ændringen er af teknisk karakter, da den ikke berører balancen mellem de forskellige tilskudsmodtagere.

ANBEFALINGER

Arbejdsgruppen har endvidere fundet det vigtigt at supplere forslaget til en lovrevision med en række anbefalinger vedrørende Team Danmarks virksomhed. Anbefalingerne indgår ikke i revisionen af lovgrundlaget, men har karakter af konkrete forslag til Team Danmarks fremtidige virksomhed. Forslagene bør efter arbejdsgruppens opfattelse indgå i bestyrelsens fremtidige strategier og udgøre et grundlag for dialogen med organisationer og myndigheder.

Anbefalingerne omfatter:

- etablering af endnu mere omfattende og fleksible uddannelsesordninger
- udarbejdelse af etisk regnskab
- initiativer til udvikling af en større bevidsthed hos de aktive om eliteidrættens værdigrundlag
- jobordninger i det private erhvervsliv og i den offentlige sektor
- iværksættelse af en planlægning, der forud-

¹ Andelen er udregnet som summen af Team Danmarks direkte tilskud på 8,0 % og DIFs tilskud til Team Danmark, der i henhold til lovforslagets bemærkninger udgør 7,8 % af DIFs samlede tilskud på 27 % svarende til 2,1 %

sætter et styrket samarbejde mellem specialforbundene og Team Danmark

- solidarisk udnyttelse af de kommercielle rettigheder
- frivillige samarbejdsaftaler mellem kommuner og Team Danmark om elitesatser
- prioritering af Team Danmarks indsats i forhold til de enkelte idrætsgrene under hensyntagen til deres internationale niveau og dansk idrætstradition
- mulighed for at gå aktivt ind i sikringen af en socialt og samfundsmæssigt forsvarlig udvikling af eliten i de specialforbund, der ikke modtager direkte støtte fra Team Danmark

- bestræbelse på at sikre offentlighedens adgang til transmissioner af eliteidrætsbegivenheder
- samarbejde med medier og sponsorer baseret på etiske principper.

Hvad angår eliteidrættens forhold til medierne i øvrigt, skal arbejdsgruppen påpege, at mediebranchen efter alt at dømme vil ændre sig markant de kommende år. I den forbindelse vil det være af afgørende betydning, at der i specialforbundene er opbakning bag det nye markedsførings-selskabs mulighed for en samlet, solidarisk udnyttelse af eliteidrættens kommercielle rettigheder.

Bilag A

Litteratur

Betænkning om eliteidrætten i Danmark. Betænkning fra Kulturministeriets eliteidrætsudvalg. Ministeriet for kulturelle anliggender, Betænkning nr. 992, 1983.

Delrapport om konvergens i netværkssamfundet. Kulturministeriet og Forskningsministeriet, 2000.

Hansen, Peter Johannes: Undersøgelse af danske eliteidrætsudøveres idrætslige og sociale vilkår. Center for Idrætsforskning, 1995.

Heinilä, Kalevi: The totalization process in international sport. I: Sportwissenschaft 12: 235-54, 1982.

Hvidbog om doping i Danmark. Kulturministeriet, 1999.

Jensen, Bente: Kompetencebegrebet – anvendt i en analyse af børns trivsel i eliteidrætten. Danmarks Lærerhøjskole 1999.

Konkurrencestyrelsen: Sport i TV. u.å.

Larsen, Henrik & Simon Rask: Kommunernes involvering i eliteidræt – en deskriptiv undersøgelse af kommunale idrætspolitikker og støt-

teformer til eliteidrætten. Institut for Idræt, Københavns Universitet 2000.

Nielsen, Klaus & Søren Riiskjær: Eliteidrætsudøvernes vilkår – Danske eliteidrætsudøveres sociale, uddannelsesmæssige og økonomiske vilkår samt trænings- og konkurrencebetingelser. Ministeriet for kulturelle Anliggender, 1983.

Nielsen, Klaus, Anders Godthjælp Nielsen & Rasmus Klarskov Storm: Den danske subelites vilkår år 2000 – undersøgelse af danske subeliteidrætsudøveres sociale og idrætslige vilkår. Roskilde Universitetscenter, 2000.

Nielsen, Klaus: Hvordan fordeles medaljerne i Sydney? I: PULS nr. 1 2000, s. 2-6.

PLS Consult: Idrættens Tipsmidler. Kulturministeriet 1996.

PLS consult: Team Danmarks finansieringsbehov, 1997.

Riiskjær, Søren: Dansk sejlsports elite – en undersøgelse af danske elitesejlernes rekruttering, trænings- og konkurrencevilkår m.m. Idrætsforsk, 1997.

Bilag B

Rapport over Kommunernes involvering i eliteidræt

En deskriptiv undersøgelse af kommunale idrætspolitikker
og støtteformer til eliteidrættem

Af

Henrik Larsen

&

Simon Rask

For Kulturministeriet - november 2000

Bilag

Indholdsfortegnelse

1. RESUMÉ
2. INDLEDNING
3. KOMMUNALE IDRÆTSPOLITIKKER
 - 3.1 *Kommuner med separat eliteidrætspolitik*
 - 3.2 *Kommuner med idræts- eller kulturpolitik der indeholder afsnit om elite*
 - 3.3 *Kommuner der overvejer eller planlægger at inddrage eliten i en kommende politik*
 - 3.4 *Kommuner der har eller påtænker en idrætspolitik med kun lidt eller ingenting om eliten*
 - 3.5 *Kommuner uden en idrætspolitik og uden planer herom*
 - 3.6 *Opsamling*
4. KOMMUNERNES STØTTE TIL ELITEIDRÆTTEN I PRAKSIS
 - 4.1 *Direkte støtte*
 - 4.2 *Indirekte støtte*
 - 4.3 *Team Danmark*
5. GRUNDE TIL AT KOMMUNERNE BESKÆFTIGER SIG MED ELITEIDRÆT
6. DISKUSSION AF DATA
7. KONKLUSION
 - Bilag 1 – Metode*
 - Bilag 2 – Gruppering af kommuner efter interesse for eliteidræt*
 - Bilag 3 – Udvælgelseskriterier for valg af kommuner*
 - Bilag 4 – Brev til kommunerne*
 - Bilag 5 – Interviewguide*

Bilag

Resumé

Dette afsnit er medtaget for at give læseren, der ikke ønsker at læse hele rapporten, en mulighed for at danne sig et overblik over resultaterne af undersøgelsen.

Undersøgelsen er et bidrag til det udvalg under Kulturministeriet, der er ved at udarbejde en rapport om eliteidrætten i Danmark.

Undersøgelsens intention er at afdække kommunernes tiltag for at støtte og hjælpe eliteidrætten i kommunerne samt at afdække, hvor stor denne støtte er. Der vil blive set på de politikker, som er formuleret, samt på de faktiske initiativer, der tages for at støtte eliten.

Af de 53 undersøgte kommuner er der 3, der har en decideret eliteidrætspolitik. Der er 10 kommuner der har en idrætspolitik/kulturpolitik, som indeholder en nærmere beskrivelse af eliteidrætspolitikken, og 12 kommuner, der overvejer/planlægger at inddrage eliteidræt i en kommende politik. 17 kommuner har en politik eller påtænker en politik, hvor eliteidræt kun er nævnt kort. Endelig er der 11 kommuner hvis interesse i at inddrage eliteidræt i en form for politik er lille eller fraværende.

De primære indsatsområder i politikkerne er træner- og lederudvikling; udbygning af trænings- og opvisningsfaciliteter; at samle kommunens elite; at starte et "Team Idrætskøbing"; at lave "ambulancetjeneste" hvis et hold pludselig rykker op eller aktive bliver udtaget til internationale idrætsbegivenheder. Disse ting gøres ofte for at profilere kommunen, så den kan "komme på landkortet".

Den direkte støtte deles op i tre former : a) Den første er **støtte gennem puljer**. Der er 17 kommuner der har en pulje, der kan søges til idrætsformål, heraf er 11 helt eller delvist rettet mod eliteidræt; b) Den anden gruppe omfatter **sponsorering** af et hold, hvilket 6 kommuner benytter sig af; c) Den tredje gruppe indeholder

11 kommuner, hvilket indbefatter dem, der har eller har haft et "Team Idrætskøbing", heraf er der 8, der er fungerende og i de 7 er kommunen involveret.

Indenfor den indirekte støtte er der en lang række af modeller i kommunerne. Den økonomisk tungeste og mest omfattende er a) **bygning og tilbygning af faciliteter rettet mod eliten**. Det er vanskeligt at afgøre det økonomiske omfang af denne støtte, da det er vanskeligt at bestemme, hvornår et byggeri er til idrætten generelt, og hvornår det rettes mod eliten specifikt. Sikkert er det, at der går adskillige millioner til bygning af faciliteter, og da langt de fleste kommuner nævner, at der tages hensyn til elitens krav ved til- og nybygning, forventes det, at eliten på denne måde understøttes væsentligt. Af andre støtteordninger, der omfatter anlæg og faciliteter, findes driftstilskud, favorable lejeordninger og favorisering ved tildeling af hal- og banetider. Støtten på disse områder er ikke så økonomisk krævende, men viser en tendens til, at kommunerne ser velvilligt på eliten.

b) **Støtte til idrætsbegivenheder** indbefatter både de stævner mv. klubberne selv arrangerer, og de større begivenheder kommunerne køber sig til (landskampe osv.). 10 kommuner oplyste, at de har været aktive på dette område og bruger tilsammen mellem 2 og 4 millioner årligt på området, mens væsentlig flere hævder at ville støtte, hvis det bliver aktuelt.

c) **At skaffe uddannelsespladser, arbejde og bolig** til eliteidrætsudøvere er der indtil videre kun begrænset fokus på i kommunerne.

d) Mere udbredt er det at kommunen overdrager **tegningsretten på reklamer** til klubberne i offentlige haller, eller giver klubberne favorable **lejevilkår** i forbindelse med kampe eller opvisninger.

Bilag

Indledning

Udgangspunktet for denne rapport er en forestilling om, at der i de danske kommuner i dag er sat større fokus på eliteidrætten, end der har været tidligere. Forestillingen underbygges af, at flere kommuner markerer sig i dagspressen med tiltag på eliteidrætsområdet. Her tænkes ikke mindst på Farums markante udspil med ansættelse af kendte idrætspersonligheder og andre kommuners samarbejde med erhvervslivet om at støtte eliten.

Der er mange grunde til kommunernes interesse for at beskæftige sig med eliteidræt. En hyppig nævnt årsag er, at kommunerne har været nødt til at forholde sig til problemstillingen omkring støtte til erhvervsvirksomheder. I takt med at flere og flere klubber får en "A/S-overbygning", bliver det i stigende grad et problem, hvornår kommunerne må og ikke må yde økonomisk støtte. Samtidig betragtes kommunernes bedste idrætsudøvere og bedste hold traditionelt som ambassadører for kommunen og dermed PR skabende for kommunen. Derudover er forestillingen om at "elite skaber bredde" udbredt.

Formålet med denne rapport er at afdække, hvad der sker i en række udvalgte kommuner. Vi vil beskrive de forskellige tiltag kommunerne har gjort både i form af eliteidrætspolitikker og konkrete støtteordninger. Ligeledes gives så vidt muligt et billede af det økonomiske omfang af støtten.

Der er udvalgt 53 kommuner, ud fra kriterierne beskrevet i bilag 1, til at deltage i et telefoninterview. Én kommune af de 53 valgte ikke at ville deltage i telefoninterviewet men sendte dog deres idrætspolitik. Kommunerne blev bedt om at finde den person i forvaltningen, der ved mest om eliteidræt i kommunen. Derudover baseres rapporten på det, af kommunerne, indsendte materiale, i form af politikker, beslutningsreferater mm. Rapporten giver et billede af de støtteformer, kommunerne anvender i deres bestræbelser på at give bedre betingelser for eliteidrætten, samt det økonomiske omfang heraf.

Nærværende undersøgelse er bestilt af Kulturministeriet som et bidrag til det igangværende udvalgsarbejde med at lave en rapport om eliteidrætten i Danmark.

Bilag

Kommunale idrætspolitikker

Ud af de 53 kommuner er, der 3 der har en decideret eliteidrætspolitik. Der er 10 kommuner, der har en idrætspolitik/kulturpolitik, som indeholder en nærmere beskrivelse af eliteidrætspolitikken, og 12 kommuner overvejer/planlægger at inddrage eliteidræt i en kommende politik. 17 kommuner har en politik eller påtænker en politik, hvor eliteidræt kun er nævnt kort. Endelig er der 11 kommuner, hvis interesse i at inddrage eliteidræt i en form for politik er lille eller fraværende (se bilag 2 for gruppering af kommunerne).

3.1 KOMMUNER MED SEPARAT ELITEIDRÆTSPOLITIK

Der er 3 kommuner, der har en separat eliteidrætspolitik. De tre er Helsingør, Odense og Aalborg kommuner. Politikkerne er vedtaget i perioden 1998-2000. Indholdet i de tre politikker ligner hinanden meget, og ligner samtidig den måde hvorpå Team Danmark fungerer. Man kan opstille en beskrivelse af en politik, som kun afviger på nogle få punkter de 3 kommuner imellem.

De har alle en **definition af elite**, som fokuserer på idræt på nationalt og internationalt niveau. To kommuner beskriver det også som et mål, at så mange som muligt skal have mulighed for at dyrke deres idrætsgren på højeste niveau i kommunen. 2 af de 3 kommuner notere desuden, at for at der er tale om støtteværdig elite, skal idrætten have mediernes bevågenhed, være publikumsvenlig samt appellere til den brede befolkning. Når de skal se nærmere på **målgruppen**, bliver de delt ind i en elitegruppe og en kandidatgruppe, og de skal være fyldt 15 år. Hvad angår **den sociale dimension** skal der være en respekt for det hele menneske, hvilket bl.a. indbefatter at man sikrer samt rådgiver udøverne om bolig-, job- og uddannelsesmuligheder. En enkelt kommune beskriver også, at klubberne ved ansøgning skal beskrive deres holdninger til alkohol, doping, fair play, træningstilrettelæggelse mm.

Træner- og lederudvikling er også et aspekt, som de tre politikker indeholder. Det angives som vigtigt at give trænerne og ledere gode forhold for at tiltrække og fastholde kvalificerede trænerne og ledere og derigennem fastholde og tiltrække dygtige udøvere. **Træningsfaciliteter** skal ligeledes være i orden, og det er vigtigt, at faciliteterne står til rådighed, når eliten har brug for dem. Den prioritering kan enten ske internt i den enkelte klub eller ved kommunal mellemkomst. I Helsingørs Eliteidrætspolitik står der at, "*.. det er .. vigtigt, at de faciliteter, som er nødvendige for eliteidrætsudøverne, stilles til rådighed i de perioder, hvor eliteidrætsudøveren har brug for det - både til træning og konkurrence. Dette vil kræve stor fleksibilitet fra øvrige foreninger, idet tiderne kan ligge på alle tider af døgnet i forskellige uger*". **Opvisningsfaciliteter** er også et element i eliteidrætspolitikkerne i alle 3 kommuner, både for at eliteidrætsudøverne og publikum kan få en gode oplevelser.

For at udvikle eliten bedst muligt er det nødvendigt at **samle den kommunale elite** på tværs af snævre klubinteresser. Det er ikke hensigtsmæssigt at have elite inden for flere foreninger i den samme idrætsgren. Man skal således forsøge at samle de bedste udøvere på ét hold eller i én forening. Dette gælder specielt inden for holdsport. For at sikre, at politikken bliver ført ud i livet, skal der laves et "**Team Idrætskøbing**" eller et eliteråd. Dette udvalg består af repræsentanter fra idrætten, kommunen, erhvervslivet og uddannelsesinstitutionerne. Der kan kun laves én satsning inden for hver idrætsgren. I en kommune skal alle de klubber der vil være med i Team Idrætskøbing give deres førstehold navnet Team Idrætskøbing. Dette er bl.a. for at kunne **profilere og markedsføre kommunen** bedst muligt og således sørge for, at kommunen "kommer på Danmarks-kortet". Man lægger også vægt på, at man kan lave "**ambulancetjeneste**". Ambulancetjeneste vil sige, at man er i stand til at hjælpe en klub/udøver, hvis denne pludseligt skulle

kvalificere sig til en international turnering, således at det bliver muligt at deltage. For at en elitesatsning skal lykkes, er det **nødvendigt med et godt idræts- og studiemiljø** for at tiltrække og fastholde udøverne, da man er i konkurrence med andre byer om hvem, der kan tilbyde eliten de bedste forhold.

3.2 KOMMUNER MED IDRÆTS- ELLER KULTURPOLITIK DER INDEHOLDER AFSNIT OM ELITE

Denne gruppe består af kommuner, der har en idrætspolitik, kulturpolitik eller fritidspolitik, hvor idrætten og eliteidrætten er nærmere beskrevet. Man formulerer således en politik om eliteidræt, der er mere indholdsrig end blot at nævne at "både eliten og bredden skal tilgodeses". Gruppen omfatter 10 kommuner.

I denne gruppe af kommuner beskrives **mange af de samme elementer**, som også beskrives hos kommunerne med separate eliteidrætspolitikker, men derudover indgår også nye elementer. F.eks. lægges der i Ballerup op til, at der kan **samarbejdes tværkommunalt** og med amtet eller staten, specielt omkring opførelse af elitens faciliteter, da de kan være meget dyre. Herning har en meget målrettet handlingsplan for, hvordan de vil fremme **idrætsturisme**. Idrætsturisme handler her om at tiltrække nationale og internationale træningsophold, nationale og internationale turneringer og mesterskaber samt firmahold. Formålet er endvidere at tiltrække turister, hvilket skaber en meromsætning hos de lokale erhvervsdrivende i området omkring begivenheden. Til dette formål oprettes en professionel organisation. Denne organisation skal forestå produktudvikling, markedsføring, salg samt være med til at skaffe det økonomiske grundlag. Resultaterne skal sikres gennem markedsføring via direct mail samt opfølgende salg overfor specialforbund og idrætsorganisationer, der har såvel nationale som internationale kontakter. Desuden site-inspektionsarrangementer¹ samt lobbyvirksomhed. Det specielle er ikke, at de vil lave det, men at der er lavet en specifik handlingsplan for, hvordan man vil nå målet.

En anden ting der afviger fra gruppen med deciderede eliteidrætspolitikker er, at man i enkelte kommuner, f.eks. Silkeborg, **definerer elite bredere** som værende "*idræt udført på et*

højt kvalitativt niveau" i modsætning til at fokusere på den nationale/internationale elite. Man bliver således, ifølge Silkeborg, i stand til at have "*en stor elite, som også inkluderer de folkelige konkurrenceforeninger*" - *der dyrker konkurrence og opvisning på et højt niveau med baggrund i de folkelige og sociale foreninger*". En anden ting, der er anderledes i Silkeborgs politik, er, at den ikke blot anfører, at der er en sammenhæng mellem elite og bredde (hvilket mange af de indsamlede politikker har gjort), men at man beskriver, hvordan man kan **forbedre sammenhængen mellem elite og bredde**. Man vil "*arbejde med begrebet "fodboldkultur", og tilføre midler/ressourcer til hele fodboldmiljøet i Silkeborg Kommune, for at fremme en positiv vekselvirkning mellem superligaklubben og de 14 andre fodboldforeninger*". Derudover vil man give gratis adgang til alle børn fra de lokale fodboldforeninger og lave en børnelounge på stadion. Endvidere skal eliteklubberne inspirere de lokale foreninger f.eks. ved at professionelle spillere holder foredrag og underviser. I definitionen af elite deler nogle kommuner idrætten op i **bredde, elite og professionel elite** for at sætte fokus på, at den professionelle elite ikke kan støttes på samme måde som amatører samt for at sige, at det er forskellige ting, de to grupper har brug for.

3.3 KOMMUNER DER OVERVEJER ELLER PLANLÆGGER AT INDDRAGE ELITEN I EN KOMMENDE POLITIK

Denne gruppe indeholder de kommuner, der er i gang med at udforme en idrætspolitik, de kommuner hvor der ligger oplæg til politikker, og de kommuner, hvor informanten mente, at det var noget der ville blive inddraget i en fremtidig revision af politikområdet. I denne gruppe er der 12 kommuner.

Igen er det mange af de samme elementer som i de foregående grupper der kommer frem. De områder, som er specielle, er, at der i en enkelt kommune er en idé om, at der skal satses på **nicheidrætter**, hvilket bliver beskrevet som mindre idrætsgrene, hvor man har nogle dygtige udøvere i kommunen. En anden kommune ser en udfordring i at kunne imødekomme de krav som en stigende professionalisering af sporten medfører finansielt, herunder behovet for de nødvendige faciliteter, og samtidig at sik-

¹ Ved site-inspektioner inviteres interessante organisationer o.l. til at se hvilke muligheder der er i at benytte netop disse anlæg

re muligheder for udøvelsen af breddeidræt. Flere kommuner i denne gruppe nævner, at de arbejder med en **opdeling mellem elite og professionel elite**.

3.4 KOMMUNER DER HAR ELLER PÅTÆNKER EN IDRÆTSPOLITIK MED KUN LIDT ELLER INGENTING OM ELITEN

Denne gruppe består både af kommuner, der har kultur- og fritidspolitik/idrætspolitik, og kommuner som ikke har nogen politik på området. Det som de har tilfælles er at, de ikke inddrager/ikke har planer om at inddrage eliteidræt i deres politik. Som en kommune skriver "*Der skal være mulighed for at dyrke både bredde- og eliteidræt i kommunen*" og ellers nævnes eliten ikke. I denne gruppe er der 17 kommuner.

Sammentælling af temaer i politikker

Definition af eliten	
- National/international elite	10
- Højt niveau	1
- Mediernes bevågenhed	4
- Lokal elite	2
Målgruppe for politikken	
- Elite/kandidat gruppe	4
- Bredde, elite, professionel elite	3
Den sociale dimension	
- Job, bolig og/eller uddannelse	8
- Doping, spiritus, træningsplanlægning	2
Træner- og lederudvikling	6
Træningsfaciliteter	12
Opvisningsfaciliteter	13
Samle den kommunale elite	8
Team Idrætskøbing	8
Sikre gode uddannelses- og idrætsforhold	3
"Ambulance-tjeneste"	2
Tiltrække Team Danmark-centre	4
Profilering og markedsføring af kommunen	13
Forholdet mellem elite og bredde	
- Elite skaber bredde, bredde skaber elite	8
- Arbejdes på et tættere forhold mellem elite og bredde	2
- eliten må ikke have omkostninger for bredden	2
Idrætsturisme	8
Samarbejde tværkommunalt	2

Opgørelse af temaer på baggrund af indsamlede politikker og telefoninterviews.

3.5 KOMMUNER UDEN EN IDRÆTSPOLITIK OG UDEN PLANER HEROM

Disse kommuner har ingen planer om at lave en politik for idrætsområdet og dermed heller ikke på eliteidrætsområdet. I denne gruppe er der 11 kommuner. Som i de foregående grupper er der også her mulighed for at kommunerne foretager sig andet og mere end det, der er beskrevet i politikkerne. Som eksempel kan nævnes, at Farum findes i denne gruppe til trods for et stort engagement på eliteidrætsområdet.

3.6 OPSAMLING

Sammenfattende kan det om idrætspolitikkerne siges, at den mest gængse måde for kommunerne at definere elite på er, som udøvere på nationalt og internationalt niveau. En anden parameter, som dog bruges mindre hyppigt er at sige, at idrætten skal have mediernes bevågenhed. Der er en ligelig fordeling mellem dem som deler eliten op i elite- og kandidatgruppe og dem, som deler eliten op i en professionel og en ikke-professionel del.

Med hensyn til den sociale dimension er der primært fokus på job, bolig og uddannelse, mens doping, spiritus og træningsplanlægning ikke er nævnt i mere end et par politikker. Det sted, hvor der er den største fokus på eliten, er omkring faciliteter. Det drejer sig her både om træningsfaciliteter og opvisningsfaciliteter. Et par andre elementer, som forekommer hyppigt er, at, det er nødvendigt at samle den kommunale elite og lave en form for overbygning, samt, ofte i forlængelse heraf, at oprette et "Team Idrætskøbing". Teamet er dog ikke nærmere beskrevet i ret mange af politikkerne men blot noget, som man vil arbejde for (senere i rapporten vil der blive set på, hvordan det er blevet konkretiseret i praksis). Dette Team spiller også en vigtig rolle, i den sidste del af politikken som går ud på, at kommunerne skal "på landkortet", hvortil der også, omend i mindre grad, fokuseres på at tiltrække store eliteidrætsarrangementer til byen.

Bilag

Kommunernes støtte til eliteidrætten i praksis

I det følgende ses på de aktuelle støtteordninger, kommunerne benytter sig af. Enten modeller, der har været benyttet, eller hvor der er afsat midler til det på budgettet. Samtidig vil der blive givet et billede af det økonomiske omfang af støtten. Som beskrevet i metodebilaget omfatter undersøgelsen ikke alle kommuner, hvorfor der givetvis er andre måder at støtte på, end der beskrives her. Endvidere er kommunerne ikke udvalgt med henblik på at være repræsentative for alle landets kommuner, men karakteriseres bl.a. ved, at de bruger mange penge på idræt generelt. Det betyder, at tallene for det økonomiske omfang af støtten ikke kan bruges som gennemsnitsbetragtninger for hele landet. Yderligere er tallene behæftet med en vis usikkerhed, idet, det dels ikke altid har været nemt for informanterne at huske og vide, hvor mange penge der er brugt på givne områder, og dels fordi det ikke er entydigt, om pengene bruges på bredde eller elite.

Afsnittet er delt op i tre dele. Første del beskriver den direkte støtte til eliteidrætten, anden del den indirekte støtte og tredje del kommunernes samarbejde med Team Danmark. Afsnittet baseres hovedsageligt på de 52 telefoninterviews.

4.1 DIREKTE STØTTE

Med direkte støtte menes bl.a. særlige puljer eller ordninger, der direkte støtter de eliteaktive sportsmands/kvindes idrætsudfoldelser, det være sig støtte til træningslejre, rejseudgifter, trænerudgifter eller andet, der direkte vedrører den aktives idrætsudfoldelse. Denne støtte kan også gå gennem klubben i form af støtte til trænere, træneruddannelse, talentudviklingsprojekter mm.

4.1.1 Puljer

17 af de 52 kommuner nævner, at de har decidede puljer, der kan søges til idrætsformål. Heraf har 11 kommuner en pulje, der helt eller delvist er rettet mod eliteformål. I de sidst 6

nævnes, at puljerne er rettet bredt mod kultur og ungdom, men at der også kan søges til eliteidrætsformål. Givetvis er der flere kommuner, der har denne slags puljer, der støtter ungdoms- og kulturformål bredt. Det skal nævnes, at i ovenstående opgørelse er ikke medregnet de kommuner, der alene støtter eliteidrætten gennem et "Team Idrætskøbing" (se senere).

Tilsammen andrager de 11 kommuners puljer til elite en samlet sum af ca. 11.000.000 kr. årligt, med en variation fra få tusinde til 2,2 mill. kroner årligt. Der er stor variation i målretningen af midlerne. Nogle kommuner er meget brede og har f.eks. en "kvalitetsudviklingspulje", mens andre støtter mere specifikt. Formålene med puljerne kan bl.a. være rejsetilskud, talentudvikling, trænerstilskud, tilskud til udveksling med udlandet og træneruddannelse. I alle tilfælde sker tildelingen af midler efter ansøgning, og i langt de fleste tilfælde er det klubberne, der søger og får tildelt midler, og kun få kommuner har puljer, hvor enkeltpersoner kan søge. Hvor i de kommunale budgetter, puljerne er placeret, er vanskeligt at bestemme, men enkelte nævner eksplicit, at det er folkeoplysningsmidler, der anvendes til eliteformålet, mens andre kommuner bl.a. finansierer direkte via økonomiudvalget.

4.1.2 Sponsorater

Hermed menes at kommunen indgår en sponsoraftale med en klub, hvor klubbens modydelse f.eks. kan være, at kommunen får byvåbnet på spilledragten, fribilletter til kampe ol. 6 af de 52 kommuner er direkte sponsorer for et lokalt hold (typisk håndbold, fodbold og/eller ishockey). Sponsoraterne er vidt forskellige og rækker fra medlemskab i klubbens erhvervsforening til en annonce i kampprogrammet. Beløbsmæssigt strækker denne støtte sig fra få tusinde kroner til over 250.000 kr. årligt, og samlet for de seks kommuner bruges ca. 500.000 – 600.000 kr. årligt.

4.1.3 Team Idrætskøbing

Under denne overskrift gemmer sig et tilsyneladende nyt fænomen. I flere kommuner er der, indenfor de seneste 5 år, dannet specielle foreninger/organisationer, der skal fremme eliteidrætten i kommunen. Typisk dannes et samarbejde mellem kommunen, erhvervslivet og idrætten.

Vi fandt at man i 11 kommuner beskæftiger sig med eller har beskæftiget sig med en sådan konstruktion. I 7 af de 11 kommuner er der i dag et Team Idrætskøbing, hvor kommunen er involveret. Af de 4 resterende er ét eksisterende men uden kommunal støtte, ét er nedlagt pga. manglende interesse fra erhvervslivets side, ét blev ikke oprettet pga. manglende kommunal interesse, og endelig er et endnu på tegnebrættet, men vil højst sandsynligt blive oprettet i nær fremtid. Det skal nævnes, at adskillige (10-15) kommuner nævnte, at de kunne forestille sig en lignende konstruktion i deres kommune engang i fremtiden.

På trods af at der er en del forskelle på organisationerne, vil vi her prøve at uddrage generelle træk ved Team modellerne.

Formål

Formålet med organisationen er som før nævnt at fremme eliteidrætten i kommunen. Kommunens motiver til at gå med i dette arbejde er flere. Alle nævner, at gode sportspræstationer er god PR for byen. I Helsingør nævnes eksplicit, at man vil tilbage på landkortet som en stor idrætsby, flere argumenterer med at eliteidræt inspirerer og styrker breddeidrætten (elite skaber bredde), mens kun en enkelt siger, at eliteidræt er en kultur, der skal støttes.

Initiativ

I de fleste tilfælde er initiativet til dannelse af organisationen taget af kommunen (i flere tilfælde af borgmesteren), men i enkelte tilfælde er det idrætssamvirket i kommunen, der har taget initiativet. Bemærkelsesværdigt er det, at i de tre tilfælde, hvor idrætssamvirket alene har taget initiativet, er kommunen ikke med. Enten er organisationen ikke blevet oprettet, den er blevet nedlagt eller kommunen står udenfor Teamet.

Organisationen

Typisk er organisationen bygget op som en forening bestående af repræsentanter fra kommunen, fra idrætten og fra de virksomheder, der er involveret som sponsorer. Kommunen lægger mellem 25 og 50 % af kapitalen, i størrelsesordenen 150.000 – 500.000 årligt, mens erhvervslivet, i nogle tilfælde også erhvervsrådet, turist- og erhvervsforeningen og i et enkelt tilfælde også klubberne, bidrager med resten. Det har kun i få tilfælde været muligt at finde ud af, hvor stor en andel, de enkelte virksomheder bidrager med, men i to kommuner drejer det sig om 50.000 kr. årligt for medlemskab. Af samme årsag er det ikke muligt at sige præcist, hvor store de samlede budgetter er for disse Teams. Tre har dog et budget på omkring 1.000.000 kr.

Virksomhederne er tilknyttet organisationen på forskellig måde i de forskellige kommuner. I én kommune består virksomhedskredsen af eksklusive medlemmer, hvor der kun er plads til en virksomhed fra hver branche, hvorimod der i de øvrige er plads til de der ønsker at deltage. I enkelte tilfælde er virksomhederne blot bidragsydere uden indflydelse på fordelingen af penge, men i de fleste tilfælde er det en større kreds af politikere, repræsentanter fra idrætten og de involverede virksomheder, der beslutter, hvad pengene skal bruges til. I to tilfælde er det Team Idrætskøbing, der beder klubberne i kommunen om at udforme projekter, mens det i de øvrige er klubberne (kun i få tilfælde støttes enkeltpersoner), der søger om tilskud til deres projekter.

Hvad gives der støtte til ?

Der er stor forskel på, hvor vidtrækkende de enkelte Teams er. Mest vidtrækkende er nok Helsingør² der søger at lave overbygninger på samtlige (udvalgte) idrætsgrenes idrætsforeninger, således at det bedste hold i hver idrætsgren hedder Team Helsingør. Det er Helsingør Eliteforum der udpeger relevante idrætsgrene (skal være på højt nationalt/internationalt niveau og i mediernes søgelys). Helsingør Eliteforum søger i lighed med Team Danmarks støttekoncept at medvirke til hele idrætsudøverens karriere, så det forsøges at støtte både direkte og via bolig, uddannelse og arbejde (også efter endt

² Kommunen har bevilget penge til Helsingør Eliteforum, men eliteidrætspolitikken er medio november ikke vedtaget.

karriere). Desuden støttes talentudviklingsprojekter og træner- og lederuddannelse. Endvidere er det Helsingør Eliteforums hensigt at skabe kontakt til Team Danmark og at sikre samarbejde mellem de involverede klubber.

Andre modeller er mindre omfangsrige, selvom der i de fleste er tiltænkt støtte til talentudvikling, træner- og lederuddannelse og anden støtte til klubberne. Få taler direkte om, at det er Teamets opgave at finde bolig og uddannelse/arbejde til de aktive, men direkte adspurgt siger flere, at de virksomheder, der deltager, kan være behjælpelige. En enkelt kommune nævner direkte kommunen selv som en mulig arbejdsplads for idrætsudøvere. Et særligt støtteområde er hos enkelte støtte til tiltrækning af eliteidrætsbegivenheder. Det er her en del af Teamets formål at støtte større begivenheder (selv uden deltagelse af lokale hold/udøvere), angiveligt fordi dette også kan være god PR for kommune og virksomheder.

Hvad får kommunen og virksomhederne ud af støtten ?

Konkret nævnes markedsføring af virksomhederne og kommunen gennem annoncer i kampprogrammer, på bandereklamer og spilletrøjer som modbydelser. Ligeledes skal idrætsudøverne bruges til markedsføring af produkter og til foredrag mm. På denne måde knyttes idrætten til virksomhederne, der derved kan sole sig i den (forhåbentlige) sportslige succes. Derudover er det meningen, at virksomhederne skal deltage i forskellige arrangementer omkring idrætsbegivenhederne (rejser, middage mv.), således er Teamet også et sted, hvor virksomhederne og kommunerne kan danne uformelle netværk på tværs af faglige og politiske interesser.

4.1.4 Opsamling

Der er indenfor den direkte støtte fundet tre modeller for kommunal støtte: kommunalt administrerede puljer; sponsorater til enkeltklubber/hold eller oprettelsen af en forening/organisation der skal fremme eliteidrætten i kommunen på alle fronter. Blandt disse muligheder har 17 kommuner en pulje, der kan søges til idrætsformål, hvoraf 11 er helt eller delvist rettet mod eliteidrætsformål. Den samlede sum i disse puljer er ca. 11.000.000 kr. på årsbasis. 6 kommuner støtter direkte et hold som sponsor. Her bruges samlet skønsmæssigt 500.000 –

600.000 kr. årligt. I 11 af kommunerne findes/fandtes et Team Idrætskøbing, heraf er 8 fungerende og 7 er kommunalt støttet. Grundidéen med de forskellige Teams er ens, nemlig et samarbejde mellem kommune, idrætsliv og erhvervsliv om at forbedre eliteidrættens vilkår og samtidig give kommune og erhvervsliv PR. Det direkte kommunale tilskud til disse ordninger strækker sig fra 150.000 – 500.000 kr. årligt, derudover kommer den indirekte støtte i form af forbedringer af faciliteter og andet som typisk følger med ordningen, men som ikke ligger inden for Teamets arbejdsområde.

4.2 INDIREKTE STØTTE

Med denne kategori menes støtte, der ikke direkte kommer kommunens idrætsfolk til gode som økonomisk compensation eller tilskud. Denne støtte karakteriseres ved, at den gives til formål, der gør det lettere for eliten at udfolde sig, det være sig i gode faciliteter, hjælp til studie eller job, at gøre det lettere for klubberne at tjene penge, moralsk støtte til de aktive mm. Til trods for denne skelnen mellem direkte og indirekte støtte kan det i flere tilfælde være vanskeligt at se, hvor den ene type støtte ender, og hvor den anden begynder. Opdelingen er alene valgt ud fra en forventning om, at den vil gøre beskrivelsen af kommunernes støtteordninger mere overskuelig som mulig.

4.2.1 Idrætsbyggeri, drift og tilskud

Herunder er medtaget al støtte, der vedrører faciliteter og drift af disse, herunder også tildeling af baner/haltider. Denne kategori er langt den økonomisk tungeste af støttemåderne. 35 af de 52 kommuner nævner, at de vil tage eller har taget hensyn til eliten ved byggeri og drift af faciliteter, mens 17 kommuner bemærker, at der i større eller mindre omfang tages hensyn til idrætsniveau i tildelingen af hal/banetider på anlæggene.

Folkeoplysningsloven

Generelt er der i langt de fleste kommuner stort fokus på at skabe gode rammer for idrætsudfoldelse. I langt de fleste af de adspurgte kommuner gøres der mere, end det er påkrævet i folkeoplysningsloven. Enten gives der forhøjet lokaletilskud til idrætsaktive under 25 år, eller tilskudsrammen er udvidet til også at omfatte aktive over 25 år. Denne type støtte er ikke direkte målrettet eliten, men den kommer naturligvis også de bedste til gode.

Nybyggeri/tilbygninger

Således forholder det sig også med nybygning af idrætsfaciliteter i kommunerne. Nye eller forbedrede faciliteter kommer både elite og bredde tilgode. Således bliver det typisk argumenteret, at faciliteterne til bredden kommer i første række, men når der alligevel skal bygges, kan man lige så godt bruge lidt ekstra midler på tilskuerpladser, VIP-lounges, tv-transmissionsfaciliteter, presserum eller andet, der i højere grad er rettet mod elitens krav. Til gengæld er det i meget få tilfælde, at der ikke tages denne type hensyn, når der bliver projekteret nyt idrætsbyggeri. I enkelte kommuner, typisk de større, bliver der også projekteret deciderede eliteidrætsfaciliteter (stadions, opvisningshaller, visse træningsfaciliteter), hvor eliten har fortrinsret, men det pointeres, at der samtidig eller tidligere er bygget faciliteter til bredden. Endvidere har en del kommuner en målsætning om at give borgerne idrætsoplevelser, og dertil er det nødvendigt at have særligt velegnede faciliteter for at tiltrække disse begivenheder (landskampe mv.). En kommune beretter, at der helt sikkert skal tænkes i tv-transmissionsfaciliteter, tilskuerfaciliteter mv. næste gang der bygges, idet de har haft dårlige erfaringer med utilstrækkelige faciliteter i forbindelse med afholdelse af et par håndboldlandskampe.

Flere nævner, at en pludselig (hurtigere end forventet) stigning i idrætsniveau eller ændrede krav fra sponsorer/forbund i en given idrætsgren har ført til et akut behov for forbedrede faciliteter. Af eksempler på dette kan nævnes fra den mere beskedne ende anlæggelsen af tre fliserækker til tilskuerpladser på stadion pga. fodboldholdets oprykning til serie 1 til det mere omfangsrige byggeri af tribuner og sponsorloge for 10 mill. kr. (kommunens andel heraf 5 mill. kr.).

Elitehensyn ved drift og leje

Ovenstående er i flere tilfælde koblet sammen med gunstige låne- og afdragsordninger, ligesom der i flere tilfælde laves endog meget gunstige lejeaftaler med klubberne. I ovenstående eksempel blev de 5 mill. kr., fodboldklubben skulle betale for opførelsen af tilskuerpladser og sponsorloge, lånt af kommunen. Tilbagebetalingen skal ske over en femårig periode via en forhøjet leje på 5,6 mill. kr. Et andet eksempel er fra en anden kommune, hvor fodboldklubben har lavet en tilbygning til det kommunale

stadion mod at være lejefri de næste 30 år (aftalen godkendt af tilsynsrådet). En lignende model fandt vi i tre tilfælde, hvor kommunen har stillet et stykke jord, hvor der kan bygges, vederlagsfrit til rådighed for en klub. En tredje mere uigennemskuelig model, er, hvor kommunen giver driftstilskud til faciliteter, enten til selvejende institutioner, der lejer ud til klubberne, eller driftstilskud til faciliteter ejet af en klub. Her fandt vi flere tilfælde, hvor kommunen øgede driftsstøtten efter at de selvejende institutioner eller klubber havde foretaget en tilbygning. For eksempel fik en selvejende hal installeret tv-faciliteter, hvorefter kommunen hævdede driftsstøtten med kr. 200.000 årligt. Et andet eksempel er, at visse kommuner står for vedligeholdelsen af faciliteter bygget af klubberne, således at der støttes i form af mandetimer. Et tilsyneladende udbredt fænomen er, at kommunerne laver favorable lejeaftaler i forbindelse med kampe, endog stiller kommunale faciliteter gratis til rådighed, hvorved klubberne kan høste en større indtægt på begivenheden.

Umiddelbart ser en del af denne type indirekte støtteordninger meget uigennemskuelige ud for os, men hvorvidt de er på kant med loven kan vi ikke afgøre. Ligeledes er det næsten umuligt at afgøre det økonomiske omfang af denne type støtte. Sikker er det dog, at det er en type støtte, der har en stor udbredelse.

Favorisering ved fordeling

På trods af at der i 17 af de 52 kommuner sker en vis favorisering af eliten ved fordelingen af hal-/bane-tider, bruges det kun i begrænset omfang direkte af kommunerne til at støtte eliten. Enten foretages fordelingen i samarbejde med klubberne (via idrætsunion eller -samvirke) eller fordelingen foregår på de selvejende institutioner. I langt de fleste tilfælde, hvor eliten forfordeles, er det ikke skrevet ind i retningslinjerne for tildelingen, men aftales i mindelighed. Det skal dog nævnes, at der i flere tilfælde også sker en tildeling af hal/banetider til professionelle klubber på linje med amatørklubberne, ligesom der visse steder stilles særlige træningsbaner til rådighed for professionelle klubber.

De steder, hvor der foregår en forfordeling (typisk i tildeling af mere haltid i randtiderne, om morgenen og sen aften) hævdes det, at det ikke er et problem at give eliten gode vilkår, da der er faciliteter nok. Ét sted bliver det dog

bemærket, at bredde-idrætten i forbindelse med kommunens elitesatsning bliver nødt til at være fleksibel i forhold til træningstider, sådan at eliten kan komme til.

4.2.2 Støtte til og satsning på eliteidrætsbegivenheder.

I over halvdelen af kommunerne er der opmærksomhed på, at idræt også er begivenheder. Der er derfor i langt de fleste af disse kommuner mulighed for at søge underskudsgaranti og/eller tilskud til idrætsarrangementer både bredde- og elitearrangementer. Cirka 10 af disse kommuner har deciderede puljer til elitearrangementer. Af eksempler på puljer kan nævnes en pulje til afholdelse af danske mesterskaber, en pulje til afholdelse af internationale kampe (f.eks. Davis Cup (tennis), landskampe mv.), og en pulje til at forsøge at tiltrække større idrætsbegivenheder. Enkelte af disse kommuner satser direkte på at tiltrække idrætsbegivenheder til kommunen, dels for at give borgerne en oplevelse, dels for at øge idrætsturismen, og dels for at give kommunen omtale. I to kommuner fandt vi kommunalt støttede organisationer, hvis opgave er at tiltrække begivenheder til kommunen. Disse organisationer består på linje med Team Idrætskøbing af kommunen og erhvervslivet. I det ene tilfælde støtter kommunen denne organisation med 500.000 kr. årligt (200.000 fra en idrætspulje og 300.000 kr. fra en erhvervspulje), mens den anden bruger mellem 100.000 og 500.000 kr. årligt. En anden måde at støtte begivenhederne på er, som tidligere nævnt, at stille lokaler/faciliteter til rådighed for arrangørerne. Dette tiltag kan også betragtes på den måde, at de gratis/billige faciliteter gør, at arrangementet kan løbe rundt således, at der er mulighed for flere arrangementer og dermed flere oplevelser til borgerne.

Det er vanskeligt at afgøre det præcise omfang af denne type støtte, men ud fra det, vi har fået oplyst fra de ca. 10 kommuner, der aktivt har støttet arrangementer, drejer det sig om beløb mellem 25.000 kr. til 1,5-2 mill. kr. årligt, typisk ligger beløbene dog mellem 100.000 og 500.000 kr. årligt. Samlet bruger kommunerne i denne undersøgelse mellem 2 og 4 mill. kr. årligt på at tiltrække og støtte begivenheder. Hertil skal lægges, at 2 af de 10 kommuner ikke har oplyst et beløb.

4.2.3 Specielle ordninger

Generelt er der ikke meget fokus på at lave specielle ordninger for eliteidrætsudøvere. De kommuner der har særordninger er typisk også dem, der har et Team Idrætskøbing, eller hvor der støttes op om en ordning iværksat af klubber/foreninger eller Team Danmark. Flere nævner dog, at de ser positivt på henvendelser fra klubber osv. hvis der er særlige problemstillinger. Ligeledes hævder flere, at der er kort til toppen/borgmesteren. På baggrund af dette forestiller vi os, at der er flere kommuner, hvor ansættelser på særlige vilkår foregår.

Skoleordninger, lektiehjælp

I 7 af de 52 kommuner fokuseres der på, at eliteidrætsudøvere/unge talenter også har brug for uddannelse, eller måske mere præcist har brug for en fleksibel uddannelse, hvor der er tid til træning. Der findes forskellige ordninger i de 7 kommuner, hvoraf nogle er iværksat og fungerer, nogle er politisk vedtaget og er finansieret, og andre igen er på tegnebrættet. Typisk søger ordningerne at være et supplement til de eksisterende Team Danmark ordninger³, idet de enten er for en anden målgruppe (9. og 10. klasse), eller er en udvidelse af Team Danmark ordningen med mere træningstid, foredrag mm. Omfanget af de forskellige ordninger varierer tilsvarende. Én kommune har et idrætsakademi (gymnasium, HH, teknisk skole) for de 15-18 årige i 4 udvalgte idrætsgrene. I skemaet er der indtænkt træningstid, der er mulighed for bolig og lektiehjælp, og der er obligatorisk undervisning i idrætsteori. Målgruppen er alle med interesse for at dyrke idræt på højt niveau. Til dette projekt yder kommunen 300-400.000 kr. årligt. Lignende ordninger arbejdes der på i minimum to andre kommuner. Én kommune har en ordning, der ikke er helt så omfattende men inkluderer træningstid i skemaet og foredrag én gang om måneden. Denne ordning henvender sig til udøvere under Team Danmark niveau, og idrætsudøverne indstilles af de lokale klubber. En anden kommune har samarbejde med den lokale ishockeyklub om, at klubben bidrager til kommunens 10. klassers idrætstimer (ikke eliterettet) med foredrag og andre aktiviteter som modydelse for et sponsorat. En enkelt kommune vil arbejde på at gøre hele uddannelsessystemet fleksibelt således, at det giver optimale muligheder for eliteidræts-

³ Team Danmark gymnasiordninger er forskellige former for forlængende ungdomsuddannelser med større eller mindre grad af tid til træning indtænkt i skemaet.

udøverne. Ud over disse ordninger findes der i flere kommuner såkaldte sportscolleges, men de har kun været nævnt i begrænset omfang som noget, kommunerne har kontakt med. Enkelte har støttet et sportscollege ved enten at stille byggegrund til rådighed eller ved at stille faciliteter til rådighed, og kun et enkelt sted har kommunen været direkte involveret ved opstarten af et sportscollege.

Da de fleste ungdomsuddannelser, gymnasier o.l. sorterer under amterne, må det formodes, at kommunerne kan have et begrænset kendskab til samarbejdet mellem disse institutioner og idrætten. Yderligere har vi her kun medtaget ordninger, der ligger udover de ordninger, der findes gennem Team Danmark.

Ansættelser

I 3 tilfælde har kommunen medvirket til ansættelser/uddannelsesforløb af eliteidrætsudøvere med det formål at give dem mulighed for både at træne og at have et arbejde/læreplads (f.eks. nedsat tid, begrænsede arbejdsopgaver eller andet). Det er dog vores fornemmelse, at det foregår i flere kommuner, selvom vores materiale ikke direkte underbygger denne påstand.

I to tilfælde er eliteidrætsudøvere ansat i kommunen med det formål at være konsulent for idrætslivet og ungdommen. I begge tilfælde er det store idrætsprofiler, der er ansat som konsulenter. Hvilke præcise opgaver disse konsulenter skal løse er vanskeligt at svare på, men foredrag i klubber og på skoler blev dog nævnt begge steder, ligesom hjælp til træningsplanlægning mv. blev nævnt som mulige arbejdsopgaver. Selvom arbejdsbeskrivelserne ikke er helt klare er udgiften til konsulenter (8 stk.) i den ene af de to kommuner ganske omfattende nemlig 1 mill. kr. årligt. Som noget specielt er der i en enkelt kommune ansat en koordinator af eliteidrætsområdet. Det er denne persons arbejdsopgave at føre kommunalbestyrelsens beslutninger på området ud i livet.

Som det ses er denne type støtte til eliteidrætten ikke særlig udbredt i kommunerne, men vi formoder, at der er flere ansættelser i særlige stillinger i kommunalt regi, end vi her har kunnet afdække. Denne formodning baseres på, at

der i flere kommuner er den holdning, at "*er der et problem, så finder vi en løsning*".

4.2.4 Andre indirekte støttemåder

Ud over de ovennævnte støtteformer skal her til sidst nævnes et par ikke uvæsentlige måder at støtte eliteidrætten på.

Reklamerettigheder

En særlig måde for kommunen at yde indirekte støtte er, som tidligere nævnt, ved at give eliteklubberne favorable vilkår til at tjene penge.

Tidligere er nævnt, hvordan kommunerne giver billig endog gratis hal/bane tid til kampe, hvor klubberne kan tjene på entréen. Ligeledes ses det, omend kun i tre tilfælde, at kommunerne overlader tegningsretten til bandereklamer til klubberne, enten gratis eller mod en meget lille andel af indtjeningen (ml. 5% og 15 %⁴). Tildeling af bandereklamer, specielt på fleksible reklamer, er formodentlig væsentlig mere udbredt, end vi her har kunnet afdække, men på den anden side går pengene jo heller ikke nødvendigvis til klubbernes elitehold. Det skal dog nævnes, at i et enkelt tilfælde er tegningsretten til reklamerne givet til en professionel klub.

Moralsk støtte

Meget udbredt er at yde forskellige former for moralsk støtte til de udøvere, der har ydet en speciel indsats, eller overfor større idrætsarrangementer i kommunen. Flere kommuner nævner, at borgmesteren gerne møder op til større arrangementer.

Der findes forskellige udgaver af den moralske støtte. Stort set samtlige kommuner afholder en årlig hyldest af mestre i kommunen. Der er meget stor forskel på, hvor niveauet for invitationen til disse arrangementer ligger. I nogle kommuner er det kun danske mestre og opefter, og i andre kommuner hyldes også oprykkere fra f.eks. serie 3 til serie 2. Derudover har mange tradition for at hylde idrætsfolk, der særligt udmærker sig (OL-vindere o.l.), med en officiel modtagelse/reception på rådhuset, hvor den eller de udøvere, det drejer sig om, hyldes særskilt. I forbindelse med det årlige arrangement og særarrangementerne giver de fleste kommuner en gave, derudover har enkelte

⁴ I tilfældet med de 15 % går pengene fra reklamer i en samlet pulje, der går tilbage til eliteklubberne.

kommuner tradition for at give klubben med mesteren en check. I nærværende undersøgelse nævnes priser for arrangementer fra 5-6000 kr. op til 200.000 kr. (sidstnævnte har et væsentlig større deltagerantal end det første), typisk dog i størrelsesordenen 30.000 – 70.000 kr. Gavernes størrelse varierer også meget, der gives alt fra et glas til en check (ikke nærmere angivet beløbsstørrelse).

I forbindelse med større idrætsbegivenheder er politikerne, som før nævnt, i mange kommuner villige til at stille op, og i flere kommuner nævnes det samtidig, at kommunen derudover gerne er vært ved en reception eller banket, hvor arrangementet (og kommunen) profileres.

4.2.5 Opsamling

Indenfor den indirekte støtte er der en lang række af modeller i kommunerne. Den økonomisk tungeste og mest omfattende er bygning og tilbygning af faciliteter rettet mod eliten. Bygningen af faciliteter kan understøtte eliteidrætten på to måder. At bygge faciliteter støtter idrætten generelt og dermed også eliten, idet alle får bedre faciliteter, men der kan også gøres ekstra ud af at honorere elitens krav til faciliteter, hvilket naturligvis øger omkostningerne ved de enkelte projekter. Hermed menes bygning af særlige træningsfaciliteter, bygning af tilskuerciliteter, VIP-lounges, tv-faciliteter, presseløgere mm. Det er ikke muligt at afgøre det økonomiske omfang af denne støtte, da det er vanskeligt at bestemme, hvornår et byggeri er til idrætten generelt, og hvornår den rettes til eliten specifikt. Sikker er det, at der går adskillige millioner til bygning af faciliteter, og da langt de fleste kommuner nævner, at der tages hensyn til elitens krav ved til- og nybygning, antager vi, at eliten på denne måde understøttes væsentligt. Af andre støtteordninger, der omfatter anlæg og faciliteter, fandt vi driftstilskud, favorable lejeordninger og favorisering ved tildeling af hal- og banetider. Støtten på disse områder er måske ikke så økonomisk omkostningsfuld men indikerer en vis velvillighed overfor eliteklubberne.

Under den indirekte støtte er også placeret støtten til idrætsbegivenheder, både de stævner mv., klubberne selv arrangerer, og de større begivenheder, kommunerne køber sig til (landskampe osv.). Der har kunnet spores en vis interesse for at støtte og tiltrække idrætsbegivenheder, idet

10 kommuner oplyste, at de har været aktive på dette område, og væsentlig flere hævder, at de vil støtte, hvis det bliver aktuelt. De 10 kommuner bruger tilsammen mellem 2 og 4 millioner årligt på området.

Særlige ordninger såsom at skaffe uddannelsespladser, arbejde og bolig til eliteidrætsudøvere er der indtil videre kun begrænset fokus på i kommunerne. I blot 7 kommuner er der taget aktive skridt i retning af at sikre eliteidrætsudøvere uddannelse, mens blot 3 kommuner nævner, at de har ansat eliteidrætsudøvere i en eller anden form for stilling. Det skal dog nævnes, at vi har en antagelse om at specielt ansættelser og anskaffelser af lærepladser finder sted i et større omfang, end undersøgelsen har kunnet afdække. Dette baserer vi bl.a. på udtalelser fra enkelte kommuner om, ”*at der er kort vej til toppen*” og endvidere ”*er der et problem, finder vi en løsning*”.

Yderligere to indirekte støtteformer har denne undersøgelse kunnet afdække. Den første er meget konkret, nemlig overgivelse af tegningsretten på reklamer til klubberne mod et meget lille beløb (5% - 15 % af indtjeningen). Denne støtteform blev dog kun konkret fundet i 3 tilfælde. Støtteformen kan sammenlignes med den tidligere nævnte at give klubberne favorable lejevilkår også i forbindelse med kampe. Begge støttemåder gør det lettere for klubberne at tjene penge. Vi formoder, at der i flere kommuner gøres hvad der gøres kan for at ”gøre livet lettere” for foreningerne, således at de kan tjene penge. Det skal understreges, at pengene tjent på denne måde ikke nødvendigvis udelukkende går til eliteformål i klubberne.

Til sidst en mindre konkret støtteform nemlig den moralske støtte. I nærværende undersøgelse omfatter denne støtteform den årlige sammenkomst på rådhuset for mestre mv., arrangementer for idrætsudøvere der særligt har udmærket sig og til sidst kommunens traktementer i forbindelse med større idrætsbegivenheder. Denne støtteform er særdeles udbredt blandt kommunerne, idet stort set samtlige kommuner kunne fortælle om et årligt arrangement, hvor de lokale mestre hyldes og endvidere, at borgmesteren da gerne stiller op ved særlige begivenheder. Omkostningerne for denne type støtte er ikke store i de enkelte kommuner, hvor der bruges mellem 30.000 og 70.000 kr årligt dertil. Sam-

menlagt giver dette dog en udgift på omkring 2 millioner for de ca. 50 kommuner.

4.3 TEAM DANMARK

Generelt er kommunerne positivt stemt overfor Team Danmarks tilstedeværelse i kommunen qua Team Danmark centrene. De fleste nævner, at når først centrene er kommet til kommunen har kommunen og Team Danmark et tæt samarbejde. Én kommune betegner direkte samarbejdet som et "yde-nyde forhold", hvor Team Danmark skal yde noget f.eks. i form af indkøb af redskaber eller lignende for at kunne nyde godt af kommunens gæstfrihed (lokaler til rådighed mm.). Omvendt nyder kommunerne også godt af at have et Team Danmark center, idet det betyder en opgradering af allerede eksisterende faciliteter eller en forbedring af nybyggeri. En model ser ud til at være, at når en kommune alligevel skal bygge nye idrætsfaciliteter tager man kontakt til Team Danmark for at høre om de vil medfinansiere projektet og derved opgradere det. På den måde "får man mere for pengene". I disse tilfælde er det kommunen, der tager kontakt til Team Danmark, men i de fleste tilfælde nævner informanterne, at det er lokale klubber, idrætssamvirker eller Team Danmark der har taget initiativ, til at få centret til kommunen. Enkelte kommuner har selv taget initiativ, for derefter at bede den lokale klub være "vært". Typisk går det ud over de lokale klubber i form af færre træningstider, har

deres træningsfaciliteter bliver Team Danmark-center. På den anden side betyder det ofte at faciliteterne opgraderes således at den lokale klub får bedre forhold.

Uanset hvordan kontakten er opstået, nævner langt de fleste kommuner, at de bakker op om at have Team Danmark i kommunen - ikke mindst økonomisk. Det har ikke været muligt at finde ud af, hvor store udgifterne for kommunerne er i forbindelse med Team Danmark centrene, men sikkert er det, at det er en udgift for kommunen at have et Team Danmark center. Om det opvejes af værdien af det, der kommer retur, forbedrede faciliteter og omtale, vides ikke.

Ser vi samlet på de initiativer kommunerne tager, ser det ikke umiddelbart ud til at konkurrere med Team Danmark. I de fleste tilfælde søger kommunerne med deres initiativer at understøtte Team Danmark. Dette ses bl.a. i de tilfælde, hvor kommunerne har en særlig ordning (Team Idrætskøbing eller andet). Da nævnes det typisk, at man ikke går ind og overbygger Team Danmarks ordninger. Et konkret eksempel er Team Herlev, der direkte nævner, at Team Herlev går ind og støtter der, hvor Team Danmark ikke gør det, og kommer Team Danmark med støtte, trækker Team Herlev sig tilbage.

Bilag

Grunde til at kommunerne beskæftiger sig med eliteidræt

I forlængelse af ovenstående beskrivelse af kommunernes politik på eliteidrætsområdet og de forskellige støtteformer forekommer det naturligt at give forskellige mulige forklaringer på, hvorfor kommunerne har interesse i at beskæftige sig med eliteidræt. Ved gennemgangen af materialet tegner sig et billede af forskellige holdninger til eliteidræt. Disse holdninger formodes at have indflydelse på, hvordan og hvorfor man støtter eliteidræt i kommunerne.

Et af de elementer, som dukker op flere steder i materialet, er en interesse for og et problem med at håndtere den udvikling, der sker mod **professionalisering af eliten**. Flere kommuner er interesseret i at støtte de nye aktieselskaber, som bliver dannet som overbygning til idrætsforeningerne. Men kommunalfuldmagten tillader ikke, at kommunerne støtter private virksomheder. Kommunen er således nødt til at beskæftige sig med dette område mere intensivt end tidligere for at holde sig inden for lovens rammer. Denne tendens understøttes af Mogens Karbo (Kommunernes Landsforening), som fortæller, at han har et stigende antal henvendelser om, hvor grænsen går for, hvordan kommunen kan hjælpe de professionelle klubber.

En anden holdning man møder i interviews og formulerede politikker er, at **elite skaber bredde** og, at eliten skal inspirere bredden. En borgmester skriver således i en reklameavis for et Team at, "*Sportslivet i "Idrætsskøbing (red.)" rummer såvel bredden som eliten. Elitesporten er med til at skabe interesse for – og dermed styrke breddeidrætten, som til gengæld er en forudsætning for sport på et højere plan. Bredde og elite er gensidigt afhængige af hinanden, og ingen af delene kan undværes.*" Man få her et billede af, at elite og bredde har sammenfaldende interesser. Kommunerne har altså en forestilling om, at for at få et velfungerende idrætsliv i kommunen er det nødvendigt, at man også har eliteidræt.

En tredje holdning man ser er, at eliteidræt er et vigtigt led i at få **kommunen på "landkortet"**. "*Eliteidrætten er med til at markedsføre Kommunen og med til at give indbyggerne i "Idrætsskøbing (red.)" Kommune god underholdning*". Eliteidræt antages således at hjælpe med til at gøre kommunen kendt og attraktiv samt medvirke til at tiltrække arbejdskraft.

I forlængelse af ovenstående er der flere kommuner, der har den holdning, at der er **mange penge i erhvervslivet til eliteidræt**, og at der gennem eliteidræt kan genereres mange penge til kommunen. En kommune skriver "*Der vil i de kommende år være hård konkurrence mellem de 8-10 største byer i Danmark om at tiltrække eliteidrætten og de store idrætsarrangementer. Arrangementer som kan give omtale, profilering og turisme. Idrætsfonden Danmark og enkelte af DIF's specialforbund har lavet beregninger, der viser, at der er gode indtjeningsmuligheder i forbindelse med afholdelse af store idrætsarrangementer.*" Der bliver således tegnet et billede af, at det ud fra et erhvervspolitisk synspunkt kan være profitabelt at involvere sig i eliteidræt.

Endnu en grund til den stigende interesse i kommunerne for at støtte eliteidræt kan være, at der er udført et **større lobbyarbejde** fra klubberne, Team Danmark og/eller Danmarks Idræts Forbund (DIF). Af de forskellige oplæg og politikker, som er blevet tilsendt, fremgår det, at repræsentanter fra DIF eller Team Danmark har deltaget eller givet inspiration til arbejdet. Flere af politikkerne angiver også, at man har ladet sig inspirere af andre kommuner. Interessen kan også skyldes, at klubberne har haft et støtte incitament til at bede kommunen om støtte i deres forsøg på at følge med den stigende professionalisering i idrætten.

Det sidste punkt, der her skal peges på som en mulig forklaring på den stigende interesse for at inddrage eliteidræt i den kommunale politik, er, at det i dag er legitimt at interessere sig for

eliteidræt. Der er i dag kommuner, som står frem i pressen og profilerer sig positivt på at gøre en masse for eliten. Dette kan medføre, at der sker en form for dominoeffekt, hvor kommuner bliver nødt til at udforme en politik for at "følge med udviklingen". Som én udtaler det : " *Det er ikke længere "forbudt" at tale om eliten*". En anderledes forklaringsmodel kan være, at man nu har lavet politikker på de kommunale "high politics"-områder som f.eks. socialpoli-

tik og beskæftigelse og nu er begyndt at lave politikker på områder, hvor der ikke har været tradition for at formulere en politik.

Ovenstående skal ikke forstås som en udtømmende forklaring på, hvorfor kommunerne er begyndt at beskæftige sig med eliteidræt. Derimod er det et forsøg på at opstille nogle medvirkende årsager til, at eliteidræt er kommet på den kommunalpolitiske dagsorden.

Bilag

Diskussion af data

Undersøgelsen afgrænser sig til 53 af landets 275 kommuner. Målet i udvælgelsen af kommunerne er ikke at gøre undersøgelsen repræsentativ. Målet er derimod at sikre størst sandsynlighed for, at kommunerne arbejder med eliteidræt. Der er efterfølgende arbejdet med den antagelse, at det er de store kommuner, de kommuner der bruger flest penge på idræt og fritid, samt de kommuner der har Team Danmark centre, der støtter eliten mest.

Udvælgelsen har betydning for, hvad man kan læse ud af undersøgelsens resultat. Det forventes, at de udvalgte kommuner er dem, som har størst sandsynlighed for at arbejde med eliteidræt. Det betyder, at størstedelen af de kommuner, der ikke er med i undersøgelsen, ikke forventes at indrage eliteidræt i nævneværdig grad som politikområde. Dog synes tendensen at være, at en kommune, uanset størrelse, med en klub på ekstraordinært højt niveau, typisk vil yde en form for støtte.

Med hensyn til den konkrete støtte, kommunerne yder, er der en vis usikkerhed, idet beskrivelsen heraf baseres på udsagn fra én enkelt embedsmand, som muligvis ikke har alle oplysninger som han/hun blev interviewet om, på trods af at interviewguiden blev udsendt. Samtidig kan det være vanskeligt at huske årsager til beslutninger, ligesom præcise beløbsangivelser sjældent er muligt. Når man ser på de størrelser, der er opgivet, skal det ses som et minimums beløb af, hvad der bruges i kommunerne, da der var flere kommuner, der ikke kunne oplyse beløb, men blot oplyste at de støtter eliten.

Af ovenstående grunde er det ikke muligt ud fra nærværende undersøgelse at afgøre det præcise omfang af den kommunale støtte til eliteidrætten i Danmark. Men det, som er registreret, er det, der minimum foregår i kommunerne.

Bilag

Konklusion

Af de 53 undersøgte kommuner er halvdelen (26) interesserede i at arbejde med eliteidræt. Det ses ved at de enten har nedskrevet en besluttet politik på eliteidrætsområdet, eller vil gøre det. At så mange kommuner er interesserede i at nedskrive en politik på området må betragtes som et markant fund.

Der er bemærkelsesværdigt få variationer i de forskellige kommuners politikker. De primære indsatsområder er træner- og lederudvikling; udbygning af trænings- og opvisningsfaciliteter; at samle kommunens elite; at starte et "Team Idrætskøbing" og at lave "ambulancetjeneste". Disse ting gøres ofte for at profilere kommunen og derved "komme på landkortet". Der argumenteres endvidere flere steder for, at "elite skaber bredde", hvilket betyder, at det er nødvendigt at støtte eliten, hvis man ønsker at fremme bredden.

Der er imidlertid stor variation i de konkrete støtteordninger, som her er delt op i direkte støtte og indirekte støtte. Oprettelsen af elitepuljer, sponsorater og dannelse af Teams viser, at kommunerne også er interesserede i at handle konkret på området. Dog er det endnu ikke det store omfang den direkte støtte andrager, men det skal ses i lyset af, at det tilsyneladende er inden for de sidste 5-10 år, at disse støtteformer er taget i brug.

Den indirekte støtte er mere omfangsrig i både støtteformer og økonomisk omfang end den direkte støtte. Specielt andrager kommunernes

udgifter på bygge- og anlægsområdet store summer. Dette er ikke så bemærkelsesværdigt, da anlæg af faciliteter er meget omkostningsfuldt i sig selv. Ved anlæggelser er kommunerne i dag meget velvillige over for eliteidrættens krav og ønsker. Mest interessant omkring den indirekte støtte er kommunernes opfindsomhed i tilskud til leje og drift. Et andet overraskende resultat er, at der både er fundet støtte til amatører og professionelle.

Sammenfattende kan siges, at rapportens to mest markante fund er, at kommunerne indenfor de seneste 10 år dels har formuleret en egentlig politik på eliteidrætsområdet og dels har vist en vilje til at understøtte eliten i praksis, f.eks. ved oprettelsen af de særlige "Teams". Hvorvidt støtteomfanget i antal kr. er markant større, end det har været tidligere, er ikke til at bedømme. Ligeledes er det ikke muligt ud fra nærværende undersøgelse at afgøre, om der er sket en udvikling i antallet af forskellige støtteformer. Sikkert er det dog, at der er blevet mere åbenhed om støtten til eliten.

Grundene til den større fokusering på eliteidræt i kommunerne er formodentlig mange. Den stigende professionalisering af idrætten har skabt problemer for kommunernes eksisterende støtteordninger, og yderligere ser der ud til at være blevet legitimt for kommunerne at sige, at de støtter eliteidræt. Endvidere ser det ud til, at der er skabt en trend blandt kommunerne, at hvis den vil være en moderne kommune, er det nødvendigt at beskæftige sig med eliteidræt.

BILAG 1 – METODE

Undersøgelsen benytter sig af interviews med kommunerne samt indsamling af skriftligt materiale (primært idrætspolitikker), som kommunerne indsendte.

Udvælgelse af kommuner

Kommunerne blev udvalgt på baggrund af størrelse, tilskud til fritid og idræt pr. indbygger samt det indtryk, som vi havde af kommunerne. Der blev primært lagt vægt på kommunernes størrelse. Efterfølgende blev det kontrolleret, om der var geografisk spredning. Grunden til disse udvælgelseskriterier var, at vi ville snakke med de kommuner, hvor der var størst chance for at finde en eliteidrætspolitik, eller hvor der var størst chance for, at kommunerne prioriterer eliteidrætten. De udvalgte kommuner kan ses i bilag 3.

Interview med kommunerne

Der blev i uge 39 og 40 skrevet brev til kultur og fritidsforvaltningerne i kommunerne (se bilag 4), som beskrev undersøgelsens indhold samt et tidspunkt for, hvornår vi ville forsøge at kontakte dem telefonisk.

Der blev udarbejdet en semistruktureret interviewguide (se bilag 5), som blev brugt til at lave telefoninterview med de 53 udvalgte kommuner. Der blev gennemført 52 interviews. Én kommune ønskede ikke at deltage i et interview da de ikke følte at de havde tid til det men sendte deres politik på området. Interviewene blev gennemført over tre uger og blev optaget på bånd, hvorefter indholdet blev meningsudskrevet. Interviewne er således ikke blevet transkriberet i traditionel forstand. Dette betyder selvfølgelig, at der er en del information, der er gået tabt, men da indholdet der skulle ekstraheres var forholdsvis konkret, forventes der ikke større fejlkilde her.

Indsamling af idrætspolitikker

I brevet, som blev sendt ud til kommunerne (bilag 4), havde vi anført, at vi gerne ville have tilsendt, hvad de havde af skriftligt materiale om eliteidræt og idræt i kommunen. Under interviewne blev informanterne igen opfordret til at sende, hvad de havde.

BILAG 2 – GRUPPERING AF KOMMUNER EFTER INTERESSE FOR ELITEIDRÆT

A. Kommuner med separat eliteidrætspolitik ⁵ (3)⁶

- 16 Helsingør Kommune
- 37 Odense Kommune
- 51 Aalborg Kommune

B. Kommuner med idræts- eller kulturpolitik der indeholder afsnit om elite ⁷ (10)

- 2 Allerød Kommune
- 3 Ballerup Kommune
- 6 Esbjerg Kommune
- 9 Frederiksberg Kommune
- 15 Haderslev Kommune
- 17 Herlev Kommune
- 18 Herning Kommune
- 38 Randers Kommune
- 41 Silkeborg Kommune
- 52 Århus Kommune

C. Kommer der overvejer eller planlægger at inddrage eliten i en kommende politik ⁸ (12)

- 7 Farum Kommune
- 8 Fredericia Kommune
- 10 Frederikshavn Kommune
- 13 Glostrup Kommune
- 14 Greve Kommune
- 22 Holbæk Kommune
- 23 Holstebro Kommune
- 28 Ikast Kommune
- 33 Lyngby-Taarbæk Kommune
- 40 Rødovre Kommune
- 45 Sønderborg Kommune
- 49 Vejle Kommune

D. Kommuner der har eller påtænker en idrætspolitik med kun lidt eller ingenting om eliten.⁹ (17)

- 5 Brøndby Kommune
- 11 Gentofte Kommune
- 12 Gladsaxe Kommune
- 19 Hillerød Kommune
- 20 Hjørring Kommune
- 24 Horsens Kommune
- 25 Hvidovre Kommune
- 26 Høje-Taastrup Kommune
- 27 Hørsholm Kommune
- 31 København Kommune
- 32 Køge Kommune
- 35 Nyborg Kommune
- 39 Roskilde Kommune
- 42 Slagelse Kommune
- 48 Vallensbæk
- 50a Viborg Kommune
- 50b Vojens Kommune

E Kommuner med ingen idrætspolitik og uden planer herom¹⁰ (11)

- 1 Albertslund Kommune
- 4 Brovst Kommune
- 21 Hobro Kommune
- 29 Ishøj Kommune
- 30 Kolding Kommune
- 34 Nakskov Kommune
- 36 Næstved Kommune
- 43 Svendborg Kommune
- 44 Søllerød Kommune
- 46 Tommerup Kommune
- 47 Tårnby

⁵ A : Kommuner med separat eliteidrætspolitik
Disse kommuner har en separat eliteidrætspolitik, der er meget udførlig.

⁶ Tallet i parentes angiver antallet af kommuner i gruppen.

⁷ B : Kommuner med idræts- eller kulturpolitik der indeholder afsnit om elite.
Disse kommuner har idrætspolitik/fritidspolitik, der indeholder et afsnit om elite, og som beskriver, hvad man vil gøre for eliten.

⁸ C : Kommer der overvejer eller planlægger at inddrage eliten i en kommende politik
På tænker/overvejer at inddrage eliteidræt som noget specielt i en kommende politik. Denne gruppe indeholder både de kommuner, der er i gang med at udforme en idrætspolitik, og hvor der ligger oplæg til politikker, og de kommuner hvor informanten i forvaltningen mente, at det var noget, der ville blive inddraget i en fremtidig revision af politikområdet.

⁹ D : Kommuner der har eller påtænker en idrætspolitik med kun lidt eller ingenting om eliten. I denne gruppe indgår de kommuner, der blot nævner, at der også skal være plads til eliten samt de kommuner, der slet ikke kommenterer eliteidræt.

¹⁰ E : Kommuner med ingen idrætspolitik og uden planer herom
Disse kommuner har ingen planer om at lave en politik for idrætsområdet og dermed heller ikke på eliteidrætsområdet.

**BILAG 3 – UDVÆLGELSESKRITERIER
FOR VALG AF KOMMUNER**

Ind- sendt mate- riale	Kommune	indbygger- tal 1999	Udgifter pr. indbygger til sport og fritid i 99 ¹¹	*			
*	Albertslund	29.331	1.507			Ikast	22.717 1.393
*	Allerød	22.943	1.047	*		Ishøj	21.023 2.122
*	Ballerup	45.317	1.123	*		Kolding	61.573 1.120
	Brovst	8.475	736			København	495.699 1.074
	Brøndby	34.354	1.118			Køge	38.820 1.432
*	Esbjerg	82.949	1.132			Lyngby- Taarbæk	50.609 2.102
	Farum	18.746	2.080			Nakskov	15.486 1.382
*	Fredericia	48.066	843			Nyborg	18.765 1.449
*	Frederiksberg	90.327	1.007	*		Næstved	46.536 860
*	Frederikshavn	34.853	1.264	*		Odense	183.912 1.563
	Gentofte	67.957	1.236	*		Randers	61.983 1.149
	Gladsaxe	61.867	1.541	*		Roskilde	52.572 1.605
	Glostrup	20.229	2.017	*		Rødovre	36.317 1.605
	Greve	47.859	775	*		Silkeborg	52.360 1.220
*	Haderslev	31.827	539	*		Slagelse	36.463 1.127
*	Helsingør	59.492	1.223	*		Svendborg	42.905 1.003
	Herlev	27.365	1.456	*		Søllerød	31.362 1.381
*	Herning	58.016	1.492	*		Sønderborg	30.011 828
	Hillerød	36.453	1.196	*		Tommerup	7.755 807
	Hjørring	35.493	1.014	*		Tårnby kommune	39.402 1.264
	Hobro	15.211	601	*		Vallensbæk	12.047 1.447
	Holbæk	33.864	1.105	*		Vejle	54.136 1.216
	Holstebro	40.448	1.034	*		Viborg	42.107 1.338
*	Horsens	56.803	837	*		Vojens	16.778 943
	Hvidovre	49.270	1.103	*		Aalborg	161.161 1.334
*	Høje Taastrup	45.948	978	*		Århus	284.846 1.004
*	Hørsholm	23.648	1.258			Gennemsnit for udvalgte kommuner	57.443 1.198

*Kilde : Indenrigsministeriets Kommunale Nøgletal
2000 (fra www.im.dk)*

¹¹ Udgifter til sport og fritid indeholder "bruttoudgifter til fritidsområdet og fritidsfaciliteter, herunder idrætsanlæg; bruttoudgifter til til folkeoplysning bl.a. tilskud til foreninger.

BILAG 4 – BREV TIL KOMMUNERNE

København, 29/9 2000

X Kommune
Kultur og Fritidsforvaltningen

Til rette vedkommende

Vedr. Undersøgelse af kommunernes involvering i eliteidræt.

Der er gennem de senere år opstået en øget interesse for eliteidrætten i kommunerne. Vi ønsker i denne undersøgelse at afdække hvor udbredt denne interesse er, samt at undersøge hvordan denne interesse bliver konkretiseret i et bredt udsnit af de danske kommuner. Undersøgelsen er bestilt af kulturministeriet og er et bidrag til det igangværende udvalgsarbejde over eliteidrætten i Danmark.

Vi ønsker derfor et telefonisk interview med den medarbejder i den kommunale forvaltning, der har det bedste overblik over kommunens indsats på idrætsområdet generelt og på kommunens indsats på eliteidrætsområdet specifikt. Samtidig er det vores håb at kommunen vil være os behjælpelig med at sende det materiale om idrætspolitik der er tilgængeligt (det være sig en formuleret idrætspolitik, handlingsplaner på området eller andet af interesse). Materialet bedes sendt til Institut for Idræt, Att. Eliteidrætsundersøgelse, Nørre Allé 53, 2200 Kbh N.

Med dette brev følger en oversigt over de emner vi vil komme til at berører i interviewet. Interviewet vil tage ca. 30 minutter.

I håb om at kommunen ønsker at deltage i undersøgelsen vil De blive kontaktet af os xxxdag den xxxx mellem klokken xx og xx . Vi beder dem maile tilbage, hvorvidt De ønsker at deltage og om det ønskede tidspunkt passer Dem, ligeledes bedes De maile tlf. nr. på den medarbejder vi skal tale med. Mail på: DK_Henrik@hotmail.com

Med venlig hilsen

Simon Rask og Henrik Larsen

De områder/spørgsmål der som udgangspunkt interesserer os og som danner grundlag for den senere rapport er:

- 1) **Har kommunen en formuleret eliteidræts-politik eller er en politik under udarbejdelse, og hvad indeholder den ?**
- 2) **Yder kommunen direkte økonomisk støtte til eliten og i hvilken form og udstrækning ?**
 - Er der nogle idrætsklubber der for støtte ud over det der er krav om i Folkeoplysningsloven?
 - Ydes der tilskud/underskudsgaranti til stævner eller lignende?
- 3) **Yder kommunen anden form for støtte til eliten ?**
 - Har kommunen inden for de sidste 5 år ydet støtte til udbygning af tilskuerpladser/VIP-lounges/opvisningsfaciliteter specielt til den lokale elite/ andet der primært er rettet mod eliten ?
- Hvorledes fordeles faciliteterne, tages der særlige hensyn til eliten ?
- 4) **Er kommunen involveret i særlige ordninger rettet mod eliten ?**
 - Er der et samarbejde i kommunen med erhvervslivet om at sikre eliten gode forhold ?
 - Gøres der noget for at tiltrække talenter til kommunen ?
 - Hjælper man eliteidrætsfolk/trænere med bolig, uddannelse, arbejde ?
 - Bliver der gjort noget for at sikre eliteidrætsfolk der er ved at trække sig tilbage ?
- 5) **Har kommunen kontakt til TEAM DANMARK systemet:**
 - Har kommunen nogen kontakt til et eventuelt TEAM DANMARK center i kommunen ?
 - Hvem var initiativtagerne til at få et TEAM DANMARK center til kommunen?

BILAG 5 – INTERVIEWGUIDE

Indledning: Hvem er vi. Må vi optage?

Hvem tales der med :

Eliteidrætspolitik (EIP):

- Findes der en EIP, eller er den eventuelt under udarbejdelse?
- Hvad er indholdet i den?
- Indeholder EIP en overordnet strategi? Hvilken?
- Er der en social dimension i EIP?
- Hvornår blev politikken formuleret?
- Hvordan/hvorfor er den kommet til verden?/

Direkte støtte:

- Er der nogle idrætsklubber der for støtte ud over det der er krav om i Folkeoplysningsloven?
- Er der specielle puljer til eliten?
- Er der nogen form for direkte støtte til klubber/trænere/udøvere?
- Er der nogen hold/spillere/aktive der modtager TD-støtte i kommunen?
- Er der stipendiater til dygtige udøvere (evt. talenter)?
- Hvordan blive man udvalgt til støtten/Efter hvilke principper ydes tilskud?
- Ydes der tilskud til deltagelse i stævner/kurser eller lign. (hvor meget og efter hvilke kriterier?)
- Ydes der tilskud/underskudsgaranti til stævner eller lignende?
- **Hvor stor er den støtte i kr?**

Indirekte støtte:

- Har kommunen inden for de sidste 5 år ydet støtte til udbygning af tilskuerpladser/VIP-lounges/opvisningsfaciliteter specielt til den lokale elite/ andet der primært er rettet mod eliten.
- Gøres der noget særligt for at gøre faciliteterne mere TV/presse-venlige (gulvbelægninger, presselokaler andet).
- Er kommunen med til at fordele tider? Bliver der taget specielle hensyn til eliten i

denne situation? (det bliver meget subjektive svar vi får her !)

- **Hvor stor er den støtte i kr.?**

Specielle satsninger/ordninger:

- Er der et samarbejde i kommunen med erhvervslivet om at sikre eliten gode forhold?
- Er der specielle ordninger med skoler/gymnasier/mm. som sikre eliten gode udfoldelsesmuligheder i kommunen?
- Gøres der noget for at tiltrække talenter til kommunen
- Hjælper man eliteidrætsfolk/trænere med bolig, uddannelse, arbejde?
- Bliver der gjort noget for at sikre EI-folk der er ved at trække sig tilbage?
- Bliver der gjort noget for at sikre dem arbejde/uddannelse/andet?
- Er idræt et opprioriteret område i kommunernes forvaltning? (informants vurdering)
- Er der nogen danske mestre i kommunen?
- Bliver der gjort noget særligt for dem?
- **I hvilket omfang støtter man med kommunale midler til disse aktiviteter?**

Kontakt til TD-systemet:

- Har kommunen nogen kontakt til TD-centret i kommunen
- Hvem var initiativtagerne til at få et TD-center til kommunen? Kommunen/klub/TD/?
- Hvad koster det kommunen at have et TD-center i vedligeholdelse/udbygning/faciliteter mm.?

Har de noget at tilføje?

Må vi vende tilbage med yderligere spg ?

Vil de sende os deres idrætspolitik/eliteidrætspolitik ? (blot en reminder, står også i brevet!)